

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Andra kammaren.

Nr 39.

Onsdagen den 15 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av väckta motioner angående brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande ävensom i samband därmed stående frågor. Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande.

Till bevillningsutskottets handläggning hade hänvisats följande motioner angående brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande ävensom i samband därmed stående frågor, nämligen:

dels från *första kammaren*:

nr 61 av herr *Ollas A. Ericsson m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 62, av herr *Karl Johan Ekman* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.; samt

nr 63, av herr *Kvarnzelius m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.;

dels ock från *andra kammaren*:

nr 164, av herr *Jonsson i Hökhult m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 166, av herr *von Hofsten m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m.;

nr 167, av herr *Edén m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.; samt

nr 168, av herr *Källman m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen i anledning av motionerna
inom första kammaren:

nr 61, av herr *Ollas A. Ericsson m. fl.*;

nr 62, av herr *Karl Johan Ekman*; och

nr 63, av herr *Kvarnzelius m. fl.*; samt

Andra kammarens protokoll 1916. Nr 39.

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

inom andra kammaren:

nr 164, av herr Jonsson i Hökhult m. fl.;

nr 166, av herr von Hofsten m. fl.;

nr 167, av herr Edén m. fl.; och

nr 168, av herr Källman m. fl.,

mätte för sin del antaga vid betänkandet såsom bilagor fogade förslag till

a) förordning angående försäljning av rusdrycker;

b) förordning om ändrad lydelse av 1—3, 6, 10, 11, 13 och 14 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka;

c) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

d) förordning om ändrad lydelse av 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker;

e) förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

f) förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel; samt

2) att riksdagen, under förutsättning att riksdagen antog ovanberörda författningsförslag, mätte,

dels medgiva, att till sådan ägare av gästgiveri, vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin vid tiden för ikraftträdandet av förordningen angående försäljning av rusdrycker vore berättigad att utskänka brännvin, finge för rättighetens upphörande från och med år 1918 av staten utgivas ersättning med årligt belopp, som av Konungens befallningshavande fastställdes efter de grunder, vilka funnes angivna i kungörelsen den 12 juli 1907 angående ersättning till gästgivare, som avstode från dem jämlikt förstnämnda lagrum tillkommande rätt till utskänkning, ävensom att änka efter manlig ersättningstagare finge, därest äktenskapet blivit ingånget före den 1 maj 1907, efter mannens frånfälle under sin återstående livstid äga att uppbära den ersättning, vartill mannen, om han levat, varit berättigad,

samt bestämma, att gästgiveriägare, om han ville komma i åtnjutande av ifrågavarande ersättning, skulle därom före den 1 september 1917 till Konungens befallningshavande i det län, varest gästgiveriet vore beläget, ingiva ansökning och därvid styrka, att han i egenskap av gästgivare fortfarande vore till utskänkning berättigad;

dels ock medgiva, att erforderliga medel för gäldande av ersättningsbelopp, som enligt ovan angivna grunder skulle utbetalas, finge utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel, och att gästgivare beviljad ersättning av Konungens befallningshavande finge utbetalas kvartalsvis vid början av varje kvartal från och med ingången av år 1918.

Vid betänkandet voro fogade:

dels reservationer beträffande författningsförslagen i deras helhet

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

av herrar *Nilsson* i Bonarp och von *Hofsten*, vilka hemställt om bifall till de uti motionen nr 166 inom andra kammaren av herr von Hofsten m. fl. gjorda yrkanden;

av herrar *Hammarström* och *Forssman*, vilka instämt i det av nämnda reservanter gjorda yrkandet;

av herr *Jonsson* i Hökhult, som ansett att utskottet bort tillstyrka, att riksdagen måtte för sin del antaga de lagförslag, som innefattades i de av herr K. J. Ekman i första kammaren och herr Jonsson i Hökhult m. fl. i andra kammaren väckta motionerna jämte de hemställanden i övrigt, som innehölles i sagda motioner;

av herr *Antonsson*, som inom utskottet yrkat, att de i ämnet väckta motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd för- anleda;

av herrar *Lyckholm* och friherre *Fleming*, vilka i huvudsak instämt i den av herr Antonsson avgivna reservationen; samt

av herr *Jesperon*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att föreliggande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd för- anleda;

dels ock reservationer angående särskilda delar av utskottets förslag och motivering.

Efter det herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Nilsson i Bonarp, som yttrade: Herr talman! Med avseende å föredragningen tillåter jag mig föreslå, att betänkandet föredrages punktvis samt de särskilda författningsförslagen, där så anses lämpligt, paragraf- och momentvis med ingresser, rubriker och utskottets hemställanden sist; att kap. 4 i det under punkt 1 upptagna lagförslaget föredrages först och att vid 29 § överläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet; att övriga delar av samma lagförslag därefter föredrages i paragraf- ordning; att författningsförslagets text ej behöver uppläsa i annat fall, än då sådant av någon kammarens ledamot begäres; att för den händelse förslaget kommer att i vissa delar återförvisas, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende på de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av de ifrågasatta ändringarna i återförvisade delar kunna föranledas; samt att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment utskottet må äga vidtagna sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

Punkten 1). Utskottets förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker.

I enlighet med kammarens angående föredragningsordningen fattade beslut företogs först till behandling 29 §.

Paragrafen lydde sålunda:

29 §.

Genom kommunal folkomröstning må i enlighet med de i detta kapitel meddelade bestämmelser avgöras, huruvida inom en kommun få meddelas sådana rättigheter till detaljhandel med rusdrycker, som omförmälas i denna förordning.

Bestämmelserna i detta kapitel äga dock icke tillämpning å de i 21 § omförmälda rättigheter till utskänkning å passagerarfartyg och järnvägståg.

Kommunal folkomröstning skall avse alla slags rusdrycker och må icke verkställas oftare än vart tredje år.

Sedan paragrafen föredragits, anförde

Herr von Hofsten: Herr talman, mina herrar! Redan under kammarens behandling vid fjolårets riksdag av föreliggande ärende torde vi å ömse sidor varit ense därom, att det var tämligen meningslöst att riva upp en debatt om dessa frågor, som då förelågo för andra gången i samma skick. Jag erinrar om, att herr Eriksson i Grängesberg därom framställde en vädjan till kammaren. Så mycket mindre skäl torde föreligga nu, då samma situation inträtt för tredje gången. Därför skall jag icke för min del giva någon som helst anledning till ett upprivande av samma debatt och trötta kammaren med att upprepa samma skäl, som för oss reservanter föreligga för avslag på den föredragna paragrafen. Jag skulle kunna tillåta mig att i det avseendet hänvisa till mitt anförande rörande samma ärende vid fjolårets debatt.

Jag ber endast, herr talman, att få yrka avslag på den föreliggande paragrafen.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren tycktes vilja lägga denna fråga mycket enkelt och endast yrka avslag på densamma. Det är visserligen sant, att den varit föremål för överläggning i riksdagens båda kamrar synnerligen ingående under flera år med det resultatet, att den ena meningsriktningen avslagit den och den andra bifallit densamma.

Det vill ändå förefalla mig, som om det icke i längden kan få fortsätta på detta sätt, att man beträffande en fråga, för vilken så stora massor av landets medborgare hysa ett så livligt intresse för att få densamma löst, gång på gång bara skall gardera sig bakom det enkla ordet: »Det här kunna vi icke vara

med om.» Den deputation, som rest hit från landets olika delar i syfte att införa statsmakterna — såväl konung och regering som riksdag — framlägga sina önskemål, har vid detta sitt uppdrag, det ha vi nog alla en känsla av, varit besjälad av en livlig önskan, att detta ärende skulle vid dess behandling i representationen röna ett något annat mottagande än endast ett schematiskt avslagsyrkande å ena sidan och ett kort bifallsyrkande å den andra.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande.

(Forts.)

Det kan icke vara hälsosamt, att en fråga som denna skall på detta sätt år efter år fördröjas. Om jag icke är allt för illa underrättad, så tycks det vara så, att medkammaren med större majoritet denna gång har avslagit föreliggande ärende än vid föregående tillfällen, det varit uppe på riksdagens bord. Detta borde åtminstone mana alla, som äro intresserade för nykterhetsspörsmålet, att med kraft och energi vid de förestående landstingsmannavalen ge det svar som egentligen erfordras på en sådan åtgärd i landets viktigaste fråga.

I vår riksdagsgrupp är det ju icke mindre än 85 % av dess ledamöter, som är livligt intresserad av, att genom det lokala vetot den verkliga folkmeningen skall få göra sig gällande i de olika kommunerna, varigenom alla till myndig ålder komna män och kvinnor skola, oberoende av sin ekonomiska ställning, få lov att avge sitt votum i en fråga, som så djupt ingriper i deras hushållning. Jag tror, att jag icke gör mig skyldig till någon överdrift, när jag säger, att vi i vårt parti med livligt intresse önska, att denna fråga måtte så lösas i andra kammaren, att det blir en tillräckligt kraftig fingervisning åt första kammaren att icke längre fortsätta med sin nej-politik.

Med dessa enkla ord ber jag få till kammarens protokoll antecknat, att jag, i full överensstämmelse med den uppfattning, som vårt parti hyser och som av vår grupps ordförande uttalades till de olika deputationer, som uppvaktade oss, vill önska, att andra kammaren måtte så enhälligt som möjligt sluta sig till det föreliggande förslaget, till vars nu föredragna paragraf jag ber att få yrka bifall.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Denna fråga ligger väl så, att de förslag, som man egentligen har att tänka på, äro utskottets förslag å ena sidan och herr von Hofstens förslag å andra sidan. Nu nämnde ju herr von Hofsten, att vi haft dessa förslag mot varandra förut här i kammaren, och att det därför vore onödigt att närmare ingå på desamma. Det tycker jag i viss mån kan vara klokt resonerat. Jag vill därför icke gå i detalj för att diskutera herr von Hofstens förslag.

Jag vill bara fastslå och erinra om, vad jag för min del för övrigt tar för givet, att nästan hela kammaren vet och kommer ihåg, nämligen att herr von Hofstens förslag till nykterhetsrådgångs lösning egentligen är en del paragrafer, som alla kunna se något så när bra ut på papperet, men som, när det gäller en

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.
(Ports.)

verklig nykterhetsreform, äro ungefär av noll och intet värde. Något vidare behöver jag icke säga, och jag tar för givet, att denna åsikt icke blir emotsagd i denna kammare.

Det andra förslaget, nämligen utskottets förslag, grundar sig, som herrarna veta, på nykterhetskommitténs förslag. Det innehåller en nykterhetsreform väsentligen sådan, som den stora majoriteten av svenska folket önskar sig den. Jag vill också säga, att en stor del av nykterhetsivrarna inom högerpartiet vill nog även gärna vara med om detta förslag. Jag vill åtminstone säga så mycket, att jag har frågat en och annan: »Varför vill ni icke vara med om den nykterhetsreform, som vi anse vara riktig?» — »Ja, den går icke i första kammaren.» Jag tror, att frågan ligger så, att om nykterhetsfolkets representanter inom högerpartiet verkligen säga ifrån ordentligt inom sitt parti, att detta icke längre går för sig, att de icke vilja vara med om att låtsas vilja en effektiv nykterhetsreform och ändå rösta emot lokala vetot, så tror jag, att det skulle bli en helt annan uppfattning inom högerledningen i denna fråga.

Jag vill minnas, att herr Trygger i första kammaren vid något tillfälle sade, att den för närvarande är vår största inre politiska fråga. Under sådana förhållanden skulle det vara intressant att just från högsta ledningens sida inom högerpartiet här i kammaren få höra de skäl, som tala för, att det är omöjligt att gå med på lokala vetot. Det kan väl icke vara sant, som jag hörde i första kammaren av en mycket from ledamot, som sade, att de vågade icke vara med om lokala vetot därför, att man befarade, att om lokala vetot genomfördes, skulle här och var i bygderna inrättas krogar. Det kan väl ändå icke vara meningen från ansvarsfullt håll att hänga upp sig på den saken.

Om man nu frågar sig, vad skälet är, varför man icke kan gå med på lokala vetot, så säger man, att det är en principfråga; man får icke vara med om att i något enda avseende ge sig in på den kommunala röstskalan, så att det skulle bli en man, en röst, och framförallt icke, att kvinnorna skulle få rösta. Jag kan verkligen icke förstå i alla fall, att detta skulle ha någon inverkan på den kommunala rösträtten i övrigt. Om det är någon mening med den graderade skalan, så kan jag i alla fall icke förstå, hur man av den anledningen kommer till det resultatet, att man icke skulle kunna vara med om lokala vetot.

Vad innebär en graderad skala för den kommunala rösträtten? Jo, den innebär, tar jag för givet, den principen, att de personer, som skulle vara mest intresserade av kommunens affärer och som få skatta mest till kommunen, skulle på grund därav också ha mera att säga. Jag vill nu för min del säga, att jag icke tror, att det ligger någon rättvisa i detta, ej heller tror jag, det är klokt och nödvändigt att ha denna kommunala röstskala över huvud taget. Men hur ställer det sig, när det blir fråga om en röstning angående lokala vetot? Då ställer det sig nog så, som vi ju talat om mer än en gång, att de, som ha

minsta röstetalet enligt de kommunala röstegrunderna, äro nog de, som äro mest intresserade av, huruvida en krog eller spritförsäljning skall komma till stånd inom kommunen eller icke. Det finnes intet tvivel om, att de ekonomiskt svagast ställda inom en kommun och de, som sålunda ha minsta antalet röster, när det gäller att avgöra kommunens angelägenheter, äro de, som äro mest intresserade av frågan, huruvida en krog skall inrättas i samhället eller icke.

Ang. brännvins- samt vin- och öhandelsordnande.

(Forts.)

Skulle man sålunda draga ut konsekvensen av denna princip, som jag nyss antydde, så skulle det naturligtvis vara den, att ju mindre ekonomisk styrka en person har, ju mindre han sålunda betalar i skatt till kommunen, desto större röstetal skulle han ha i det avseende, varom nu är fråga.

Och kvinnorna, varför skulle de icke få vara med? Jag tar för givet, att ingen här i kammaren vill bestrida, att kvinnorna faktiskt äro de, som riskera mest genom att en krog eller ett spritförsäljningsställe kommer till stånd inom en kommun. Det är tämligen säkert, att om en person, särskilt om han befinner sig i små omständigheter, hänger sig åt dryckenskapslasten, detta närmast går ut över hustrun och familjen eller anhöriga i övrigt, som han möjligen har att försörja. Det är sålunda uppenbart, att det icke kan anföras något enda bärande skäl till att kravet på det lokala vetot nödvändigt skulle behöva tvinga nykterhetsvännerna inom högern att icke vara med på det förslag, som utskottet framlagt. Och det skulle verkligen vara intressant att från ledande håll inom högerpartiet få höra, om man kan vilja göra gällande, att någon som helst risk eller olycka skulle uppstå därigenom, att utskänkingsrättigheter eller spritförsäljningsrättigheter icke skulle kunna komma till stånd inom en kommun annat än i överensstämmelse med det lokala vetots regler.

Nu säger man också, att det är så beklagligt, att nykterhetsfrågan har gjorts till en partifråga. Ja, mina herrar, vem är det, som har gjort den till en partifråga, om man nu skall anse, att det är berättigat att säga, att den har gjorts till en partifråga. Såvitt jag vet, väcktes förslaget om det lokala vetot, utan att det från begynnelsen var något parti såsom sådant, som stod bakom. Sedan har det verkligen gått så, att ett par partier ha gjort sig solidariska med detta krav och satt det på sitt program. Och det är ju rätt naturligt, då folkmeningen i landet verkligen är för saken. Högerpartiet däremot har ansett, att det icke kan vara med härom, eller, jag skulle vilja påstå, att egentligen är det de ledande inom högerpartiet, som ha sagt: nej, vi anse detta icke lämpligt, och därmed får det vara. Och därmed vill man på vanligt sätt avsluta allt resonemang om den saken. Jag frågar: vem är det, som har gjort detta till en partifråga? Är det högerpartiet eller är det vänstern? Är det de, som ansett, att det lokala vetot är rättvist och riktigt och som bakom sig ha minst tre fjärdedelar, kan man säga, av lan-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandelns
ordnande.

(Forts.)

dets valmän, eller är det de, som föresatt sig, att begagna en tillfälligt majoritet i första kammaren för att, om jag så får säga, absolut hindra frågans lösning? Ja, mina herrar, jag kan icke se annat, än att, om denna fråga har gjorts till en partifråga, så är det högerpartiet och dess ledare, som ha gjort den och velat göra den till en partifråga.

Det har ju gått så långt, mina herrar, att de deputationer, som i dessa dagar ha uppvaktat dem, som makten hava, för att begära avseende å nykterhetsfolkets krav, mötts först och främst naturligtvis med ett uttalande om sympati för alla nykterhetssträvanden, vidare med ett påstående, som jag ungefär skulle kunna tolka så här: ja, laga så, att ni hjälpa er själva, så skola vi också hjälpa er; laga så, att det blir enighet om saken, så skola icke heller vi ha någonting emot den. Men så har man naturligtvis slutligen icke kunnat underlåta att samtidigt säga, att det är mycket ledsamt, att denna fråga gjorts till en partifråga, och att det ju vore utmärkt, om den icke vore någon partifråga utan alla vore ense om den. Jag får verkligen säga, att detta är en mycket mager tröst att bjuda de personer, som kommit hit upp i fullkomligt oegennyttigt syfte för att framlägga saken för de mäktiga till bedömande och som bakom sig ha hundratusenden och åter hundratusenden av landets medborgare, män och kvinnor.

Jag kan icke underlåta att här läsa upp ett par uttalanden, som nyligen förekommit rörande denna fråga och som jag tycker äro rätt belysande och rätt intressanta. Jag antar, att debatten här i kammaren icke blir så lång som i första kammaren, och vi kunna ju därför roa oss med att läsa upp några små uttalanden, som kunna ha sitt lilla pikanteri. Vad jag först skulle vilja läsa upp är ett uttalande av min biskop, biskop Personne i Linköping, som han gjorde vid en nykterhetskurs i Vimmerby härom dagen. Uttalandet har redan blivit uppläst i första kammaren, men då jag icke är säker på att alla ledamöter här i kammaren voro närvarande och hörde detta trevliga uttalande, så skall jag be att få uppläsa vad biskop Personne anser om nykterhetsfrågan för tillfället. — Ja, mina herrar, jag ser nu, att jag icke har detta papper med mig, och då får jag ju avstå därifrån. Jag skall i stället be att få rekommendera herrarna att läsa det i första kammarens protokoll. Det är utmärkt roligt att läsa det. — Ja, nu skall jag dröja, så att herrarna få skratta ut, ty det var ju något mycket lustigt, att jag skulle taga miste på papperen. —

Emellertid, för att visa, hur man ute i bygderna ser på partiförhållandena i denna sak, ber jag att få läsa upp en liten insändare, som stod i högertidningen hemma i min stad här om dagen. Den är skriven av en präst, som heter Ahlberg, och lyder så här: »Till Allm. valmansförbundets i Norra Kalmar län styrelse. Sedan nu den fastställda listan för årets landstingsmannaval för södra Tjust föreligger klar, får jag säga: jag känner mig besviken såsom *nykterhetsvän*, emedan *intet namn* uppförts å listan, som gjort sig känt såsom *utpräglad nykterhetsvänligt*.

Varför skall man nödvändigt driva alla nykterhetsvänner till vänstern? Det är oklokt och, vad mera är, det är orätt. Jag, och alldeles säkert många högermän med mig, önska nu, sedan försvarsfrågan lyckligt lösts, se, att ett energiskt och effektivt lagstiftningsarbete kommer till stånd mot rusdryckseländet — denna källa till fördärv för vårt folk, vilken vi aldrig ett ögonblick för tidigt kunna befrias ifrån.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande.

(Forts.)

Därför, då nu vänstern gav med sig i försvarsfrågan, bör, enligt min mening, högerne ge med sig i nykterhetsfrågan, så att vi kunna få landet 'torrlagt'. Och vart komma vi i den vägen med s. k. 'kommunalt rusdrycksförbud', då ju de unga och kvinnorna i regel icke ha något att säga till om på en kommunalstämma. Jag har själv sorgliga erfarenheter av, huru just de senila och för ädel hänförelses makt fullkomligt oemottagliga elementen på kommunalstämmorna väga tyngst...»

Denne man skriver sig för högerman och ledamot av Allmänna valmansförbundet och nämner, att han alltid röstat med högern.

Jag har, mina herrar, velat anföra detta för att visa, att det verkligen förhåller sig så ute i landet, att en hel del högermän undra på vad de representanter för nykterhetsfolket, som tillhöra det partiet, kunna ha för anledning att icke sätta in alla sina krafter för att få nykterhetsfrågan löst. Här skyller det ena partiet på det andra. Högerpartiet säger, att det är vänsterns fel, att frågan icke blir löst, därför att vänstern icke vill släppa det lokala vetot, och vänstern pekar på den stora folkmeningen i landet och anser, att det icke är någon som helst risk förbunden med det lokala vetot. Och jag vågar verkligen också påstå, mina herrar, att det förhåller sig så. Ingen kan väl stå upp här i kammaren och på verkligt allvar förklara, att man riskerar något genom att antaga förslaget om lokalt veto. Jag skulle vilja höra, det säger jag ännu en gång, de skäl, som göra, att nykterhetsvännerna inom högerpartiet omöjligen kunna i detta fall gå med nykterhetsvännerna inom vänsterpartierna. Jag tror, att det, om frågan icke blir löst, kommer att visa sig vid nästa val, särskilt i orter — jag tänker nu närmast på Småland — där nykterhetsvännerna äro ytterligt talrikt representerade, att nykterhetsvännerna absolut komma att fordra en ordentlig deklaration av sina riksdagsmannakandidater, de må tillhöra vänstern eller högern, att de gå med på det lokala vetot.

Herr talman! Jag tror, att i detta fall står ingen, som verkligen vill befrämja en ordentlig nykterhetsreform och en ordentlig nykterhetslagstiftning här i landet, till svars med att frågan längre förhalas. Jag hoppas, att denna kammare kommer att med mycket stor enhällighet uttala sig för förslaget om lokalt veto.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande.
(Forts.)

Herr Berg i Staby: Herr talman! Det var med en känsla av djupaste beklämning jag läste bevillningsutskottets utlåtande i denna fråga. Det var ju för mig ingen överraskning, då jag såsom suppleant tillhör utskottet och sålunda på förhand kunde veta, vad utskottets utlåtande skulle innehålla. Jag hade redan förut känt mig stå hopplös inför denna dags förhandlingar, och ännu mer hopplös blev jag, som sagt, sedan jag fått utskottets utlåtande och läst detsamma. Herrarna skola emellertid icke tro, att jag i detta hopplöshetens tecken hade vågat träda upp här i kammaren i dag. Men det har kommit något till, som gjort, att jag vågat mig på att träda fram. Det är nämligen det intryck, jag fick av de deputationer, som uppvaktade oss här om dagen.

Jag måste be att få för herrarna redogöra litet för vad som föreföll emellan mig och valmännen där utifrån Upplands bygder dels vid det tillfället och dels vid ännu ett tillfälle något senare.

Sedan deputationen mera officiellt hade avtackats av ordföranden, gick jag naturligtvis såsom övriga riksdagsmän fram och tryckte händerna på länsmännen. Jag såg många för mig välbekanta ansikten bland de uppvaktande, och jag ville gärna tala med dem i den viktiga frågan. Mitt intryck av det anförande, som lästs upp inför oss, var ganska flyktigt. Jag stannade vid några ord allenast. Jag stannade vid att där framställdes krav på oss riksdagsmän, jag stannade vid, att där begärdes endast det lokala vetot, jag stannade vid det önskemål, som uttalats, att vi riksdagsmän icke skulle göra denna fråga till en parti-fråga. Varför jag med min läggning kom att stanna särskilt vid dessa punkter, det torde framgå av vad jag i fortsättningen kommer att anföra, och jag behöver därför icke särskilt förklara det.

I mitt samtal med de uppvaktande började jag med att säga dem: »Ni äro lyckliga, som kunna ta denna sak så lätt och förhoppningsfullt. Det gjorde jag också för tio år sedan, innan jag blev riksdagsman. Men nu ser jag på den med helt annat sinne, jag ser på den mera i hopplöshetens tecken. Min ställning till det lokala vetot känna ni förut, den behöver jag icke tala om.» Man svarade mig: »Ni är väl rädd för konsekvenserna.» — »Nej», svarade jag, »det är jag icke. Den synpunkten har jag icke på saken. Men ur nykterhetssynpunkt är jag icke tilltalad av det lokala vetot. För att ni skall förstå min ståndpunkt, skall jag be att få yttra mig kanske litet vidlyftigt. Jag har en känsla av, att vi ha tappat bort hänförelsen för vårt arbete för nykterhetssaken. Det kan ju hända, att detta bara är en känsla, som kommit över mig under riksdagsarbetet, men jag har fått samma intryck ute i landsbygden, när jag hört nykterhetsföredrag. Hänförelsen är borta. Och vad är det väl egentligen, som skulle kunna föra oss framåt om icke den glödande nit-älskan att göra något för lidande bröder, naturligtvis parat med besinningsfullhet i valet av åtgärder. Ingenting annat än den

hänförelsen kan leda nykterhetsarbetet framåt till ett lyckligt mål. Den hänförelsen måste stråla igenom oss, när vi räcka vår hand till den fallne för att upprätta honom, den hänförelsen måste stråla igenom oss, när vi komma fram och begära hjälp, vare sig att denna begäran går ut på ekonomiskt stöd eller hjälp att genom lagstiftning åstadkomma ett bättre tillstånd. Jag har, som sagt, tyckt mig finna, att vi tappat bort den hänförelse, som allena kan leda till målet, och vi ha i stället valt andra vägar: vi vilja slå oss fram, vi stickas och huggas och vi kasta ut giftiga pilar. Vi ha dragit in nykterhetsrörelsen i partiväsendet. Såsom ett led i detta sätt att strida för nykterhetssaken ser jag det lokala vetot. Ha ni nu förstått, varför jag icke kan ge min röst för detta? Dessutom vidlåda, enligt min mening, så många brister förslagets detaljer, att jag även med tanke på dessa icke har kunnat ge min röst för det lokala vetot. Vad tycka ni t. ex. om att vi skulle få en strid vart tredje år i våra lugna landsförsamlingar i Uppland, där det aldrig någonsin varit fråga om inrättandet av en spritförsäljning. Där skulle man nu vart tredje år ryckas in i en sådan här strid. Skulle det gagna nykterhetsarbetet, att vi stode där mot varandra i två partier, ansträngande oss å ömse håll att nedsvärta motparten så mycket som möjligt? Skulle det vara ett lyckligt förhållande för våra lugna Upplandsbygder? Jag tror det icke. Även andra detaljer skulle jag kunna anföra, som framstå för mig såsom oantagliga.»

När jag hade sagt detta, svarade man mig: »Det där är ju bara detaljsaker, det kunde ju ändras, och vad den där striden beträffar, så inte kunde den väl skada. Du kan sålunda inte ge din röst för det lokala vetot.» — »Nej, det kan jag inte», svarade jag, och så skildes vi åt. Men innan vi skildes åt, sade de ett ord, som också stannade kvar: »gör då vad du kan för nykterhetens sak».

Det var dessa tre ord, som stannade kvar i mina tankar. Det första om detaljfrågorna, som skulle kunna ändras. Hur skulle de kunna ändras till den dag, då saken skulle avgöras? Det fanns icke någon möjlighet att få dem ändrade till dess. Och dock krävde man såväl av mig som av andra, att vi utan vidare skulle antaga det lokala vetot. Det tyder på, att de, som här uppträdde inför mig, icke fullt hade satt sig in i innebörden av detta förslag.

Det andra ordet: »icke kan väl den där striden skada», det slog mig mest. Sedan jag hade sagt mina små betänkligheter mot det lokala vetot, så var dess värde reducerat för en eller annan, jag vet icke huru många, till att det åtminstone icke kunde skada nykterhetssaken. Herrarna förstå, att jag då stod mycket fundersam inför det svar, jag hade fått.

Men så kom till sist det tredje ordet: »Gör vad du kan för nykterhetens sak!» Det innebar kanske den innersta meningen med uppvaktningen, i alla händelser var det, vad denna ville säga mig. Ja, visst ville jag göra vad jag kunde, men jag stod

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande.

(Forts.)

hopplös, jag kunde ju ingenting göra. »Gör vad du kan», var ändå den uppmaning, som ställdes till mig efteråt. Så var det sammanträdet slut, och vi skildes åt.

Följande dag på morgonen reste jag till Uppsala. Jag skulle vara med om revisionen av spritbolaget där. På tåget fick jag sällskap med deltagare i nykterhetsuppvaktingen, allesamman för mig obekanta. Två kupéer voro fullsatta med dessa deltagare. Jag slog mig ned i en kupé, där ingen kände mig, och jag ej heller kände någon. Samtalet i kupén rörde sig omkring vad som försiggått dagen förut. Till att börja med utövades kritik över de svar, som nykterhetsdeputationen fått på åtskilliga håll. Kritiken var icke svår, kan jag säga, men nog var det pilar, giftiga pilar, som slungades ut, och som gjorde mig hård. Den där tanken från gårdagen försvann. Men hur det var, så kom samtalet in på nya banor. En man yttrade: »För resten skall jag säga, att detta lokala veto är då egentligen icke av någon betydelse nu. För tjugu år sedan hade det varit av betydelse, men nu är det icke vidare bevänt med det. Låt oss nu i stället sätta målet högt och arbeta, i den mån vi kunna, för att komma fram till förbud. Det tycker jag är det mål, vi böra sätta oss före. Med det lokala vetot vinna vi på landsbygden ingenting mer, än vad vi redan förut hava, och det är nog egentligen endast ledarne, som nu hålla på det lokala vetot. Den här nykterhetssaken är för så många, olyckligt nog, endast en partifråga. Nej, låt oss i stället få fortsätta på den bana, på vilken vi nu slagit in. Låt oss gå vidare på restriktionernas väg, ge oss en lagstiftning på detta område, som även ger oss makt att besluta inom kommunen över öl- och vinhandeln, och vi skola göra landsorten ren. Städerna kunna vi ändå inte befria ens genom det lokala vetot.»

Sådan var samtalets gång. Vad gjorde detta för intryck på mig? Jag bortser från en del tankar, som icke ha så stor betydelse, men på mig gjorde det ett glädjande intryck så till vida, att jag hittade på den glöd, som ändock låg under det hela, en önskan, att något skulle göras för nykterhetssaken, för nykterhetssaken som sådan, och att man skulle vidtaga den åtgärd, som nu låg närmast till hands, och taga det steg, som nu kunde tagas på den vägen. Sålunda samma innersta mening med demonstrationen!

Aterigen hade jag för mig den där bönen: »Gör vad du kan då för nykterhetssaken!» Jag kunde icke låta bli att lyda den rösten. Det är den, som har tvingat mig fram här i kammaren i dag, utan den hade jag sannerligen icke kommit upp. Den har tvingat mig fram. Det var som en liten gnista av den eld, som finnes därute, kanske dold under askan, men som ibland blänker fram. Den slog fram och upptände mig så, att jag blev tvungen att träda fram och säga någonting. Vad skulle jag då säga? Vad skulle jag göra? Jag har gjort det lilla jag kunde, jag har framträtt, och jag skulle vilja ställa den vördsamma bönen till

alla mina kammarkamrater: låt den där lilla gnistan, som tändes inom mig under resan till Uppsala, hoppa över och tända en liten gnista också inom er allesamman. Får den gnistan verka där, ja, då tror jag, att vi alla skola känna det såsom det närmaste målet att göra någonting för nykterhets-saken, göra det *nu*. Gör vad du kan *nu*!

Kunna vi då göra någonting i dag? Ja, det kunna vi. Vi kunna göra någonting ganska betydande för nykterhets-saken i denna dag. Vi kunna göra just vad den mannen i kupén önskade få fram, vi kunna besluta om restriktiva åtgärder just i den riktning, han önskade sig. Varför skulle vi icke kunna göra detta? Låt oss mötas och göra vad vi kunna för nykterheten! Låt icke det mål som somliga av oss satt upp för sig såsom det enda eftersträvansvärda och som de tro hägra i fjärran, skymma bort plikten att göra vad vi kunna göra i denna dag. Man kan ju naturligtvis tänka sig flera möjligheter att utföra något sådant som kan beslutas i dag. Man skulle kunna antaga de restriktioner, som utskottet föreslår, eller man skulle kunna antaga herr von Hofstens reservation. Båda delarna innefatta, trots vad här sagts därom, betydliga förbättringar för nykterhets-saken. Man kan också tänka sig ännu ett sätt: ett förslag, som innebure reservationens restriktioner i huvudsak, men som lade handeln med dricka under särskild lagstiftning. För att även det förslaget skall kunna komma under omröstning har jag tänkt utbedja mig talmannens tillåtelse att få framställa ett förslag i den riktningen. Jag har ännu icke begärt hans tillåtelse, och jag kan sålunda icke nu framställa det yrkandet. För närvarande har jag endast att för min del yrka avslag å den föredragna paragrafen.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandeln's ordnande.

(Forts.)

Herr Winberg: Herr talman, mina herrar! Innan jag går att beröra de synpunkter, för vars framförande jag egentligen begärt ordet, kan jag ej underlåta att säga några ord med anledning av den senaste ärade talarens uttalande.

Han beklagade sig över, att vi här i landet skulle inom nykterhetsverksamhetens område under senare tider ha förlorat hänförelsen för vårt arbete. Jag vet icke, i vilken utsträckning denna hans förmodan är riktig eller ej, men *om* den är riktig, skulle jag vilja fråga, varpå det i så fall beror, att hänförelsen något litet svalnat under senare tider. Det beror väl egentligen icke på vårt lands småfolk, som från början framfört och arbetat fram hela denna stora och imponerande nykterhetsrörelse i landet. Men det skulle ej vara alldeles överraskande, om den hänförelse, som under gångna årtionden besjälade dessa samhällslager, i någon mån kommit att bli avkyld, när man ser, vilket bemötande dessa strävanden ha rönt och röna från de samhällslager i landet, där man haft rätt att begära mera förställelse för saken.

Jag måste också säga nu, att jag ej kan finna någon vidare

Ang- bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

riktig proportion mellan det bevekande talet från den föregående talaren, att vi skola försöka göra vad vi kunna för nykterhets-saken, och det negativa resultat, till vilket han kom, nämligen att yrka avslag på det förslag, som här föreligger. Jag har velat göra dessa erinringar mera i förbigående.

Jag har ej begärt ordet i dag för att söka värva några pro-selyter från deras håll, som här motarbeta den lösning av nyk-terhetsfrågan, vilken vi nykterhetsvänner under många år an-s sett som den enda riktiga, dels därför att min förmåga därvid alldeles säkert skulle komma till korta, och dels därför att det skulle vara skäligen onödigt, ty denna kammare har dock gång på gång visat, att den i denna fråga intager en ståndpunkt, som sammanfaller med de krav, som nykterhetsvännerna i lan- det ha.

Jag har ej heller begärt ordet för att ingå på en närmare utveckling av detaljerna vare sig i fråga om lagförslaget eller nykterhetsfrågan i dess helhet, men jag har begärt ordet för att säga några ord och göra några reflexioner beträffande vad som från nykterhetsvännernas och vänsterns sida över huvud kan vara det bästa att göra här i landet, för att vi skola kunna komma fram till något annat än denna marsch på stället, som vi nu så länge fått bevittna. Det kan väl ej i längden gå på detta sätt, att denna kammare, som dock utgör ett uttryck för folk- meningen i landet, gång på gång, stödd på en överväldigande opi- nionsyttring från folket i landet, fattar beslut i en fråga, som för vårt lands utveckling är av så ofantlig betydelse som nyk- terhetsfrågan, och att första kammaren sedan inskränker sig till, att säga sitt riksbekanta nej, som den återigen i dag upprepat. Vi måste här söka se till, vilka medel vi ha till vårt förfogande för att få mera allvar i denna frågas behandling, ty det är klart, att om det kommer att länge fortsätta på detta sätt, så kommer hela vårt parlamentariska arbete att sjunka ned till det rent löjligas gräns. Det bevisar vanmakten i själva represen- tationsordningen att, oaktat den folkvalda kammaren till över- väldigande del inser betydelsen av att göra något på detta om- råde, så kunna dock fåtalets representanter år efter år förhindra, att här något som helst kan vidtagas.

Ni förstå, mina herrar, att vilken uppfattning man har an- gående detaljerna vid nykterhetsfrågans lösning, måste vi vara överens om, att på detta sätt kan det ej gå i längden. När det då blir fråga om, vilka medel möjligen folkrepresentationen har till sitt förfogande för att vinna gehör åt de krav, som gång efter annan framförts, så skulle jag vilja tillåta mig att göra en paral- lell, dels för att undersöka, huruvida vi kanske ej litet var, indi- rekt åtminstone, äro medansvariga därför, att vi nu stå i den belägenheten, att första kammaren upprepade gånger kan vägra att gå med på en för oss tillfredsställande lösning av denna fråga, och dels för att undersöka, om ej, trots allt, det ändock finnes något medel att tillgripa, som gör, att man mera på allvar måste

beakta saken även på motståndarehåll. Jag tillåter mig då att uppdraga en kort parallell mellan två stora frågor i landet, den ena nykterhetsfrågan, vilken, såsom jag redan påpekat, till och med högerens ledare i första kammaren har erkänt vara en av våra största inrikespolitiska frågor för närvarande, och den andra en fråga, som nu redan lösts och som stora delar av vårt lands befolkning ansåg vara landets största fråga, försvarsfrågan.

Hur var det möjligt för en höger här i landet, som var i minoritet, att driva fram den frågan till en för detta parti fullt tillfredsställande lösning mot en majoritet? Man måste därvid säga sig, att, trots alla de starka skäl vi ha att hålla vidräkning med högerens uppträdande här i landet, så är det i alla fall en sak, för vilken vi måste lämna detta parti vårt erkännande, och det är det taktiska sätt, på vilket det alltid vet att till det yttersta utnyttja de chanser det har för att vinna ett föresatt mål. Jag skulle vara synnerligen tillfredsställd, om man inom de vänsterpolitiska lägren kunde finna mera av denna konsekventa hänsynslöshet att utnyttja alla omständigheter till sin fördel, som man finner hos våra motståndare.

Det var ett synnerligen betecknande uttalande, som jag var i tillfälle att höra under 1915 års behandling av nykterhetsfrågan, fällt av herr Trygger i första kammaren. När man då från liberalt håll framhöll, att det ej vore mer än rimligt, om man nu från högerens sida erkände sin skyldighet att taga hänsyn till de krav, som från vänsterns sida framförts, särskilt i fråga om nykterhetsfrågans lösning, då vänstern varit medgörlig, när det gällde för högern att genomdriva försvarsfrågan, så svarade herr Trygger mycket ironiskt: »Herrarna voro ju icke tvungna att falla undan i den frågan och gå med på uppgörelsen. Ansågo icke ni, att den stod i överensstämmelse med er uppfattning, så hade ni, ej bort gå med på den.»

Detta är ett uttryck för det konsekventa uppträdande, som högerens ledande män alltid lagt i dagen och fortfarande lägga i dagen, och det är detta, som gör, att de gent emot folkets flertal kunna driva igenom sådana vittgående frågor till en lösning, som de knappast själva hoppats vid deras framförande.

Om jag för ett ögonblick skulle göra det tankeexperimentet, att rollerna i landet under de senaste två åren varit ombytta, att det varit högern, som under de senaste åren intresserat sig för nykterhetsfrågans och andra sociala reformfrågors genomförande, och vänstern varit det parti, vilket framfört och sökt genomdriva en lösning av försvarsfrågan år 1914, hur tro herrarna, att högern under den tänkta förutsättningen skulle ha handlat? Jag är övertygad om, att högern då konsekvent hade sagt: »Nej, stopp här, mina herrar, vi skola ha en annan ordningsföljd vid frågornas behandling här. Vi ha en för landet så viktig fråga som nykterhetsfrågan, och vi kräva dess lösning först på ett sätt, som innebär en verklig sådan, kan herrarna gå med därpå, kunna vi sedan tala om försvarsfrågan.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandelns
ordnande.

(Forts.)

Tyvärre hade vi ej sådana ledande män på vänstersidan vid det tillfället, och det måste på det djupaste beklagas. Därför stå vi också nu i den förödmjukande ställningen, att högern redan fört hem så mycket, att den för den närmaste tiden ej behöver taga hänsyn till de krav, som man på vänsterhåll vill ha fram till lösning.

Då blir frågan den: föreligger ingen möjlighet att under sådana omständigheter för närvarande från vänsterns sida med verklig kraft kunna göra gällande, att dessa reformkrav också måste lösas? Därvidlag måste jag säga mig, att vänstern dock har vapen i sin hand även den dag, som i dag är, att kunna användas på ett så effektivt sätt, för att tvinga våra motståndare att taga hänsyn till våra krav. Och om vi i det avseendet i någon mån skulle få lov att föra en något skarp politik gentemot våra motståndare, så handla vi endast efter högerns föredöme, ty om någon här i landet har fört obstruktionspolitik för att genomföra för dem viktiga frågor till en lösning, så är det just våra motståndare. Vänstern i riksdagen har i sin hand ett kraftigt vapen, däri att den behärskar avgörandet i beskattnings- och anslagsfrågor. Om vänstern vore lika konsekvent i sitt uppträdande och visste att till det yttersta utnyttja alla de chanser, som står den till buds, så behöfde den icke ett ögonblick draga i betänkande att använda just detta vapen. Och det vore det enda, som inom rimlig tid skulle kunna lära första kammaren att förstå, att här är det allvar bakom det krav man gång på gång framfört i den lagstiftande församlingen, ett krav bakom vilket står ett så överväldigande flertal av den svenska nationens medborgare, att det icke längre går an att avvisa detsamma.

Är man däremot icke villig att biträda *den vägen*, då återstår endast att med all den hänsynslöshet, vilken vi lärt av våra motståndare, taga upp en författningskamp här i landet. Ty det är, som jag tillät mig förut erinra om, till obotlig skada för hela vårt lands utveckling och vårt folks både fysiska, moraliska och ekonomiska ställning, om vi tillåta detta fåtalsvälde att i det oändliga utdraga och förhindra lösningen av så viktiga frågor som den det här gäller.

Man har här uttalat sig mot, att under nuvarande förhållanden riva upp en debatt om en så ömtålig fråga som denna. Jag förstår så innerligen väl, att våra motståndare helst skulle se, att vår beskedlighet t. o. m. gick därefter, att vi förskonades från att säga dem obehagligheter, därför att de uppträtt gång på gång, som de gjort. Jag beklagar, att icke *min beskedlighet* är så obegränsad, utan att det verkligen finns gränser för densamma.

För min del vill jag se denna sak som en av de allra viktigaste sociala och politiska reformfrågor, som för närvarande stå på dagordningen i vårt land, och jag menar, att alla reformvänner ha icke bara rättighet utan oavvislig skyldighet att använda alla de medel, som det parlamentariska arbetssättet ställer

till förfogande. När det nu icke är möjligt att med sakskalet eller lämpor övertyga våra motståndare i första kammaren då tjänar det icke mycket till att vi stå här och förgruva oss över denna våra motståndares omöjlighet, utan då gäller det att taga lärdom av deras taktiska uppträdande och använda alla medel, som finnas till förfogande, för att förhindra, att det går med denna frågas slutliga lösning, som det gått med många andra, som erhållit sin lösning under sista tiden. Oaktat vänstern varit i majoritet ha dessa frågor i regel lösts på ett sätt, som mer eller mindre gått i alldeles motsatt riktning mot vad vänstern avsett. Jag förstår väl, att med denna erfarenhet för ögonen det ligger nära till hands för högern att resonera på det sättet: om vi endast kunna hålla ut och prestera ett långsamt och segt motstånd, så skall vänstern även i denna fråga förr eller senare giva med sig och kompromissa, och en vacker dag sitta vi som herrar på täppan och hemföra segern.

Men om så icke skall bli fallet, då är det nog nödvändigt, att vi här lära oss förstå, att det icke är värt att vänta på att första kammaren skall av pur välvilja bli så hygglig och snäll, att den, därför att vi kunna prestera bevis för att denna fråga är i så hög grad behjärtansvärd, frångår den oryggliga ståndpunkt, dess majoritet intager. Den kommer icke att göra det. Därtill handlar den alltför konsekvent, och i det avseendet kan jag ju icke klandra den, därför att den handlar i överensstämmelse med de intressen, som ligga detta parti och dess medlemmar närmast om hjärtat. Det gäller då för vänstern att taga lärdom av sina hänsynslösa motståndare och använda alla de möjligheter, som stå till buds, för att bryta detta obevekliga motstånd. Ty vi kunna icke stå till svars med att låta mindretalet topprida hela samhället hur länge som helst.

Jag skall, som jag förut nämnde, icke gå in i detaljerna av det här föreliggande förslaget. Man kan tvista om, huruvida nykterhetsfrågans lösning skall gå över den väg, som här är utstakad — lokala vetots genomförande är dock ett första steg, som sedan kan kompletteras med allmänt riksförbud — eller om man skall koncentrera sig direkt på förbudet. Nu tror jag icke, att det är värt att tänka, att vi skulle möta mera välvilligt mottagande från högern, om vi direkt koncentrerade oss på förbudet. För min del är jag fullt på det klara med att införandet av lokalt veto är för det första en rent demokratisk åtgärd, en åtgärd av rättvisa, och vidare ett steg i rätt riktning till nykterhetsfrågans lösning. Jag betonar, att det är icke nykterhetsfrågans slutgiltiga lösning, men det är dock ett steg i rätt riktning och en verkligt sund demokratisk anordning, genom vilken det lämnas tillfälle för alla myndiga medborgare att vid sådana frågors avgörande avgiva sitt votum.

Då jag sålunda, herr talman, anser, att det icke föreligger något annat positivt förslag att verkligen kunna taga ett steg framåt emot nykterhetsfrågans lösning än utskottets här före-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

liggande, så ber jag att få yrka bifall till den nu föredragna punkten av detta förslag.

Med herr Winberg förenade sig herrar *Månsson, Erikson* i Uppsala, *Sjögren, Höglund* och *Bärg* i Katrineholm.

Herr R ä f: Herr talman! Jag förmodar, att vad den politiska sidan av saken beträffar, komma respektive talare att få svar från mera auktoritativt håll, men då herr Rune vände sig särskilt till Smålandsbänken, kan jag väl åtminstone i egenskap av smålänning få säga några ord till svar på hans uttalande. Han säger nämligen, att högern icke gjort något annat än dragit nykterhetsfrågan tillbaka. Jo, svarar jag, 1911 inskrev högern på sitt program kommunalt veto, *fullt* genomfört kommunalt veto. Samma år antog också riksdagens båda kamrar kommunalt veto. Jag frågar herr Rune: vad är det som väsentligast hindrat införandet av sådant kommunalt veto, om icke just det att det sammankopplats med lokalt veto och därigenom hållits tillbaka? Och jag är fullt övertygad om att man i landet skulle känt sig mycket tacksam, om den saken blivit genomförd. Då torde till äventyrs det icke heller behövt talas så mycket om lokalt veto den dag, som i dag är. Men det är ju lätt att kasta ut beskyllningar emot politiska motståndare, sedan man kopplat ihop diverse saker på sätt såsom här skett.

Vidare säger herr Rune, att vi högermän från Småland icke våga rösta med liberalerna till förmån för lokalt veto för högerns skull. Jo, det ha vi visst. Jag har under hela den tid jag varit i riksdagen förbehållit mig att vara ganska fri i vilka frågor som helst, men beträffande nykterhetsfrågan kan det icke hända, att det får läggas hand, ja icke ett finger emellan för min självständighet. Och varje gång lokalt veto varit under omröstning har jag röstat för det, men icke därför att jag intresserat mig för lokalt veto, icke därför att jag tror på lokalt veto, utan just därför att lokalt veto varit sammankopplat med åtskilliga restriktioner, som jag ansett så nyttiga, att jag röstat på lokalt veto för att vinna de senare. Men jag önskar, att den dag måtte komma, när dessa frågor kopplas isär, så att den som vill rösta för lokalt veto må göra det, och den som vill rösta för restriktionerna må kunna göra det.

Nu ber jag att få övergå till det föreliggande utskottsbetänkandet. I likhet med herr Berg i Staby vill jag säga, att det smärtat mig att se det så sönderdelat, som det är. Det kan verkligen därom sägas, att meningarna äro delade. Det är icke mindre än 10 reserveranter emot förslaget, 5 dessutom ifråga om motiveringen och 9 med särskilt yttrande, summa 24. Gå vi då till dessa olika reserveranter, så finna vi, att det är fyra, som anse, att det är bra, som det är, och att det icke behövs någon förändring alls. Men jag tänker, att om man bara går Stockholms gator vissa timmar på dygnet, skall man lätt se, att det icke är bra, som det är. Reser man på järnvägarna, ser man, att det icke är bra, som det är. Tittar man i statistiken,

finner man, att det icke är bra, som det är o. s. v. Det måste vi väl ändå vara överens om att det icke är bra, utan att vi vilja ha något bättre, både den ene och den andre.

Ser jag sedan på fyra av de övriga reservanterna, finner jag, att de komma in till riksdagen med en hemställan, som de måste veta bestämt icke kommer att gå igenom i sin nuvarande form i andra kammaren. Ser jag så på utskottsmajoriteten, så kommer den med ett yttrande, som den säkert vet icke kommer att godtagas av första kammaren. När man ser allt detta, så är det icke underligt, som herr Berg i Staby sade, att man står mycket hopplös beträffande möjligheten av en lycklig lösning av frågan.

Vidare synes det mig att det är väl, att talets tungor äntligen sluppit lösa i andra kammaren i denna fråga tack vare herr Thorssons första yttrande, då han sade, att vi åtminstone borde komma till tals om saken. Hur var det 1915? Det var icke fråga om att diskutera, bara votera, och efter voteringen skicka in det hela till bevillningsutskottet i och för sammanjämkning. Det blev naturligtvis ett misslyckande. Och sedan: ingen diskussion, bara votering. Det har varit ett sorgligt tecken. Och när man sedan på vårsidan reser hem, så anser man sig litet var ha varit en väldig nykterhetskämpe. Den ene gör det kanske vid ett glas punsch, den andre vid en kopp kaffe, men båda tycka sig ha varit lika styva och i riksdagen utfört nyttiga handlingar. Jo, jag tackar jag. Det vore väl bättre vi stannade hemma litet var och i stället skickade hit dem, som verkligen kunde utföra något på detta område, ty området ifråga är verkligen värt sådant.

Hur länge skall det fortsätta på detta sätt, eller hur skall nykterhetsfrågan kunna bli löst på detta sätt? Om 10 år, om 20 år? Ja, om den dagen och den stunden vet ingen. Det är allt ihop. Jag tänker, att vi därvidlag, när det gått några år, kunna — och vi kunna göra det redan i dag — när vi överskåda våra handlingar, säga som den gamle klockaren sjöng: »När jag gjort vad jag förmår, jag lika väl i smutsen står.» Så gestaltar det sig.

Men om vi verkligen vilja komma någonstans, vad är då att göra? Vi måste undanröja stötestenarna, de värsta stötestenarna, och det icke blott på den ena sidan, utan också på den andra. Det lärer nog då bli mest tillfredsställande, och det lärer nog vara det säkraste sättet att erhålla landets aktning. Emellertid är det icke lätt, vare sig man är högerman eller vänsterman att röja bort dessa stötestenar.

Jag kan nu icke få i mig annat än att lokala vetot är den värsta stötestenen för nykterhetsfrågan och har varit det i flera år. Giver jag då icke något erkännande åt lokalt veto? Jo, jag giver det erkännandet åt lokalt veto, som min sanningskärlek kan giva. Jag tror verkligen, att det skulle verka fördelaktigt tillfälligt och på somliga ställen, men jag tror icke att det blir så fördelaktigt, som många anse. Läser jag rusdryckernas historia i vårt land från 1746 till 1830 så får jag det intrycket att ju större frihet folket fått i denna sak undan för undan desto värre har det blivit i landet. Det

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

är nog också ett faktum som man icke kan komma ifrån om man läser denna historia.

Vidare vill jag säga att jag naturligtvis icke tar allt vad som kallas lokalt veto, över en kam, och säger att alla formuleringar äro lika dåliga eller lika bra. Här har nämligen varit fråga om så många lokala veton, så jag vet icke huru många. Men vid såväl det bättre som sämres fall, har man skrikit lika förskräckligt. För riksdagen 1893 framlades ett effektivt verkligt veto. Det var icke »lokalt» veto, men det var ett effektivt veto. Jag tror icke det var många av kammarens medlemmar, som intresserade sig mera för detta veto, än jag gjorde den gången. Men vad innebar detta veto? Jo, det var icke blott staden, där krogen skulle upprättas, som det gällde, utan landsbygden en mil omkring staden. I Jönköping t. ex. var det icke mindre än sju landskommuner, som fått förena sig med staden för att säga sitt veto emot krogen. Detta lokala vetot, trodde jag på, intresserade mig för, och insamlade 12,000 underskrifter för.

Vad är det, som varit före sedan? Jo, lokalt veto av många olika slag. Och det har varit lika farligt att uppträda emot det hurudant det än varit beskaffat. Men varför skall det vara så farligt att säga sanning, säga sin personliga övertygelse i fråga om nykterhetsvärdet av lokalt veto? Ja, säg det.

Jag skall emellertid taga mig friheten att säga några ord om de senare årens lokala veto, och börjar då med det 1914 av andra kammaren antagna. Vad var det för någonting? Jo, det var på det sättet, att ville man ha bort en krog i en stad, så fingo nykterhetsvännerna göra sitt yttersta, under det rusdrycksvännerna kunde ligga hemma och ej behöva lägga två strån i kors, men ändå segra. Till dessa rusdrycksvänner räknades dessutom alla nykterhetsvänner, som av en eller annan anledning ej kunde komma med vid omröstningen, ja i vissa fall även de, som voro döda och begravna. Vid omröstningen krävdes det för att få bort krogen nämligen att hälften av alla röstberättigade röstat mot densamma. Får jag icke säga en sådan sanning om det lokala vetot av 1914?

Och 1915, vilket värde hade då lokalt veto i bevillningsutskottet? Jo, nära halva antalet av dess medlemmar föllo ifrån det. Jag kan hänvisa till protokoll, som visar det. Men huru förfärligt skrek man inte sedan, då detta lokala vetot föll i riksdagen.

Och det lokala veto, som föreligger i dag. Enligt 30 § fordras det två tredjedels majoritet för att få bort sprithanteringen. Vad vill det säga? Jo, att i en stad med t. ex. 100,000 röstberättigade skall 66,667 personer rösta emot krogen. Huru mycket tid skall det tilläventyrs taga, och huru mycket pengar skall det icke kosta? Det blir stora summor. Det blir dessutom omöjligt att med sådana bestämmelser få bort rusdryckshanteringen i t. ex. Stockholm. Men det är icke blott Stockholm detta gäller, utan det blir nog förhållandet även i Malmö, Göteborg, Norrköping o. s. v. Tro verkligen herrarna, att med sådana grunder dessa städer någonsin komma att torrläggas? Nej. Men då bör man också säga sanningen, om man verkligen tror så, till de människor som tänka på och tala om lokalt

veto. Vi riksdagsmän äro icke bara skyldiga, synes det mig, att segla i medvind, utan vi få också vara så goda och segla i motvind, jag höll på att säga i vilket väder som helst, om vi skola stå oss i längden.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande.

(Forts.)

Men de små städerna då? Ja, de kunna torrläggas utan lokalt veto. Och som exempel därpå kan jag nämna att av Jönköpings läns fem städer tre äro torrlagda eller hålla sig torra med avseende på brännvin, tack vare kommunalt veto. Och vi skulle, om vi hade låtit högern fortsätta som den ville 1911 och vi sålunda fått igenom fullständigt kommunalt veto, helt säkert fått dem torra alltigenom.

Jag har ett annat mycket nära till hands liggande exempel på vad lokalt veto verkar. Intill 1913 hade vi som bekant rusdrycksutskänkning i riksdagshusets kafé. Så blev det omröstning här i kammaren om denna utskänkning. Och det var andra kammaren. Tror man verkligen, att det fanns två tredjedels majoritet bland de röstande för borttagande av denna utskänkning ens i denna kammare, som intresserar sig så väldigt för lokalt veto? Visst icke. Hade det fordrats sådan majoritet för borttagande av denna krog, så hade vi sannolikt haft den kvar den dag i dag är.

Men landsbygden, säger man. Jag frågar: vad skall landsbygden med lokalt veto till, då c:a 80 % av landsbygden är torrlagd och behåller sig torrlagd tack vare det skröpliga kommunala veto vi för närvarande ha. Jag hänvisar därvidlag till vänsterpartiernas egna motioner för några år sedan.

Ja men, säger man, med detta lokala veto förberedes förbudet så utomordentligt väl. Jag frågar: förbereder icke det kommunala vetot förbudet på samma sätt? Har man sett så ofantligt många återfall, sedan krogarna en gång blivit utrangerade från kommunerna tack vare det kommunala veto vi ha? Visst icke. Icke kan man tänka, att rusdryckshanteringen blir bättre stoppad sedan man torrlagt genom lokalt veto, än sedan man torrlagt genom kommunalt veto.

Ja, men förbudsomröstningen, säger man. Jag frågar: vad gav den för resultat för landsbygden? Jo, i 29 % av samtliga läns landskommuner fick man så pass majoritet, att lokalt veto skulle kunnat ha någon verkan i dessa. Det var 29 %, men genom kommunalt veto har man ju faktiskt ungefär 80 % torra.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på att när man begagnar ordet veto här, så är det icke sant. Det är sant enligt 30 §. men så kommer 31 § och säger: jubeo, jag påbjuder. Och de äga lika makt och myndighet, dessa båda paragrafer. Vad får då s. k. lokalt veto enligt 31 § för betydelse för alla torrlagda kommuner? Räkna ut det den som kan! Vilken betydelse får lokalt veto för alla de kommuner, som torrlagts genom kommunalt veto? Jo, det får den betydelsen, att det kan bidra till att åter spritdränka dem. Jag trotsar dem, som kan uppvisa, att det lokala vetot enligt 31 § får någon annan betydelse beträffande dessa torrlagda kommuner. Vill man verkligen, sedan man lyckats få så många kommuner torrlagda,

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

riskera att utsätta dessa kommuner återigen för en sådan eventua-
litet?

Ja, men, säger man, i andra länder som ha infört lokalt veto, verkar det så utomordentligt bra. Ja, det är ju egentligen Amerika, som är det lokala vetots Eldorado. Hur har det då verkat där? Man har ju där tagit bort spriten på så många ställen. Men hur har det gått med konsumtionen i sin helhet? Jo, på det sättet, att Amerika i närvarande stund har större alkoholkonsumtion per invånare än det illa ställda Sverige. Det är ett faktum, och är det någon som betvivlar det, så har jag här officiell statistik som visar det. Vidare ber jag få säga, att under åren 1906—1912 har konsumtionen av så-
väl brännvin som öl och vin i Amerika stigit. Ja, säger man, men Norge då? Ja, där förhåller det sig på det sättet, att ifrån 1906 till 1913 har konsumtionen stigit icke bara tillfälligt med kurvor uppåt som sedan gått ned igen, utan det bildar en lång nästan fullständigt rak linje med stegring hela tiden. Och där har man dock haft lokalt veto.

Dessutom brukar man säga, att förseelserna mot offentlig myn-
dighet äro en ganska god gradmätare, hur det står till med nykter-
heten i ett land. Jag ber då att få erinra om, att dessa förseelser i Norge år 1907 uppgingo till c:a 37,000 och år 1911 till c:a 57,000. I en översikt av norsk officiell statistik, som jag också försett mig med, funderar man på, hur det kommer till, att oaktat det lokala vetot införts, brottsligheten fortfarande stiger till den grad. Man är speciellt orolig över denna sak.

Jag frågar nu: är väl värdet av det lokala vetot så stort, att man därför kan offra en ordentlig försäljningsförordning t. o. m. med genomfört kommunalt veto? Jag undrar, hur många som på verkligt saklig grund känna sig i sina samveten övertygade om, att det lokala vetot har så stort värde, att man därför kan offra snart sagt vad som helst i nykterhetsvänlig riktning.

Så vill jag säga det, som jag sade i början av mitt anförande: Varför låta icke de, som verkligen hava så stort intresse av det lo-
kala vetot, detta avsondras ur försäljningsförordningen och taga det för sig självt? Varför skola vi, som icke intressera oss så mycket för det lokala vetot, gå och släpa under oket längre? Kunna vi icke göras fria från detta lokala veto, så att vi med entusiasm kunna få ägna oss åt försäljningsförordningen? Eder rättskänsla tycker jag skulle bjuda er det. Det är nog ingen, som betvivlar, att jag har ett allvarligt intresse för saken och uppriktigt gillar försäljningsför-
ordningen. Låt då oss arbeta för denna och tag edert lokala veto och arbeta så ivrigt som möjligt för det. Är det någon högerman, som vill gå med er, står det ju honom fritt. Är detta icke rättfär-
digt sagt och tänkt? Men, säger man, då kan det bli många avfall från det lokala vetot. Det kan nog hända, och det är nog alldeles säkert att där ligger ägget. Man är verkligen rädd för att det då skall bli så stora avfall från det lokala vetot, att detta sedan knap-
past duger såsom politisk fråga, och det vore ju förfärligt ledsamt. Men vi högermän, som verkligen rösta på detta, hava ingen anled-

ning att beklaga oss över detta förhållande, ty vi hava gått med på förslaget, emedan det är ovillkorligen förbundet med en eljest allvarlig nykterhetslagstiftning.

Det är emellertid icke blott denna stötesten, som finnes, utan vill man något på högersidan, får man också offra något. Ja, säger man då, det hjälper icke, när första kammaren har avgjort saken. Jo, faran är icke mindre för det. Vad kan man då begära av högern? Jo, nog kunde den t. ex. avstå från 3,6-procentgränsen och giva oss 3-procentgränsen eller medgiva, att man lade 3,6-procentdryckerna under kontroll. 3-procentgränsen har andra kammaren en gång antagit såsom grundsats för rysdrycksförbudet här i landet, och jag betvivlar, att någon vill lämna denna ståndpunkt. Och beträffande övergångstiden, nog kunde man komma överens, om man *ville* komma överens, men vill man icke på någotdera hållet komma överens, så gör man det icke heller.

Och så till sist: den som kan härvidlag övervinna sig själv så långt som möjligt, han har i denna sak vunnit den största segern.

Det är klart, att efter ett sådant anförande och i synnerhet som saken ligger i dag, har jag ingen anledning att göra något yrkande, men jag har velat säga detta för att ödmjukast lägga på bevillningsutskottets medlemmars hjärtan att verkligen vid den förestående sammanjämkningen — ty det blir naturligtvis en sådan — göra sitt allra bästa för att få frågan ur världen och få den löst. Min personliga uppfattning är, att det vore lyckligast, att vi så långt som möjligt toge kungl. nykterhetskommitténs förslag med de jämkningar, som tilläventyrs kunna behövas. Det är ju detsamma, vem som vinner. Sådant är en fåfångans sak, som icke bör behärska riksdagsmän.

Herr Sä v s t r ö m: Herr talman, mina herrar! Då jag ser, att det är en hel rad av talare anmälda, skall jag för min del endast be att få helt kort tillkännagiva min uppfattning om det nuvarande läget.

De principiella skiljaktigheterna kamrarna emellan komma även i dag att göra sig gällande. Det är ju så, att vad som av majoriteten i denna kammare anses vara högst önskvärt, ja, nödvändigt för att uppnå ett tillfredsställande resultat, betraktas av majoriteten i första kammaren såsom något högst betänkligt. Bland de skäl, som anförts mot det lokala vetot, märkes särskilt det, som i dag har framhållits av ledaren för högerpartiet i första kammaren, herr Trygger, nämligen att frågan om lokalt veto är en politisk fråga, och amiral Lindman har också i måndags i sitt svar till en deputation antytt, att det lokala vetot skulle bana väg för den allmänna och lika rösträtten. Men nog förstår var och en, att kravet på allmän rösträtt arbetar sig fram fullkomligt oberoende av nykterhetsfolkets krav på lokalt veto. Jag tror för min del icke, att det är där skon klämer. Nej, fastmera är det kvinnornas medbestämmanderätt, när det gäller rusdryckshanteringens vara eller icke vara, som man

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.
(Forts.)

är rädd för. Det är ju så, att kvinnorna få lida mest av männens dryckenskap, och därför har det varit att vänta, att de mera allmänt skulle komma att lägga sin röst mot hanteringen. Jag tillhör icke dem, som hysa överdrivna förhoppningar på det lokala vetot. Det har naturligtvis sin begränsning; man kan härmed icke pressa ned förbrukningen till nollpunkten, men ingalunda kan jag instämma med de motionärer, som skriva, att det kommunala vetot skulle visa sig fullt likvärdigt med det lokala. Skall man vara med om graderad rösträtt i detta avseende, då kan man naturligtvis icke gå efter den nuvarande 40-gradiga skalan, utan då borde man hellre i bestämmelserna om det lokala vetot tillerkänna gifta personer en röst för varje omyndigt barn. Därigenom skulle den folkklass, som lider mest, få det inflytandet, som den rätteligen borde ha.

Nu säger man också, och herr Räf har betonat det alldeles nyss, att när bevillningsutskottets förslag av första kammaren icke bifallits, bör vi godkänna något annat förslag, som anses i någon mån kunna höja folknykterheten, och sedermera kunde vi då motionera om det lokala vetot. Men hurudan skulle den försäljningsreform se ut, som vi då skulle erhålla? Ja, herrarna veta, vad högerens ledare i första kammaren har bjudit, och det är min bestämda uppfattning, att denna kammare aldrig någonsin skall godkänna en sådan kompromiss. Då är det bättre att vänta, till dess valmännen län efter län hava fått tillkännagiva sin vilja beträffande denna för folkmajoriteten så viktiga fråga. Trots att det kanske i dag ser något mörkt ut, när man ser röstsiffrorna från första kammaren, är det dock min förhoppning och min tro, att det inom någon tid skall visa sig, huruvida icke reformen fortare skall ernås genom att få till stånd den omkastning på det antal röster, som är nödvändig för att trygga reformen, än att nu pruta på det väsentliga och därmed få nöja sig för en rätt avsevärd tid framåt.

Jag behöver icke erinra herrarna om att det icke är nykterhetsfolkets avsikt att endast inskränka eller reglera rusdryckshanteringen, utan vår vilja och avsikt är att avskaffa alkoholbruket så långt, som det står i mänsklig makt att kunna göra det. För närvarande ha vi begränsat oss till det framlagda förslaget, vilket sannerligen icke är tilltaget i sådan omfattning, att hälften kan prutas genast. Nej, i dess nu befintliga skick erbjuder det, såsom det mycket riktigt står i den liberala partitionen, blott en framkomlig väg ut ur de missförhållanden, som böra bekämpas, och för egen del anser jag, att när det finnes framstående män i denna kammare, som måhända icke vilja vara med om fullständigt rusdryckförbud men däremot anse sig med gott samvete kunna giva sin röst för detta förslag, då borde organiserade förbudsvänner inom riksdagen från början i såväl ord som handling stå fullt eniga med oss beträffande det föreliggande förslaget.

För närvarande synas emellertid inga förutsättningar före-

ligga för att nu nå ett gott resultat. Herr finansministern har tidigare tillkännagivit, att regeringen för sin del icke är villig att understödja oss, och nu i måndags ha vi fått mer än tillräcklig bekräftelse på denna sak. Men det skall väl ändå komma en tid, då vi från regeringshåll hava att motse större förståelse för nykterhetsfolkets krav. I varje fall komma vi nykterhetsvänner aldrig att släppa taget. Den stora riksdeputationen vittnar om att enigheten är stor och viljan är stark hos de våra. Bakom deputationen stå hundratusentals medborgare, som kräva ett resultat av decenniernas mödosamma arbete. Nu hava de fått full klarhet om var motståndarna befinna sig. De skola säkerligen icke rygga tillbaka för att redan nu börja bryta detta mostånd. I den förhoppningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman! Jag ber endast att få rätta en missägelse, som jag gjorde mig skyldig till, när jag sist hade ordet. Jag kom att säga, att 85 % av vårt parti voro villiga att rösta för det lokala vetot. Beträffande denna sak vill jag emellertid säga, att om det lokala vetot äro vi alla eniga och förslaget om det lokala vetot vilja vi alla biträda, men det är 85 % av vårt parti som äro absolutister.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Vid flera föregående tillfällen, då denna fråga förelegat till behandling i kammaren, har jag uttalat min ståndpunkt i densamma. Sedan jag senast gjorde det, har ingen omständighet inträffat, som kunnat föranleda mig att ändra ståndpunkt. Det är ledsamt, att denna stora fråga kommit i det läge, varuti den nu befinner sig. Det ser nämligen rätt trööstlöst ut, och det är icke mycket stora utsikter för att man vid innevarande års riksdag skall komma till något resultat.

Studerar man bevillningsutskottets betänkande, som jag förmodar att herrarna gjort, så finner man, att man där gått på mycket skilda linjer. Detta har för övrigt blivit framhållet av flera föregående talare. Det är rätt enastående, att utskottet framkommit med ett förslag, där det befinnes att endast en enda av utskottets ledamöter står för alla detaljer. Men så är verkligen förhållandet i förevarande avseende. Min ärade vän herr Jönsson i Revinge står ensam för allt vad bevillningsutskottets betänkande innehåller. Man skulle ju därför kunna säga, att detta innefattar en Revingelinje nr 2. — Herr Jönsson har nämligen i en annan stor fråga kommit med ett förslag, som blev kallat Revingelinjen. I avseende på själva huvudlinjerna äro meningarna icke så mycket delade, utan det största antalet av utskottets ledamöter skilja sig från varandra i mindre väsentliga detaljer. Det är tre olika linjer, som föreligga.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.
(Forts.)

Om man då vill försöka att tänka ut, vilken linje eller vilken väg man skulle beträda för att komma till ett positivt resultat, så tycker jag, att man tvingas till det tankeslutet, att det skulle vara den väg, som kan betecknas som den gyllene medelvägen, och den innefattas i den reservation, som avgivits av herr von Hofsten och undertecknad. Jag menar därför, att om riksdagen verkligen denna gång vill komma till något resultat, så skulle det vara just på den vägen. Det är ju ganska hopplöst att tro, att man vare sig på den ena eller andra av de linjer, som ligga så att säga på utkanterna, skulle kunna komma till något resultat. Den ena av dessa är utskottsmajoritetens, som har grundat sitt förslag i allo på nykterhetskommitténs betänkande. Den andra linjen representeras ju av de reservanter i bevillningsutskottet som stannat vid status quo. Vill man nu försöka att komma någon väg, så vill det synas, som om det vore möjligt, att med några eftergifter från dem, som representera dessa mera extrema åsikter på utkanterna, vi skulle kunna ena oss om den linje, som innefattar det författningsförslag, som herr von Hofsten och jag reservationsvis stannat för. Därför finnes naturligtvis också det skälet, att detta förslag fått majoritet i medkammaren. Jag finner sålunda, att om herrar nykterhetsvänner vilja uppgiva sin förutfattade mening i lokala vetofrågan så skulle man kanske beträffande övriga mindre betydande detaljer kunna komma överens med varandra och vid denna riksdag komma till ett positivt resultat.

Nu har min ärade vän herr Rune sagt, att det förslag som av oss förordas, visserligen ser bra ut på papperet — så föllo hans ord — men att det i realiteten icke kunde tillmätas något stort värde. Jag vill då fästa herr Runes uppmärksamhet på en sak, som icke borde hava undgått honom. Det förslag, som vi framlagt, är nämligen också grundat på nykterhetskommitténs betänkande med avskärande av denna detaljen om det lokala vetot. Det har visserligen blivit i vissa avseenden modifierat, men det är i alla fall ett författningsförslag, byggt på nykterhetskommitténs betänkande, och det är icke alls så fjärran från det, som herr Rune velat påskina. Då jag säger, att det är en medelväg, måste jag också anse mig berättigad att framhålla, att denna medelväg ligger bra mycket närmare utskottsmajoritetens förslag än den linje, som förordas av dem, som anse, att man för närvarande bör stanna vid status quo.

Beträffande detaljen det lokala vetot har jag tidigare då frågan varit å bane anfört de skäl och motiv, som enligt min mening för oss omöjliggöra detta förslags antagande, och jag skall icke upprepa dem. Vi hålla före, att man icke bör fastslå någon ny rösträttsmetod, och det är ju otvivelaktigt, att så skulle ske, om man införde det lokala vetot, och att man för framtiden kan befara att även frågor av annan natur bliva föremål för folkomröstning eller referendum. Detta är ett av skälen, varför

vi icke velat acceptera denna rösträttsfråga, ty som sådan måste jag beteckna den. Men det är också andra skäl.

Om vi införa det lokala vetot, är det uppenbart, att detta skall leda till en ojämn tillämpning av försäljningsförordningens föreskrifter. Det måste stå klart för var och en, som tänkt sig något in i saken. Vi äro ett svenskt folk. Varför skulle man då tillämpa en försäljningsförordning i ett distrikt och en annan i ett annat? Jag kan icke finna detta vara riktigt. Nu kommer man naturligtvis att gent emot detta säga, att även med herr von Hofstens förslag blir förhållandet detsamma, därför att däri de kommunala myndigheterna få sig tillerkänd befogenheten att avböja ett eventuellt yrkande om inrättande av försäljning. Det ligger någon sanning i detta. Men då har man åtminstone icke upprättat ett nytt rösträttsinstitut, vilket naturligtvis måste anses obehövt härvidlag. Då är det kommunalstämman, som därvid har utslagsrätt.

Man har sagt, att det författningsförslag, som innefattas i herr von Hofstens och min reservation, icke skulle visa sig vara effektivt. Samma skäl kan för övrigt anföras emot utskottets förslag. Det är klart, att detta endast är en hypotes. Så länge den föreslagna försäljningsförordningen icke kommit till användning, kan man icke med någon bestämdhet säga, hur den skall komma att verka. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att detta förslag, när det första gången framlades av Kungl. Maj:ts regering vid 1914 års riksdag, varit underkastad granskning av sakkunniga, och jag kan för min del icke finna annat, än att denna granskning måtte få betraktas som i detta avseende fullt riktig och dessa sakkunniga fullständigt omdömesgilla. Jag kan icke neka mig att här citera några ord, med vilka statsrådet beledsagade sin proposition vid det tillfälle, då den framlades. Det är att märka, att det förslag som förordas av herr von Hofsten och mig, är precis samma förslag i de delar, som icke av föregående års riksdag blivit antagna. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade till statsrådsprotokollet den 24 juli 1914, att därest det förslag, varom det var fråga, upphöjdes till lag, det icke skulle åstadkomma mindre nykterhets-effekt, än med nykterhetskommitténs förslag skulle kunna vinnas, utan att det säkrare och mera bestående skulle verka till folknykterhetens fromma.

Att det skulle innebära direkta fördelar, tror jag vara oförnekligt, och att det också skulle komma att medföra indirekta fördelar, det anser jag alldeles odisputabelt. Jag förmenar nämligen, att om man tar ett alltför långt steg i denna fråga och beslutar alltför omfattande reformer på en gång, då skall det komma en reaktion mot sådana reformer, som blir allt starkare ju längre de på en gång utsträckas. Om man nöjde sig med mera måttfulla anordningar och med låt vara kortare steg, är det mycket säkert och finnes en synnerligen god borgen för att den reak-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

tion, som kan väntas uppkomma, uteblir, och att dessa bestämmelser och anordningar skola anpassa sig och tränga djupare in i folkets sinnen och åskådning och tolereras även av dem, som från början stått ganska ovilliga gent emot desamma. Jag tror, att detta är en synpunkt, som nykterhetsvännerna icke alldeles böra lämna obeaktad. Jag anser således, att även från den synpunkten vårt förslag är väl förtjänt av att tagas under övervägande.

Här har man också vidkommande den frågan, vem som skall bära ansvaret, därest icke nu något beslut kommer till stånd, framhållit, att detta skulle komma att läggas på dem, som nu icke vilja acceptera bevillningsutskottets förslag. Nej, mina herrar, när man gör ett erbjudande av den beskaffenhet, vi här göra, tycker jag, att vi för vår del icke kunna anse oss hava varit anledningen till att icke nykterhetsfrågan här funnit en god lösning. Jag för min del vågar verkligen taga på mig det ansvaret. Här gör man ett erbjudande, som vad restriktionerna och författningsförslaget angår står i nära överensstämmelse med nykterhetskommitténs förslag och, då detta förkastats, må ansvaret läggas på dem, som under för handen varande förhållanden icke velat acceptera detsamma.

Vi leva ju, kan man säga, på visst sätt i kompromissernas tid, och man får finna sig i att icke på en gång helt vinna vad man åsyftar. Jag tror att härvidlag vore det klokt att taga vad som för närvarande kan vinnas, och det förslag, som innefattas i vår reservation, är — det vet man verkligen — sådant, att det kan uppnås. Jag kan sluta med detta, sedan jag nu här har sökt deklarerat den ståndpunkt, jag intager till den föreliggande frågan, och jag ber, herr talman, att få yrka avslag på den förvarande paragrafen. Jag kommer sedermera att yrka bifall till den av mig och herr von Hofsten avgivna reservationen.

Herr Källman: Herr talman, mina herrar! Jag har egentligen begärt ordet för att med ett par exempel visa, att den försäljningslagstiftning, som av bevillningsutskottet föreslås till antagande, i avsevärd mån avviker från det förslag, som framstälts i herr Nilssons i Bonarp m. fl. reservation. Jag har haft anledning att begära ordet för att påpeka detta, då jag upprepade gånger hört, att man velat likställa den försäljningslag, som förordas i herr von Hofstens motion liksom i nyssnämnda reservation, med nykterhetskommitténs förslag. Dessförinnan skulle jag emellertid vilja göra en liten invändning mot herr Nilsson i Bonarp, då han sökte framhålla den splittring, som skulle förefinnas inom bevillningsutskottet, och som bevisades av den omständigheten, att det icke fanns mindre än 19 reservationer. Till detta ber jag att få säga, att denna oenighet bara är av mycket formell art. Det förhåller sig nämligen eljest så, att av utskottets 20 ledamöter står hela vänsterhalvan, 10 man, och 2 högerledamöter eniga för utskottets förslag i allt väsent-

ligt. Det är endast rörande rena detaljer och småsaker, som reservationer avgivits från vårt håll. Nu förekommer det i herrar Nilssons i Bonarp och von Hofstens reservation ett par ord, som kunna verka rätt så bestickande. Det heter nämligen där, bland annat: »vi för vår del, som icke känna oss övertygade om den praktiska nykterhetseffekten av det lokala vetot, yrka fortfarande bifall till de författningsförslag i nu ifrågavarande hänseenden, vilka tvenne gånger vunnit första kammarens bifall och vilka innefattas uti motion nr II:166 vid innevarande riksdag av herr von Hofsten med flere.» Av detta vill det gärna framgå, att det egentligen icke existerar någon annan skillnad mellan reservanternas och nykterhetskommitténs försäljningslag ånden, att de utesluta det lokala vetot. Alla, som något närmare sysslats med denna fråga, veta emellertid, att det föröfrigt föreligger väsentliga skiljaktigheter. Och det vore ju icke något att säga om dessa skiljaktigheter, därest de icke vore synnerligen betänkliga ur nykterhetssynpunkt, men så är verkligen förhållandet. Jag skall bara draga fram ett par exempel för att icke taga upp tiden för länge.

Man möter omedelbart i reservanternas förslag en bestämmelse, som medgiver fullständig frihet för försäljning av en malt-dryck, som innehåller 3,6 volymprocent alkohol. Bara den bestämmelsen är tillräcklig för att ur nykterhetssynpunkt försämra reservanternas förslag så avsevärt, att det föranleder åtminstone mig att yrka avslagen därpå. Man har här i afton talat mycket om att landsbygden är åtskilligt torrlagd, och att det icke behövs vare sig den ena eller andra åtgärden — i varje fall icke lokalt veto — för att torrlägga landsbygden. Ja, låt oss säga, att det är riktigt; och jag vet, att åtminstone 1,425 av våra svenska kommuner på landsbygden äro, vad man kallar, torrlagda. Men vad inträffar, om vi frigiva försäljningen av en sådan malt-dryck, som reservanterna föreslå? Jo, det inträffar, att ingen enda av våra landskommuner skulle vara torrlagd, ty då skulle vem som helst ha rätt att sälja öl i varje svensk kommun. Nu säger man visserligen, att det icke är fråga om öl utan om ett mycket oskyldigt svagdricka. Ja, det kan ju så vara. Om man använder den måttligt t. ex. såsom måltidsdryck, skall jag gärna medge, att denna malt-dryck icke är så farlig. Men det finns en speciellt sakkunnig man inom nykterhetskommittén, nämligen professor Thunberg, som i detta avseende har en annan uppfattning än reservanterna, och jag skall citera ett mycket kort uttalande av honom, på det att vi skola få klart för oss, att denna dryck icke är så oskyldig som reservanterna vilja göra gällande. Han talar först något om den måttliga eller icke måttliga förbrukningen av en dylik dryck som den ifrågavarande, och därefter säger han:

»Allt för avsevärda risker äro under sådana förhållanden knutna vid pilsnerdrickats likställande i försäljningsavseende med svagdricka, varigenom denna dryck ju skulle få utminuterats av

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande.
(Forts.)

varje handlande, som så önskade, och varigenom det skulle stå var och en fritt att efter en enkel anmälan få utskänka drycker i obegränsade mängder. Skulle på det viset denna dryck fritt få göra sig gällande som en ymnigt använd förfriskningsdryck under pågående arbete och slutligen fritt och okontrollerat få konsumeras å varje även det minsta utskänkningsställe eller kafé, vore härmed, även om man tar hänsyn till det hämmande inflytande varans pris betingar, ett ur folknykterhetens synpunkt riskabelt tillstånd skapat. Särskilt att beakta härvid är att man kan befara, att pilsnerdrickats likställande med svagdricka här och var å landsbygden skulle kunna medföra en positiv försämring av nykterhetstillståndet, nämligen för sådana trakter, där ölet som framförallt är en stadsbefolkningens dryck, ej vunnit spridning. Och har man väl vant befolkningen vid fri tillgång på dessa drycker, blir det ingen lätt sak att i händelse av allmänskadligt missbruk skapa restriktioner.»

Nu har reservanterna föreslagit, att man skulle frigiva försäljningen av denna dryck med hänsyn därtill att man icke skulle behöva lämna ersättning till bryggeriindustrien. Ja, den synpunkten förstår jag. Ty det är nämligen alldeles uppenbart, att om bryggerierna finge tillverka en sådan dryck, vilken fritt finge försäljas överallt i Sveriges bygder, skulle de erhålla en alldeles oerhörd ersättning, en *mervinst*, som knappast här i dag kan överskådas. Men så var väl knappast meningen att nykterhetsfrågan skulle lösas.

Ifråga om de restriktioner, som reservanterna föreslå, vill jag framhålla, att de i många punkter väsentligen skilja sig ifrån nykterhetskommitténs förslag, och att dessa restriktioner enligt min mening innehålla föga av nykterhetsvärde. Jag skall såsom ett exempel nämna att i kommitterades förslag lika med bevillningsutskottets förevarande, finnes en paragraf, den 24, som stadgar: »Den, som erhållit tillstånd till utskänkning enligt 20 §, 21 § 2 och 3 mom. eller 22 §, är skyldig att hos det eller de bolag, Konungens befallningshavande bestämmer, inköpa alla för rörelsen erforderliga rusdrycker. Den, som äger rätt till utskänkning, som avses i 23 §, skall inköpa för rörelsen erforderligt öl i den ordning, som i V kapitlet är stadgad.» Denna paragraf saknas i reservanternas förslag. För närvarande förekommer en oerhörd stor alkoholförbrukning ombord på båtar, och det beror på att de få köpa sitt förråd från vilken partihandlare som helst. Om vi taga reservanternas försäljningslag, inträffar det att beträffande öl och vin sådana, som erhålla tillstånd enligt vad som bestämmes i citerade §§, kunna köpa obegränsat av enskilda partihandlare, och då skulle man följaktligen komma att stå maktlös inför allt det lönkrögeri, som utan tvivel på grund härav skulle förekomma. Detta var ett exempel på huru pass betänkligt reservanternas förslag är ur nykterhetssynpunkt.

Vidare träffa vi i § 31 av deras förslag en bestämmelse, som är mycket både besvärlig i sin tillämpning och betänklig ur

nykterhetssynpunkt. Där heter nämligen, att för avstängning från rätten till inköp av alkoholhaltiga drycker stadgas, att det skall förefinnas skälig anledning till antagande, att den, som köper, missbrukar alkoholhaltiga drycker eller att han med varans anskaffande tillhandagår någon annan. Men vad är skälig anledning till misstanke? Det bleve helt och hållet beroende av ett subjektivt bedömande, ty det finnes ingen objektiv grund att gå efter.

I 32 § av reservanternas förslag har upptagits vad som stadgas i 15 § 2 mom. i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning enligt den lydelse paragrafen nu har fått genom 1915 års riksdagsbeslut. Där ha vi en bestämmelse, att bolag skall anordna en verksam kontroll. Det finns inga närmare bestämmelser om, huru denna kontroll skall vara ordnad. Det finns visserligen stadganden om, att kontrollstyrelsen skall godkänna de kontrollbestämmelser, som av bolaget antagas, men man har sett, huru pass villig man är på olika håll att vidtaga åtgärder, när det gäller att få en effektivare kontroll. Såsom exempel härpå kan jag nämna staden Malmö. Alla veta vi, huru det tillgått där.

I 66 § av utskottets förslag har man uppställt vissa objektiva grunder för avstängning från rätten att hemköpa spritdrycker; och detta är något annat, än vad reservationen bjuder. Det förefaller otroligt, att spritbolagsstyrelserna skulle vara intresserade av att anordna en verksam kontroll, utan att därtill tvingas genom lagbestämmelser.

I 67 § av utskottets förslag finnes vidare intagen en bestämmelse om rätt för nykterhetsnämnd att avstänga vissa personer från rättigheten att inköpa rusedrycker, och detta beslut får ock av nykterhetsnämnden fattas efter framställning av olika kommunala myndigheter samt läkare, lärare, präster och andra. En sådan bestämmelse saknas också i reservanternas förslag.

Övergångsbestämmelserna enligt reservationen äro nästan kuriösa. Lagen skall träda i kraft år 1921 och vinhandlarna skola ha sina rättigheter kvar till år 1939 — en rätt, som de nu ha på viss kort tid eller tillsvidare.

Nu sade herr Nilsson i Bonarp, att reservanternas förslag är detsamma som nykterhetskommitténs, blott något modifierat. Jag bestrider det påståendet. Det råder en så väsentlig skiljaktighet mellan dessa båda förslag, att man icke kan tala om dem på samma dag. Men det måtte vara ett mycket gängse »missförstånd» hos högerpartiet, att reservanternas förslag överensstämmer med nykterhetskommitténs. Jag har nämligen här i min hand en broschyr utgiven till landstingsmannavalen på »allmänna valmansförbundets» förlag, där det heter bland annat, att det bara är det lokala vetot, som skiljer. Det är ingenting annat, påstås det, avsiktligt eller oavsiktligt, och man gör vänstern ansvarig för att den genom sitt enständiga vidblivande vid kravet på lokalt veto stjälper den mycket viktiga försäljningsreformen.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

Ja, så säger man till folket ute i bygderna, och jag har själv varit i tillfälle att läsa en artikel i Stockholms Dagblad, där man gör gällande, att det icke finnes någon annan skillnad.

Nu vet jag för min del icke, vad herr Nilsson i Bonarp menar, då han säger, att vi icke skola taga för långa steg, då det gäller att lagstifta på detta område, ty hans förslag innebär egentligen intet steg alls. Man kan från vårt håll fråga, hur korta steg skall man egentligen taga? Eller skola stegen tagas bakåt?

Jag för min del har den uppfattningen, att om man godkänner reservanternas förslag till försäljningslag, har man *försämrat det nuvarande nykterhetstillståndet*. Man kommer att icke så litet alkoholisera landsbygden genom frisläppandet av denna maltdryck, som jag för min del anser vara oerhört farlig att tillhandahålla till fri försäljning, och restriktionerna ifråga om försäljning av övriga starkare drycker äro av föga värde. Det kommer i allt väsentligt att bero på spritbolagsstyrelserna, hurudana restriktionsbestämmelser som skola gälla ifråga om spritdrycker. Man kommer antagligen att avstänga missbrukarna från rätten att köpa brännvin, men i samma ögonblick de äro nekade detta, ha de rätt att köpa öl och vin, så mycket de vilja, och det finns viner, som äro farliga, och som i berusningssyfte ersätter brännvin, det ha vi haft tillfälle se i kommuner som redan nu tillämpligt mindre effektiva kontrollsystem.

Min ärade vän, herr Berg i Staby, säger, att reservationen innebär en betydlig förbättring ur nykterhetssynpunkt. Han hade ett mycket känsligt anförande, som kanske slog an på en och annan. Men jag vågar påstå, att antingen överdriver han eller också missförstår han lagförslagets innebörd, då han vågar påstå, att reservanternas förslag innebär en förbättring. Jag kan inte medge det, och jag tror mig känna till saken något lite, då jag under tre år i bevillningsutskottet deltagit i frågans förberedande behandling och försökt tränga in i densamma. Det finns en hel mängd detaljer, mycket viktiga detaljer — som jag inte har tid att nu ingå på — som visa, att reservanternas förslag innebär ingenting annat än en försämring av det nuvarande nykterhetstillståndet och i många punkter en avsevärd försämring. När så är förhållandet, kan jag inte tro, att denna kamrars reflektorer på anbudet om en kompromiss, på det sätt som jag fattade herr Nilssons i Bonarp anbud. Det förefaller mig nämligen, som om man från det hållet ville bjuda något på grundvalen av den reservation, han och herr von Hofsten framburit. Jag vill inte vara med om en nykterhetslagstiftning, som *försämrar nykterhetstillståndet*, och då kan jag inte reflektera på detsamma, ty det anbudet måste, om jag förstår den ärade talaren rätt, ligga så nära den nämnda reservationen, att det skulle i allt väsentligt ansluta sig till den, och den innehåller ingen förbättring i av mig och andra önskad riktning. Då så är förhållandet, må vi hellre än att godkänna en skenreform försöka reda oss med den rudsryckslagstiftning vi nu ha, tills tiden är mogen för genom-

förande av en enhetligt utarbetad i nykterhetsbefrämjande riktning verksam försäljningslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag ber att få instämma i den föregående talarens kritik av den reservation, som herr Nilsson i Bonarp gjort sig till talesman för. Det är ingenting annat än nykterhetskommitténs förslag till formen, men kärnan, saken, är till alla väsentliga delar samsvetsgrant utskaldad.

Herr Räf höll ett anförande, som jag inte närmare vill gå in på; kanhända någon annan senare kommer att göra det. Men jag kan inte underlåta att påpeka en sak, och det är, att om han har läst alla förslag om lokalt veto lika galet, som han läst nu föreliggande förslag, undrar jag inte alls på, att han inte tycker om det lokala vetot. Han meddelade, att om det finnes 100,000 röstberättigade i en stad, skulle det behövas 66,667 röster för, om det lokala vetot skulle gå igenom. Det finns intet sådant förslag i år framlagt. Enligt nu framlagda förslag fordras en majoritet av två tredjedelar av de röstande och icke av de röstberättigade.

Så frågade herr Räf oss, varför vi inte lägga fram ett förslag, där vi tagit bort det lokala vetot, så kunde även han vara med på det. Jag skall då be att få fråga herr Räf: Varför lägger inte han fram ett förslag om rent kommunalt veto och ingenting annat, så att vi kunna få rösta om det? Jag har inte sett något sådant förslag.

Herr Berg i Staby höll ett anförande, som man åtminstone icke kan säga hade hänförelsens kraft. Det är det minsta man kan säga. Han klagade där över, att nykterhetsrörelsen hade mistat hänförelsen. Jag tror emellertid, att hans uppfattning av nykterhetsrörelsen är felaktig. Jag tror inte, att det är slut med hänförelsen, och jag har varit ute i bygderna mycket, så att jag tror mig känna till förhållandena.

Herr Berg i Staby ville inte vara med om det lokala vetot, därför att det blivit en partifråga. Överallt vid landstingsmanna- och riksdagsmannaval hör man högern säga, att det lokala vetot har blivit en partifråga och att nykterhetsfrågan är en partifråga. Ja, varför har det blivit en partifråga? Hur är det ställt? Jo, Sveriges nykterhetsfolk har sedan mer än tjugu år tillbaka fört fram kravet på lokalt veto som främsta punkten på sitt program. Nu ha två av de politiska partierna enhälligt ställt sig bakom det kravet. Högern ensam är det parti, som icke vill ha lokalt veto. Men nu är det så, som det varit i många andra fall, att endast de frågor, som högern vill ha en lösning på, äro fosterländska, medan alla vänsterns förslag däremot påstås vara partifrågor och ingenting annat. Jag skall be att få fråga högerens ledare, om han är i kammaren

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.
(Forts.)

närvarande: Hur skola vi bära oss åt för att genomföra det lokala vetot på annat sätt, än vi försökt göra? Huru skola vi genomföra det, för att det inte skall bli en partifråga? Det skulle intressera mig bra mycket att veta. Vi nykterhetsvänner vilja genomföra det lokala vetot, och vi ha gjort opinion härför såsom enligt vår mening det enda sättet att vinna detta mål. Vi ha fått två av de politiska partierna att taga upp detta krav, och det äro vi naturligtvis tacksamma för, och nu vilja vi även få högern med på detta, så att även den gör det till sitt förslag.

Nu säger herr Berg i Staby, att han själv är nykterist, men att han i alla fall icke ville vara med om det lokala vetot. Bland annat anförde han, att i Uppland, där det nu är så fridfullt och bra, skulle det bli strider och omröstningar vart tredje år, i händelse detta förslag bifölles. Vad bevisar detta hans uttalande? Jo, det bevisar, att inte han heller har fattat moti-onen med nykterhetskommitténs förslag riktigt. Inte föreslås där på något ställe, att i Uppland skulle behöva företagas omröstningar vart tredje år, utan det föreslås, att för att få omröstning kan man begära sådan, som då verkställes högst vart tredje år, och naturligtvis kommer det inte alls i fråga, att sådan begäres, där det inte behövs. Och ifall det råder ett så bra nykterhetstillstånd i Uppland, att det inte behövs någon omröstning, kan jag inte tro, att upplänningarna äro så intresserade av att få bråka — eftersom herr Berg tror, att det nödvändigt skall behöva bli bråk av — att de begära dylik omröstning endast fördens skull. Detta visar, att det är ett fullständigt kapitalt missförstånd av herr Berg. Nej, det är så, att i ingen annan kommun blir det omröstning, än där det behövs, och därom framställes särskild begäran.

Vad nu beträffar denna hänförelse, är det möjligt, att den har slappnat på ett eller annat håll. Men hur skall det kunna bli på annat sätt? Här har Sveriges nykterhetsfolk i över trettio års tid kämpat för att få igenom en ordentlig nykterhetslagstiftning. Och jämt har det sagts nej och åter nej. Nu säger herr Berg, att han hört på tåget giftiga pilar kastas mot riksdag och regering och de styrande i landet. Ja, det skulle förvåna mig, om motsatsen hade varit förhållandet. Här kommer en deputation på 1,200 à 1,500 personer, utsedda av landets nykterhetsfolk, upp till huvudstaden för att uppvakta landets främsta, för att uppvakta konungen, regeringen och riksdagspartierna. Ifrån en del håll få de erkännande och löfte om bistånd och hjälp, men från dem, som för närvarande ha makten, få de bara avvisande svar, visserligen fraser om, att vederbörande äro sympatiska till nykterhetsaken, men den reform, som de rest hit för att begära, der vill man inte höra talas om. Kan man under sådana förhållanden förvåna sig över, att det blir missnöje? Man kunde ha skäl att vara förvånad över motsatsen. Detta bevisar emel- lertid, att hänförelse ännu finnes.

Nu förklarar sig herr Berg vilja gå på förbudslinjen. Ja,

för min del anser jag, att vi nykterhetsmän skulle kunna gå med på det den dag, som i dag är. Men vad blir följden, om ett sådant förslag framlades? Jo, följden blir, att vi skulle få stå och stampa i många år framåt, innan vi kunde få den saken i allvarlig diskussion, ty det skulle roa mig att få höra, vad herr Bergs partivänner i första kammaren skulle säga, om vi förde fram den tanken nu. Det skulle roa mig att få höra, vad herr Trygger och hela högerpartiet i första kammaren skulle säga, om vi nu komme med ett sådant förslag som om ett totalförbud. Nej, detta är bara locktoner, som äro ämnade att draga oss ifrån det krav vi nu så länge ställt fram.

Jag kan omöjligt se annat, än att den väg, vi gått, är den riktiga, och den vägen ha vi gått, inte därför att vi ha någon politisk baktanke därmed, utan därför att vi tro, att det skulle vara till fromma för nykterhetsaken. Det är inte, som herr Berg säger, att det är bara de ledande, som vilja ha lokalt veto; de djupa leden vilja ha det. I deputationen deltago både liberaler socialdemokrater och högermän. Från t. ex. Dalarne kom en stor deputation, och dess talesman var en högerman, som t. o. m. varit riksdagsmannakandidat för högerpartiet. Det är sålunda icke bara socialdemokrater och liberalerna, som vilja ha lokalt veto. utan även en hel del högermän, de, som ute i landet äro verkligt hänfödda för nykterhetsaken. Det finns naturligtvis undantag, men då är det i regel mycket ljumma nykterhetsvänner.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Berg i Staby: Eftersom jag fick ordet tämligen oväntat strax efter herr Eriksson i Grängesberg, kan jag inte låta bli att svara litet grand på de anmärkningar han gjorde mot vad jag anfört tidigare. Han påstod, att jag icke läst bestämmelserna i fråga om lokalt veto. Jo, herr Eriksson i Grängesberg, det har jag gjort, och jag sade, att enligt dem finnes möjlighet att anställa sådan omröstning vart tredje år. Jag har inte sagt, att sådana omröstningar nödvändigt skola anställas, men möjlighet finnes därtill, vilket herr Eriksson medgiver, och alltså har jag icke läst bestämmelserna orätt.

Vidare vill jag säga, att det var inte jag, som sade detta om ledarna, utan det var en av de där personerna, som varit uppe för att begära lokalt veto. Ja, herr Eriksson ruskar på huvudet och tror kanske, att jag sätter ihop denna historia, men det förhåller sig verkligen så, som jag här säger, och jag ber att få bli trodd på mina ord. Nu skall jag emellertid icke vidare inlåta mig på den saken.

Jag begärde egentligen ordet för att här framställa ett förslag, som jag nu fått herr talmannens tillstånd att framlägga. Jag vill genast säga, att detta förslag till lösning av nykterhetsfrågan icke är det enligt min mening bästa, och därför har jag icke heller framlagt det ur den synpunkten, utan därför

Ang. brännvins- samt vins- och öhandelsordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande.
(Forts.)

att jag anser även detta förslag vara en tänkbar lösning. För min egen del önskar jag här en lösning i enlighet med bevillningsutskottets förslag, i vad detsamma avser restriktioner på detta område. Detta har nog för övrigt herr Eriksson hört mig uttala i utskottet, så att jag tror, att herr Eriksson väl har reda på min ställning härvidlag. Det lyckligaste vore, om vi kunde mötas på den linjen. Det förefinnes ju också möjlighet att mötas på reservationslinjen, men den linjen är här utdömd såsom varande en försämring, enligt vad herr Källman nu förklarar, och jag får säga, att icke heller jag tycker riktigt om densamma — det erkänner jag gärna för herr Källman. Därför har jag ock ansett mig böra framställa ett yrkande om viss ändring i detta förslag. Detta yrkande har den olägenheten, att det slutliga avgörandet icke kan ske i år, och därför anser jag, att detta förslag icke är så värdefullt, men det innebär dock alltid en möjlighet till lösning, och därför har jag ansett detsamma här böra framläggas.

Jag ber sålunda att få yrka, att andra kammaren, med avslag å den föredragna paragrafen och de föreliggande förslagen i sin helhet, för sin del ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes till nästa års riksdag framlägga ett förslag till rusdryckshandels ordnande, i huvudsak överensstämmande med det vid 1914 års senare riksdag framlagda regeringsförslaget, men rörande försäljning av drycker med alkoholhalt mellan 2,25 %—3,75 % upptagande bestämmelser ungefär i enlighet med dem, som nu gälla för handeln med öl.

Herr Berg i Munkfors: Herr talman, mina herrar! Jag lovar att fatta mig mycket kort. Jag skall för min del endast be att få framföra en varning mot sirénsångaren från Staby, vilken nu så varmt talade för, att vi borde släppa tvistefrågan, det lokala vetot, och i stället arbeta på den gamla grundvalen, nämligen att försöka förbättra människorna på ett eller annat sätt och därjämte vidtaga restriktioner i rusdryckslagstiftningen, för att nå det mål, som vi önska. Ja, detta är ju endast högerns gamla förklädnad i dess motstånd mot nykterhetsrörelsen, så att det är ju egentligen icke något nytt för oss. Men erfarenheten visar ju, att vi på den vägen aldrig nå fram till den effektiva lösning av nykterhetsfrågan, som vi nykterhetsvänner verkligen önska. Vi tro för vår del, att det lokala vetot just är vägen, den effektiva vägen, fram mot målet, rusdrycksförbud. Man ser ju för övrigt hurusom överallt, där restriktioner mer eller mindre kraftigt tillämpas, att det finnes ofantligt många smygvägar för dem som vilja ha rusdrycker, så att på den vägen komma vi aldrig fram.

Dessutom är det ju här en mycket viktig omständighet, som spelar in, om vi få lokalt veto, nämligen att i omröstningen inbegripas även kvinnorna såsom en deltagande maktfaktor vid avgörandet av denna för vårt land så utomordentligt viktiga fråga om förbud eller icke inom en stad eller kommun. Det är ju

alldeles givet, att detta innebär en väsentlig förändring i det förutvarande tillståndet. Vi veta allesammans, att över huvud taget äro kvinnorna här i landet synnerligen intresserade för nykterhetsfrågans lösning; det behöver ju icke ordas mycket om den saken, ty det är konstaterat. Jag vill i detta sammanhang uttala, att jag för min del tror på Heidenstams vackra sats i en av hans dikter, att »det kvinnligt veka i mänskossinn skall frälsa världen och ringa in förbrödringens framtidsrike». Och det intryck, som jag fick av den deputation, som här nyligen länsvis uppvaktat riksdagsmännen, var, huru skarpt och allvarligt markerad från landets olika delar den uppfattningen gjorde sig gällande, att vi icke böra släppa denna stora tanke, ty man har kanske nu mer än någonsin förr börjat inse, vilken ofantlig vikt det ligger i en sådan lagstiftning.

Nu ter sig ju denna sak mycket mörk vid första påseendet, kan man säga, då första kammaren nu fattat ett beslut, som avslår detta vårt krav med ett högre röstetal, än det, som avgavs förra gången. Man kommer därvid lätt att tänka på det uttalande, som fälldes i det gamla romerska riket om en liknande institution, då det nämligen sades, att senatorerna kunna vara hyggliga människor, men senaten är ett odjur. Det är tråkigt för oss nykterhetsvänner att mötas av ett sådant avslag, men jag vill säga, att fördenskull få vi icke släppa tron på seger; den måste vi hålla uppe, och vi måste rikta vårt arbete ut på ett sådant område, att vi verkligen kunna uträtta något och på nytt väcka det varma intresse för frågan till liv som fordomsdags var till finnandes.

Nu invändes ju här visserligen, att man icke bör göra denna fråga till en partifråga. Ja, detta låter ju vackert, men när vi försökt alla andra medel och dessa icke föra oss fram dit vi önska, finnes här enligt min ringa åsikt intet annat val än att uppställa den fordran på alla kandidater till riksdagsmannaskap i såväl första som andra kammaren, att de ansluta sig till kravet på lokalt veto. Hålla vi fast vid detta krav, torde den dag komma, då de stolta ord, som förra året fälldes av nationella partiets ledare i första kammaren, att högern för sin del icke någonsin skulle gå med på en dylik reform, väga lätt i vågskålen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hallén: Herr talman! Jag skall be att på en enda punkt få göra en observation till det anförande, som herr Räf här nyss hållit. Det förekom i detta anförande ovanligt mycket siffror, och bland annat nämnde han talet 66,666. Nu vill jag icke tro, att det är någon reminiscens eller någon minnesvillia av herr Räf, när han erinrar sig det ifrån uppenbarelseboken bekanta talet 666, som där betecknar det stora vilddjuret, utan hans siffra var ju framkommen för att bevisa, vilken kolossal röstmängd, som inom en kommun å 100,000 invånare erfordrades för denna två tredjedels majoritet, som behöves för att få igenom

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandlets ordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.
(Forts.)

det lokala vetot. Såväl jag som många andra, vilka hörde yttrandet ifråga, kunde av detsamma icke få någon annan uppfattning, än att herr Räf trodde, att det skulle behövas, att två tredjedelar av de röstägande vore för saken, ty jag antager att herr Räf icke tänker sig, att i ett enda samhälle 100,000 personer skulle deltaga i omröstningen. Nu är det emellertid så, att det skall vara två tredjedels majoritet, icke av de röstägande, utan av de i omröstningen verkligen deltagande, och detta förändrar ju saken betydligt.

Vad som egentligen här uppkallade mig voro de anföranden, som den högt aktade representanten på Upplandsbänken här haft i denna fråga, särskilt hans första anförande. Då jag hörde detsamma, fick jag en stark känsla av beklämning och tyckte att det låg något tragiskt i den uppfattning, som herr Berg i Staby då representerade. Han talade om, att han varit i en tillfällig kontakt med nykterhetsvännerna inom sin valkrets, och hans skildring här inför kammaren av dessa personer gav oss intryck av, att det måtte ha varit folk, vilkas entusiasm för nykterhetssaken befunno sig på ett slocknande stadium och att de icke gjorde klart för sig, vad de kämpade för, då de till slut, enligt herr Bergs påstående, intogo den ståndpunkten, att det lokala vetot åtminstone icke skadade.

Om vi skola taga upp kammarens tid med att referera erfarenheterna från den nykterhetsdeputation, som nyligen var här i Stockholm, vill jag nämna, att såväl jag som mina kamrater på Älvsborgsbänken av densamma fingo ett intryck, som vittnade om en alldeles motsatt uppfattning. Den talesman, som då trädde fram på vår bänks vägnar, en representant för högern, gav Älvsborgs läns representanter i deputationen ett sådant svar, att det bland dessa uppstod en allmän grämlse och besvikelse däröver. Icke den minsta antydning om en välvillig ställning till det lokala vetot kom där fram, men denne representant, som tillhör första kammaren, blev efteråt överhopad av samtliga dessa deltagare i deputationen från vårt landskap, vilka icke alls tycktes stå på den ståndpunkt, som herr Bergs bekanta från Uppland för sin del intaga. Jag tror därför icke, att man så hastigt släpper tron på det lokala vetot, som herr Berg här tycktes hålla före.

Herr Berg var rädd för, att om nu detta lokala veto skulle komma under omröstning i de olika församlingarna, detta skulle bidra till att framkalla en viss oro, som herr Berg mycket fruktade. Jag förstår så väl, att denne ärade representant med sitt sympatiska och stilla sätt och sin blida syn på tingen i allmänhet verkligen hör till den enligt min uppfattning sympatiska grupp av konservativa människor, som känna sig främmande inför den prägel av kamp och oro, som ligger över vår tid, och att det för herr Berg antagligen är ett alldeles främmande språk, när man erinrar om den gamle humanisten Ulrich von Hutten's ord, att »andarna vakna och det är en lust att leva».

Herr Berg tycktes resonera tvärtom, och han sade även några ord om, att ifall vi nu få detta lokala veto, »tänk, vilka upp-^{Ang. bränn-} rivande strider, som därigenom åsamkas folket i våra lugna ^{vins- samt vin-} uppländska bygder, och man skall då få bevittna dessa stri- ^{och ölhandels-} der, där man söker svärta ned sina motståndare» — så ungefär föllo herr Bergs ord. Jag har också en del erfarenhet om lands- ^{ordnande.} bygdens lugn och även om den uppländska landsbygdens stilla lugn — jag har nämligen varit där upprepade gånger även i herr Bergs hembygd, och där finnes verkligen ett visst lugn. Där finnes vad man skulle kunna kalla det lugn, som man märker i församlingarnas kyrko- och kommunalstämmor i vissa av de uppländska socknarna, där ett litet fåtal godsägare och storagrärer avgöra frågorna, under det att den av arbete och fattigdom och kanske även av alkohollasten nedbrutna statarvärlden genom sin frånvaro bidrager till att öka detta allmänna lugn. Men jag skulle vilja erinra herr Berg om en liten sentens, som med en viss omskrivning skulle kunna formuleras sålunda: fred är ej det bästa, men att man något vill.

Man skulle kunna tänka sig, att detta Upplands stillsamma lugn, som herr Berg sätter så stort värde på, utbytes mot verklig strid och oro, i det att dessa stackars människor, icke blott de i kommunens röstlängd upptagna, utan samtliga dessa, som här avses i förslaget om lokalt veto, verkligen finge vara med om en sådan omröstning, en sådan hedersdag i församlingen, då de alla kunde avgiva sin röst för att befria sig från en av de bojor, som tynga människorna.

Det har här sagts både av herr Berg och även av andra talare, att det lokala vetot spelar så föga roll på landsbygden. Ja, det är visserligen sant, att en mängd kommuner, bortåt 50 procent av hela antalet, äro torrlagda, men städerna och en hel del landskommuner återstå likväl.

Jag skulle vidare vilja inför kammaren referera några erfarenheter, som jag för min del har gjort på detta område, eftersom man här i afton från olika håll meddelat sin erfarenhet och för övrigt flera talare även tryckt på den punkten. Det kanske mest upprörande av allt är, att genom motståndet mot det lokala vetot hälften av vårt lands inbyggare utestänges från varje inflytande i detta avseende, och kanske just den hälft, som borde ha det mesta att säga i detta fall, nämligen kvinnorna i våra landskommuner. Det är ju så, att våra kommunala röstlängder i regeln icke upptaga några röstberättigade kvinnor; det är på sin höjd en fem à sex stycken sådana, nämligen lärarinna i församlingen, men i övrigt saknas hela den stora mängden av kvinnor. I den kommun, där jag sedan några år tillbaka har min verksamhet, har jag gjort en del erfarenheter både om det sorgliga läge, vari vi befinna oss, när vi sakna detta lokala veto, och hur det skulle ställa sig, om vi verkligen finge detsamma genomfört. Jag känner sålunda t. ex. en gammal kvinna, som ägnat många år av omsorg och moderlig ömhet på arbetet att fostra

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande.

(Forts.)

upp sin ende son, och allteftersom åren gått och hennes pojke vuxit upp och trätt ut i livet, har han kommit in i en omgivning, där det finnes allt möjligt, som lockar och frestar, och däribland också krogen eller, rättare sagt, i detta fall ett ölbryggeri, som ligger ungefär en 1,000 meter från hans arbetsplats. Denna enkla kvinna förstår, att när det gäller att fullfölja den fostran av sonen, som varit hennes moderliga plikt, räcker det icke enbart med den personliga vädjan till hans karaktär och hans viljestyrka och sådant, utan det behöves också att ha den hjälpen, att man på ett rationellt sätt kan eliminera bort de skadliga frestelser och det skadliga inflytande, som finnas i hans omedelbara närhet. Modern förstår detta på sitt enkla sätt, och den dag, då det lokala vetot går igenom, skulle hon så att säga med glädje komplettera och fullständiga denna del av sitt arbete på sin sons fostran, genom att även hon med sin röst skulle stödja det förslag, som toge bort frestelserna för honom. Men i det samhälle, där den svenska högern fortfarande för spiran, där har denna kvinna ingenting att säga till om, utan dörrarna stängas för henne, när en dylik samhällsfråga skall avgöras.

Det andra exempel, som jag erinrar mig, trots det att det nu är mer än sex år sedan, jag stötte på detsamma, handlar om en man inom min egen församling, en flitig arbetare och en godhjärtad man, som emellertid lider av sin svaghet och faller för spritens frestelser. Han har ofta inför sin hustru klagat över sin karaktärssvaghet och sagt sig skola välsigna den dag, då denna fara och frestelse vore borta för all framtid. Ungefär ett par tusen meter från det ställe, där denne man har sitt arbete, ligger ett bryggeri, och det tar den ena veckan efter den andra nästan hela hans veckoinkomst. I detta hem har nu under dessa år vuxit upp en dotter, som just genom att sakna ett hems goda vård och inflytande — ty något sådant kan det icke bli tal om i ett hem, där mannen dukar under på detta sätt — nu kommit på villovägar och, såvitt jag icke är illa underrättad, för ett dåligt och lösaktigt leverne. Inom parentes vill jag påpeka, att här borde det vara ett lämpligt tillfälle för det sedlighetsnit, som det moderata partiet ivrar för, att gripa in; man kan här se en av orsakerna till de sorgliga missförhållanden, som i detta avseende råder inom stora lager av befolkningen och icke minst bland de fattiga klasserna. Då nu denna arbetarhustru har sett, att krogen i grannskapet ödelagt hemmets och äktenskapets lycka både för henne själv och hennes man samt hotar att ödelägga barnets framtid, är det ju klart och tydligt, att den dag, då hon finge vara med om att ge sin röst för att få bort denna moraliska pesthärd, skulle hon göra det med glädje, och jag vet, att hennes man sagt, att han med lika stor fröjd skulle se, om det bleve så. Men, det går icke för denna kvinna lika litet som för alla de andra kvinnorna att åstadkomma något sådant; så länge som högern styr i detta samhälle, skola de utestängas. Och om en sådan omröstning kommer till stånd, blir det måhända endast med

utvalda kretsar av församlingsborna, och denna kvinna skulle icke ha med saken att skaffa.

Jag erinrar mig, hurusom högern i dessa dagar för lands- tingsmannavalen släppt ut en valbroschyr, i vilken en författare kommer med synnerligen billiga kvickheter om, som det heter, pigorna i Berga, och hurusom godsägarna skulle med en pinsam känsla se dessa tjänstflickor eller andra komma och lägga sig i kommunens angelägenheter. Jag antar, att samme författare och alla de av hans meningsfränder i hundratusenden ute i landet, och det kanske finns åtskilliga sådana här i kammaren också, skulle vilja ha sådana kvicka ord till hands gentemot dessa kvinnor, som jag här talat om och som skulle vilja deltaga i detta rent personliga försvarsarbete till hemmets lycka och trevnad för att försvara detta mot den kanske farligaste fienden. Jag förstår mycket väl, att man på högerhåll har sina betänkligheter mot att släppa fram kvinnorna till medinflytande på det kommunala och politiska området, och det veta vi ju också att det råder tvivel om det stora samhällsvärdet av, att kvinnan tar del i de politiska striderna på samma sätt som männen, och det tvivlet kanske i vissa fall sträcker sig längre än till högerpartiet. Jag kan också förstå, att högern av rent partiegoistiska skäl, ty några andra kan det ju icke vara, motsätter sig det lokala vetot med tanke på vart det kan leda, när den på detta sätt protesterar mot denna reform. Den har här ifrån högermän inom denna kammare mötts med den invändningen, att man väl vet, vilka konsekvenser, som det skulle föra med sig, om en dylik ograderad skala skulle komma att gälla för både män och kvinnor. Men om det här funnits den positiva goda viljan, att låta folkets stora flertal ha inflytande på denna viktiga angelägenhet, varför kommer då icke från högerhåll t. ex. ett sådant förslag, där man säger ifrån, att man för denna gång går med på denna ograderade rösträtt, men undanber sig alla blivande konsekvenser. Det höjdes ett sådant tal för fem eller sex år sedan, när man fick den allmänna rösträtten vid prästval, där enmansröstningen är regeln, och där både männen och deras hustrur ha rösträtt. Då framhöll man, att man gick med på detta därför, att det fanns särskilda skäl, som talade för saken, men man undanbad sig, att det sedan skulle yrkas på ett konsekvent genomförande av denna princip. Om man nu i denna fråga från högermans sida, intagit en sådan ståndpunkt som i nyssnämnda fallet, skulle detta, som sagt, vittna om ärlig och positiv vilja att verkligen söka göra något, och om man hyser dessa betänkligheter emot att i det kommunala och rent politiska livet likställa kvinnorna helt och fullt med männen, varför icke då medgiva, att här är fråga om ett avgörande inom församlingarna, som är fullständigt fritt ifrån rent politiska synpunter, ty det måste man väl säga sig, att om en hustru eller en gammal moder är med om en opinionsyttring eller en stor omröstning inom församlingen för att eliminera bort den värsta moraliska pesthärden i bygden. är detta fak-

*Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandeln
ordnande.*

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

tiskt en sak, som är av så högst mänsklig natur, att den är totalt fri från alla partisynpunkter. Jag menar, att den kall-sinnighet, som just i denna detalj av frågan har besjälat den svenska högern ända hitintills och väl kommer att göra det i fortsättningen, är något, som måste verka i hög grad upprörande. Så har det gjort på mig och säkerligen på många av oss, och det gör, att vi kunna icke sätta någon tilltro till alla de värtaliga skäl, som här anföras för högerns motstånd mot det lokala vetot. Det har sagts från en del håll, även från nykterhetshåll, att man skulle kunna överväga den frågan, om man icke av vissa lämplighetsskäl skulle kunna släppa det lokala vetot för att få den försäljningsreform, som förordas i nykterhetskommitténs betänkande. Frånsett dessa rena lämplighetshänsyn, anser jag, att det för andra kammaren och för dess vänster i synnerhet bör, om icke annat, vara en rent moralisk hederssak att icke minst med hänsyn till de synpunkter, jag nu vågat framföra, i alla fall hålla på det lokala vetot och kräva dess genomförande.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Röing* och *Johanson* i Gäre.

Herr *Larsson* i Kroken: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke mycket bidra till att förlänga den redan alltför långa debatten i denna fråga, utan jag skall endast be att få avgiva en liten kort självdeklaration angående min ställning i detta fall.

Den nu föreliggande punkten handlar ju om det lokala vetot och den folkomröstning, som därom skall äga rum. Det är ju ett skär eller ett grund, på vilket nykterhetslagstiftningsskutan kört sig fast. För min del får jag säga, att jag är en gammal övertygad nykterhetsvän, och om jag trodde, att det lönade sig, skulle jag gärna vilja tala försoningens ord mellan de stridande härvidlag, men jag förstår, att detta icke lönar sig.

Av denna långa debatt har jag emellertid blivit ytterligare stärkt i den övertygelse, som jag haft redan långt förut, nämligen att det lokala vetot överskattas från ett håll och underskattas ifrån ett annat. Enligt min mening ligger den verkliga sanningen någonstans emellan dessa båda åskådningar. Att det lokala vetot har ett visst nykterhetsvärde, tror jag väl på, men detta är nog icke så stort, som somliga här velat göra gällande. Jag vill snarare för min del säga, att jag icke är någon beundrare av det lokala vetot, men jag anser det icke heller vara riksfarligt att gå med på detsamma. Jag ser nämligen ingen våda av, att det genomföres, och därför är jag villig att gå med på nykterhetskommitténs förslag i dess helhet. d. v. s. rösta för bifall till bevillningsutskottets nu förevarande hemställan.

Vad herr *Jonssons* i Hökhult förslag beträffar och den kvalificerade majoritet, som han påyrkar i detta fall, så tilltalar det mig väsentligt mera än övriga förslag, då detta förstnämnda förslag ju

är mycket enklare att genomföra och säkert fullt ut lika effektivt. Men det är ju ingen möjlighet att få igenom detsamma ens i denna kammare, och därför är det ju icke lönt att nu biträda det förslaget.

Det var, som sagt endast denna lilla självdeklaration, som jag här velat avgiva, och jag har, herr talman, intet yrkande att framställa, men kommer för min del att biträda bevillningsutskottets hemställan i denna punkt, som ju innebär detsamma som ett bifall till nykterhetskommitténs förslag.

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Herr Ingvarson: Herr talman! Jag hade icke tänkt att förlänga denna debatt, men ju längre jag lyssnat till de anföranden, som av motståndarne till det lokala vetot här hållits, desto starkare har hos mig vuxit fram ett intryck över alla andra, och det intrycket skulle jag helt kort och gott kunna sammanfatta på det sättet, att den argumentation, som dessa motståndare anför, synes mig stå fullständigt på huvudet. Om det nu vore så, att nykterhetsfolket här kommit och krävt rusdrycksförbud utan vidare, då hade man från högerns sida i enlighet med dess allmänna åskädning fått det svaret: Nej, det kunna vi icke gå med på; vi måste fordra vissa garantier; vi måste fordra, att en tillräckligt stor del av befolkningen skall vara övertygad om det riktiga i saken, och för det ändamålet bör på ett eller annat sätt verkställas en omröstning bland folket, för att det skall få ge uttryck åt sin uppfattning. Så hade säkerligen högern i enlighet med sin allmänna åskädning svarat. Nu har nykterhetsfolket icke vågat taga ett så långt steg som att på en gång kräva ett rusdrycksförbud. Det har i stället tagit upp ett förslag, som föreföll att till alla delar överensstämma med högerns allmänna politiska uppfattning om garantier vid genomförande av en nykterhetsreform. Nykterhetsfolket har krävt lokalt veto, och detta synes mig stå i allra bästa samklang med den uppfattning, som högern i vanliga fall i andra politiska frågor för till torgs. Vad nu närmast gäller nykterhetsfrågan, så bruka vi läsa i högertidningar och i politiska anföranden av partiets talare, att det är en nödvändig förutsättning för att man skall kunna tillmötesgå nykterhetsfolkets strävanden, att dessa strävanden bäras upp av en tillräckligt stark folkopinion. Det är icke annat nykterhetsfolket begär. Vi begära lokalt veto, som möjliggör, att man i varje kommun kan uttröna, om en sådan opinion finnes eller ej. Men när vi begära detta, då slår högern ifrån sig med båda händerna och säger: Nej, denna gången vilja vi icke vara med om ett sådant förslag, fastän det i övrigt överensstämmer synnerligen väl med hela vår åskädning.

Här i Stockholm särskilt och delvis också på andra håll i landet ha vi sett en skapelse, som kallar sig Förbundet för medborgerlig frihet. Detta förbund kämpar för medborgarens frihet att själv bestämma över sina vanor, i vad det gäller användande av rusdrycker. Då kommer nykterhetsfolket och säger: vi skola visst icke tvinga på eder en lagstiftning, som är er osym-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

patisk, utan vi skola försöka på en annan väg. Vi skola ställa det så, att när inom en kommun två tredjedelar av dess invånare intressera sig för saken och äro övertygade om nödvändigheten av att avlysa spriten, då skall möjlighet därtill för dem stå öppen. Då kan man säga, att när en så pass betryggande majoritet av kommunens invånarantal hyser en sådan uppfattning, har man näppeligen trätt den medborgerliga friheten alltför nära. Men då slår detta medborgarfrihetsförbunds medlemmar liksom deras politiska meningsfränder ifrån sig med båda händerna och säga: nej, på det sättet vilja vi icke vara med om saken. Vad vill man då? Jo, svarar man, det skall gå till på ett annat sätt; vi vilja, att antingen skall lagstiftningen eller också Kungl. Maj:t bestämma över, hur pass mycket det svenska folket skall få använda spritdrycker. Hur står det ihop med högerns allmänna påstående, att den vill sörja för den största möjliga medborgerliga frihet och för att, innan några åtgärder vidtagas, det finnes en stark folkopinion därför? Om Kungl. Maj:t utfärdar vissa restriktiva bestämmelser eller riksdagen fattar beslut i samma avseende, vad har man då för bevis för, att dessa beslut bäras uppe av en stark folkopinion? Det har ingen varit i stånd att utröna. Sådana bestämmelser kunna då tillkomma på ett, om icke fullt analogt, så dock något så när liknande sätt, som då förr i världen enväldiga kungar utfärdade rusdrycksförbud med eller mot folkets önsknings. Och trots det att högern kräver, att åtgärder i nykterhetsavseende skola bäras uppe av en stark folkopinion, så går högern i verkligheten den rakt motsatta vägen och vill förhindra en sådan folkopinion att taga sig uttryck, när den anser det nödvändigt och nyttigt.

Herr Räf, som personligen deklarerar sig såsom nykterhetsvän, har här i likhet med sina partivänner givit uttryck åt den uppfattningen, att det kommunala vetot är förmånligare än det lokala vetot. Jag frågar ännu en gång: hur överensstämmer detta med herrarnas allmänna politiska åskådning eller, kanske bättre uttryckt, med herrarnas allmänna talesätt i fråga om nykterhetsspörsmålet? Hur blir det, när vi använda det kommunala vetot? Jo, det blir på det sättet, att det lugn, som herr Berg i Staby var så angelägen om, störes, icke av befolkningen själv, åtminstone endast i underordnad grad, men däremot av gårdarna, jordegendömnarna och kapitalet, kort sagt, av allt det, som konstituerar den 40-gradiga röstskalan. Det blir sålunda enligt detta herr Räfs och andra liktänkandes förslag egendomen, som skall avgöra, om befolkningen inom kommunen skall få använda rusdrycker eller icke eller om över huvud taget någon möjlighet i detta avseende skall stå öppen. Det blir icke den personliga opinionen, övertygelsen, som skall avgöra detta, utan det blir egendomen inom kommunen, det blir förmögenheten, det blir de, som hava de stora röstetalen, som skola bestämma över de små, som oftast äro mest intresserade av denna fråga. Jag tycker icke, att detta betraktelsesätt går riktigt väl ihop. Det

förefaller mig att lida av så pass betydande inkonsekvenser, att det vore på tiden, att motståndarne till förslaget om lokalt veto gäve upp antingen den ena eller den andra ståndpunkten, antingen ärligt och rent ut sade ifrån, att i enlighet med vår åskådning om folkets självbestämmanderätt i dessa ting gå vi med på det lokala vetot, som verkar på detta sätt, eller också sade: nej, vi tillmäta icke den allmänna opinionen, övertygelsen, någon som helst betydelse, utan vi vilja, att ett litet fåtal skall fortfarande såsom förr i världen bestämma i denna fråga liksom i andra.

*Ang. brann-
vins- samt vin-
och ölhandelns
ordnande.*

(Forts.)

Min ärade granne bakom mig — han har flyttat framför mig för tillfället — herr Nilsson i Bonarp, har nyss erbjudit nykterhetsvännerna i kammaren att gå med på en slags vad han kallade medelproportional i denna fråga. Det förefaller mig, att han har synnerligen lätt att göra detta, när han tolkar medelproportionalen på det sättet, att han drager den så nära sin egen personliga åskådning, som han gärna kan, och skär av nio tiondelar av allt det värdefullaste och väsentligaste i förslaget. Sedan undrar jag icke på, att han kan inbjuda till en sådan där medelproportional. Förklaringen ligger måhända i vad han senare sade, att vi skola taga korta steg, och jag får erkänna, att hans eget förslag är ett mycket, mycket kort steg; det är icke tu tal om det.

Nu är det dock så, att om nykterhetsfolket krävde på en gång ett direkt, i ett eller annat avseende långt gående beslut av riksdagen, då skulle man möjligen kunna tala om ett långt steg, men det kräver det icke i första rummet. Det kräver i första rummet lokalt veto, som lägger i befolkningens hand i de olika kommunerna, att först sedan den allmänna meningen blivit övertygad om riktigheten av dess uppfattning, först då skall spriten avlysas. Då förefaller det mig, som om även herr Nilsson i Bonarp borde medgiva, att det icke är ett långt steg, icke något omedelbart verkande steg, åtminstone icke över hela landet. Det har vitsordats bl. a. av herr Räf, att det tvärtom vore av liten effekt, och han t. o. m. ställde i utsikt, liksom en annan talare tidigare i dag i första kammaren, att det möjligen kunde medföra, att man finge krogar i landskommuner, där nu inga sådana finnas, i stället för att man skulle slippa dem med hjälp av det kommunala vetot. Det är en logik, som jag icke förstår — om det nu kan bero på bristande fattningsgäva, det kan jag icke säga — men det synes, som om, då man redan nu med det kommunala vetot, som herr Räf rekommenderade på sitt eget märkliga sätt, kan hålla krogarna borta från ett flertal landskommuner, detta skulle ändå lättare låta sig göra, om det lokala vetot genomfördes. Då finge man en verklig självbestämmanderätt i detta hänseende och avgörandet lades i alla intresserades händer. Den farhåga, som man på detta sätt målat upp, skrämmer man åtminstone icke mig med.

Jag tror likaledes, att herr Berg i Staby kan taga saken mycket lugnt och icke frukta för, att det lugn, som råder på Upp-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och öhandels-
ordnande.
(Ports.)

lands landsbygd, kommer att störas, därest detta förslag antages. Men jag kan icke underlåta att till herr Berg framställa ett litet spörsmål, och det är det, att när han är så ängslig för de verkningar, detta förslag skulle medföra, så förvånar det mig rent ut sagt en liten smula, att herr Berg icke drager i betänkande att upprepade gånger låta ställa upp sig som kandidat vid riksdagsmannavalen med de förskräckliga strider, som det medför, och det störande av lugnet på Upplands landsbygd, som blir nästan nödvändigt en följd därav. Jag tror icke, att ett genomförande av detta förslag skulle mera störa lugnet på landsbygden än de valförrättningar, som redan äga rum. Jag skulle snarare tro motsatsen.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, ty det har redan förut anförts tillräckligt i denna fråga. Jag vill endast kort och gott hemställa om bifall till föreliggande punkt i förslaget, och jag vill till sist endast säga, att jag skulle icke ha besvärat kammaren, därest det icke förefallit mig, som om den inkonsekvens, som motståndarnes argumentation lider av, också ett ögonblick borde synas i sömmarna i denna församling.

Herr Bysström: Herr talman, mina herrar! Jag har fäst mig vid några uttryck i en av reservationerna, däri det yrkas, att hela lagförslaget skulle förkastas, och det första skäl, som reservanten därvid framhåller är, att detta lagförslag skulle ställa oss, som det heter, under »tryckande förmynderskap». Om jag minns rätt, så är detta ett skäl, som har upprepats under alla de år, som jag varit i riksdagen, då något mera effektivt förslag till rusdryckslagarnas reformering har förelegat. Det är ju klart, att det skall anses som ett mycket bärande skäl även nu; i varje fall har det anförts såsom ett av skälen mot förslaget.

Det nästa skälet är, att ett sådant förmynderskap skulle vara »ovärdigt fria medborgare». Ja, »ovärdigt», säger man. Men det finnes åtskilligt annat också, som likaledes är ovärdigt fria svenska medborgare, och detta är, att så många av dem tolerera de rusdrycker, som man önskar få bort. Om man skulle börja jämföra det ena med det andra, så undrar jag, huru det skulle gå. För min egen del kan jag icke anse eller inse, att det ligger något ovärdigt i att söka åstadkomma en lagstiftning, som är avsedd att vara till gagn för alla människor, till gagn för dem, som äro ganska moderata, men i synnerhet till gagn för dem, som missbruka den vara, som vi försöka lagstifta mot. Övärdigt! Ja, när Kungl. Maj:t framlade sitt förslag för några år sedan, då ansåg icke ens Kungl. Maj:t, att detta var ovärdigt, utan det kunde nästan sägas om Kungl. Maj:t, som det hette fordom: »Han såg på det, och se, det var ganska gott! Med hänsyn till detta tal om vad som är värdigt eller ovärdigt skulle jag önska, att reservanten och hans meningsfränder ville läsa biskop Personnes ord, som han nyss talat i nykterhetsfrågan,

liksom jag hänvisar herrarna till de yttranden, som ärkebiskop Söderblom fällde i den bot- och bönedagspredikan, han nyligen höll i Slottskyrkan för att nu ej hänvisa till flera andras betydande utsagor. De äro beaktansvärda, då det gäller frågan om vad som är värdigt eller ovärdigt i detta hänseende.

Den tredje invändningen, som reservationen innehåller, är den, att förslaget skulle innebära en fara för vårt folks fortsatta utveckling. Skulle det innebära en fara för vårt folks fortsatta utveckling, att man söker hämma rusdrycksbruket så mycket som möjligt? Det är väl tvärt om. Många auktoriteter ha yttrat, att just detta bruk utgör en fara för folket och för landet. Nykterhetsfolkets mening om det lagförslag, som nu är ifråga, framsade i går kyrkoherde Holm, riksnykterhetsdeputationens ordförande, sålunda inför Hans Maj:t Konungen: »Nykterhetsvännerna i allmänhet funno sig, efter noggrann och allsidig prövning, nödgade att fasthålla vid det ursprungliga förslaget. Endast genom att detta, som i och för sig betecknade ett varsamt framsteg, i allt väsentligt bleve obrutet genomfört, erhöles den mera djupgående och verksamma reform, som ställningen krävde och landet väntade. Härtill kom att de fruktade att ett bifall till det av första kammaren godkända förslaget i vissa avseenden kunde befaras medföra större faror för nykterhetstillståndet än de i dessa avseenden nu gällande bestämmelserna.» Jag kan icke inse, att det skäl, som reservanten här anför, kan ha någon vidare bärkraft.

Det fjärde skälet, som samme reservant framhåller, är det, att en kraftig reaktion inträtt på nykterhetsfrågans område. Jag undrar verkligen, varpå han stöder detta sitt påstående, att en kraftig reaktion nu skulle ha inträtt i nykterhetsfrågan. Med den kännedom, som jag kan ha på grund av, att jag deltagit i nykterhetsarbetet, tycker jag icke, att detta är sant. Om de personer, som mera träget arbetat och arbeta för nykterhet där nere i de breda lagren, har jag icke en sådan uppfattning, utan de fortsätta alltjämt arbetet för att övertyga folket om vad som är rätt och riktigt. På samma gång framhålla de också önskvärdheten av, att lagstiftningen hack i häl följer den övertygelse, som mer och mer bildar sig bland folket om rusdryckernas skadlighet.

Det har hänvisats till den riksnykterhetsdeputation, som uppvaktat Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:ts regering och även herrar riksdagens ledamöter. Jag tycker, att denna stora deputation visar hän på intresse för nykterhetsfrågan här i landet, ty det är väl icke precis någon leksak att resa upp från landets alla delar och mana vederbörande att åstadkomma en nykterhetslagstiftning, som kan anses vara någorlunda tillfredsställande. Det är icke någon liten uppoffring, som man i detta avseende underkastat sig. Det har kostat både tid och penningar. Det måste vara ett stort intresse, som dikterat deputationens åtgärder. Ett tecken, som ligger mycket nära till hands och som

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande.

(Fortb.)

visar, vad tiden lider, är debatten i första kammaren i dag. Jag vet icke, att någon så väldig nykterhetsdebatt förekommit i riksdagens första kammare som den, som förekom i dag. Jag minnes från början av min riksdagstid, huru man här i andra kammaren kunde hålla på med att debattera sådana här frågor, medan man i första kammaren affärdade dem utan ett enda ord — man bestod dem icke ens med det minsta begravningstal. Och det är väl emedan kritiken mot dessa förslag icke varit riktigt nedgörande, som de återkommit allt oftare och kraftigare. Emellertid synes det mig uppenbart, att intresset för saken växt så, att det icke blott är andra kammaren, den av folket valda lagstiftande församlingen, utan även de genom elektorer valda medlemmarna i första kammaren, som måste upptaga denna fråga till allvarlig diskussion. Och detta tyder icke på någon reaktion beträffande nykterhetsintresset utan snarare är det väl ett tecken på motsatsen.

Så kommer jag till en annan reservation, i vilken en av reservanterna framhåller, att det går alldeles för fort med nykterhetsreformerna. För fort! För fort — jo, det vill jag lova! Vi ha hållit på med att behandla nykterhetsfrågor i alla dessa år, och huru länge än någon av oss varit riksdagsman, har han haft att göra med nykterhetsfrågan, och han kommer säkerligen att få att göra därmed, så länge han lever och är kvar i riksdagen. Går det då för fort, tycka herrarna? Om vi se på resultatet, så vittnar det visserligen om en stor styrka, att det finnes så många, som äro absolutister och som slutit sig till nykterhetsorganisationerna, samt att denna opinion trängt in i allt vidare och vidare lager. Men fort kan man icke säga, att det gått, och fort går det icke nu heller. Fort kan man icke säga, att det gått, då vi icke förmått nedbringa tillverkningen och konsumtionen av rusdrycker något väsentligt, utan ännu tillverkas och väl drickes så mycket därav, att, om herrarne gjorde en kanal från Stockholm och till Tumba och gjorde den en halv meter djup och två meter bred, den skulle kunna fyllas av det brännvin, som tillverkas här i landet per år. Det kan ju möjligen förefalla åtskilliga, som vore det bra, om man hade en sådan kanal och kunde sätta ut en liten julle i den för att ro där och sedan då och då sticka ned handen och ta sig en klunk, när man bleve törstig. Men om man allvarligt tänker på denna sak, så tror jag, att man måste tillstå, att detta är något bedrövligt. Om man tänker på vad som konsumeras i penningar för rusdryckernas skull, så har det framhållits av en av de bästa auktoriteter, som man kan åberopa i detta avseende, nämligen professor Gustav Sundbärg, att det konsumeras därav för omkring 120 miljoner kronor årligen. Icke kan man väl säga, när sådana fakta föreligga, att ifrågavarande arbete nämligen nykterhetsverksamheten går för fort, och icke heller anser jag, att reservanten kan ha fog för sin fruktan, att det skulle gå för fort, även om detta förslag skulle antagas.

Han säger vidare, att reformarbetet bör ske endast på upplysningens väg. Det är ju ett sådant upplysningsarbete, som vi hållit på med alla dessa år, och denna upplysning har lett därhän, att inbyggare i många hundratusental blivit absolutister och ivrigt arbetande nykterhetsvänner. Det har vidare lett därhän att valmännen satt in ett så stort antal nykterhetsvänliga riksdagsmän i riksdagens båda kamrar, som nu är fallet.

*Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.*

(Forts.)

Herr talman! Blott ett enda ord med hänsyn till den fråga, som väl är den mest omtvistade, nämligen frågan om det lokala vetot. Mig förefaller det, som om det vore ett billigt krav, som härigenom framställes från nykterhetsvännernas sida. Man har från partipolitiska synpunkter haft så många invändningar att framställa mot detta förslag, men kan det verkligen finnas fog härför? De, som följt denna frågas behandling här i riksdagen veta, att någon partipolitisk synpunkt icke då lades på denna fråga. Herr Räf har ju själv nyss erinrat därom, att ursprungligen var detta icke någon sådan där partipolitisk fråga. Och nykterhetsvännerna ha fortsatt att arbeta på samma sätt för det lokala vetot ända tills nu. Och vill man verkligen komma till någon enighet i denna fråga, så finnes det icke något bättre sätt än att taga detta förslag; då bli vi eniga allesammans.

Jag kan icke finna, att någon fara skulle uppstå genom att göra detta.

Jag tycker också, såsom flera talare framhållit, att det skulle vara i synnerhet lämpligt att giva kvinnorna rätt att uttala sig i en fråga av denna beskaffenhet. De ha dock varit utsatta för mycket lidande för rusdryckernas skull, för supiga mäns skull, och säkert är, att deras votum skulle komma nykterhetsvännerna till hjälp. Detta är ett av skälen till, att jag håller på förslaget om införande av lokalt veto.

För den nykterhetslagstiftning som nu påyrkas hava många i vårt land uttalat sig. Till förut framkomna uttryck därför må framhållas att vid senaste val till riksdagens andra kammare röstade, enligt företagen beräkning, omkring 550,000 väljare på kandidater som anslutit sig till kravet på denna nykterhetsreforms genomförande, under det att endast omkring 190,000 valmän röstade på personer som antingen icke älls häri angivit någon ståndpunkt eller förklarar sig vara motståndare till reformen i fråga. Visst är att sällan eller kanske aldrig har en så uttrycklig och genom årtionden bestående folkmening kunnat påvisas för ett reformkrav som fallet är rörande detta. Ja, den allmänna meningen kräver ännu längre gående åtgärder, vilket ådagalagts bl. a. genom den stora folkomröstningen i förbudsfrågan 1909. Då flera talare upptagit till bemötande de invändningar, som gjorts mot förslaget, så skall jag icke vidare ingå härpå. Men så mycket anser jag mig, herr talman, böra säga, innan jag slutar, att om detta förslag icke nu går igenom, så vet jag ingen annan utväg än att man får följa det råd, som reservanterna givit, nämligen att fortsätta med upplysningsarbetet bland valmännen och

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.
(Forts.)

uppmana dem, om utvecklingen skulle gå, som hittills skett, att välja sådana representanter, som kunna taga även denna fråga om hand.

Jag läste vid något tillfälle om en sydeuropé, som skrev ett varmt kärleksbrev till en kvinna, vars hjärta och hand han begärde. Han var mycket ivrig att få svar och nedskrev ett postskriptum, vari han utbad sig svar per omgående, »ty», sade han, »jag har en annan i kikaren». Det kan hända, att valmännen kunna komma att bete sig på samma sätt mot riksdagsmannakandidaterna. Det är icke alldeles omöjligt, att de, som skola uträtta upplysningsarbetet därute i bygderna, kunna förmå valmännen att säga något liknande till åtskilliga av de kandidater, som det då gäller och som äro ställda inför ett val. Är det så, att detta förslag icke kan gå igenom i riksdagen, få vi alltså söka rådet att sprida upplysning i frågan ute i bygderna, och sedan få kandidaterna svara, och det är nog bäst, att de svara genast, ty det kan hända, att valmännen ha någon annan i kikaren.

Herr talman, jag ber att i likhet med andra talare få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Hofsten: Herr talman! Jag har ingen anledning vända mig mot den siste ärade talaren, då den reservation, han åberopade, avsåg annan än den, av mig och herr Nilsson i Bonarp framställda.

Jag skall i stället be att få något ingå i sakligt bemötande gentemot herrar Rune och Källman, som riktat anmärkningar mot ifrågavarande reservation. Jag vill påstå, att min ärade ambetsbroder i Västervik använt överord, då han sade, att vår reservation, d. v. s. Kungl. Maj:ts förslag av 1914, är *en samling paragrafer, som taga sig bra ut på papperet, men i verkligheten ingenting innebära*. Herr Källman påstod, att, genom detta förslag skulle ingen förbättring i nykterhetsavseende inträda, utan snarare en försämring. Ja, mina herrar, nog få ni väl medge, att det ligger ganska mycket av överord i dessa påståenden.

Eftersom min ärade ämbetsbroder börjat citera, ber jag få följa hans exempel. Jag läste i Göteborgs Handels- och sjöfartstidning följande ord i en ledare för några dagar sedan:

»Skall nykterhetsreformen stranda också vid denna riksdag? Här i Göteborg börjar den frihet, som består i avseende å ölhandeln och ölutskänkning bli rent av outhärdlig, då alkoholmissbrukarna kasta sig på denna svaga punkt, ju mera restriktionerna undanhålla missbruket från de övriga.»

Det är dock så, att denna vår reservation, bland annat, vill lägga öl- och vinhandeln under bolagen, varigenom vinnes ett mål, som har ofantligt stor betydelse, då det gäller att åstadkomma en effektiv nykterhet. Härigenom förhindras, att den, som blir avstängd från möjligheten att få sprithaltiga drycker, ändock åtkommer ölet, och det är en vinst som ju värderas synnerligen högt. Jag erinrar mig från ett möte i höstas, att

kyrkoherde Holm, nykterhetsdeputationens talman, riktade en beskyllning mot högern därför, att den motarbetade en lagstiftning, som ville lägga ölet under bolag. Här bjudes en sådan lagstiftning, men herrarne påstå nu att den intet värde har i nykterhetsavseende.

Ang. brännvins- samt vins- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Nu har herr Källman, jämte andra mer detaljerade anmärkningar framhållit den ofta påpekade faran, att den högre alkoholhalten i det frigivna s. k. pilsnerdrickat, skulle medföra en fara särskilt för landsbygden. Ja, det är ju möjligt att så kan bli förhållandet på någon ort, men vi veta dock ännu intet därom; den möjligheten finns ju öppen, att om missbruk skulle visa sig, inrikta sig på åtgärder till begränsning av denna varas försäljning. Det är visserligen sant, att för en och annan förfallen drinkare det *kan* innebära en fara att utan kontroll åtkomma pilsnerdricka, men vi få väl ändock icke lägga lagstiftningen efter den måttstocken, utan vi måste avse den för vanliga, måttliga och laglydiga medborgare. Jag medger, att för några, jag upprepar det, kan detta innebära en fara, men vi böra se till hur det kommer att bli på detta område, innan vi med bestämdhet yttra oss därom.

Gentemot herr Eriksson i Grängesberg skulle jag vilja säga det, att det finnes väl ingen inom det parti, som jag tillhör, som icke med aktning och respekt iakttagit den nykterhetsuppvakning, som ägt rum i dagarna. Nu uttalas mot oss synnerligen hårda domar, för att vi icke gå med på det lokala vetot. Man säger: Ni vilja ingenting göra, och ni äro absolut ståndaktiga mot alla verkliga reformer. Men är då det lokala vetot det enda möjliga? — Herr Byström frågar: Har något gjorts? Ja, det är det, som man icke en enda gång under denna debatt velat erkänna. Det har obestriddligen gjorts mycket för att nå missbruket. Det är väl ändå så, att med den lagstiftning, som redan genomförts, och med de möjligheter att förhindra missbruket, vilka här ytterligare erbjudas, framför allt genom att lägga ölet och vinet under bolagen, kan man dock nå därhän, att vederbörande försäljningsbolag och myndigheter — det är dock kontrollstyrelsen, som står över, bestämmer och enar det hela — kunna helt kontrollera individen och avstänga dem som missbruka varan.

Det är även här absolut överord, påstå att ingenting gjorts eller vill göras.

Herr Hallén har varmt och känsligt tecknat några exempel på livets skuggsidor, framkallade av alkoholmissbruk. Med användande av det uttryck, han själv angav, vill jag påstå, att *även* vi ha den positivt goda viljan att rädda dessa stackars medmänniskor. Jag vill dessutom påstå, att det är den mest *praktiska* vägen att nå detta, det sätt jag nyss anvisat, mer direkt praktiskt, än det lokala vetot som uti de av herr Hallén tecknade exempel mer framstår som en känslösak, visserligen även den värd beaktande.

Jag vill icke uppehålla herrarna längre, men jag vill säga,

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

att vi högermän, som vilja göra något åt saken, hava lika stort intresse och vilja att skapa ett nyktert svenskt folk och äro lika varmt intresserade som vänsterns män att utrota och förhindra alkoholmissbruket. Jag tycker, att man borde kunna se denna fråga mera sakligt. Då vi icke vilja godtaga det lokala vetot, så är det bland annat därför, att vi icke inse dess nykterhets-effekt, och jag påstår än en gång, att det är överord, då man säger att vi icke vilja göra något. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina her-rar! Här har nu talats så mycket både för utskottets förslag och för reservationen och för ett alldeles nytt förslag, att jag känner mig betänksam, om jag bör ytterligare upptaga kam-marens tid. Då jag i alla fall gör det, sker det endast för att framställa några anmärkningar i anledning av ett par yt-tranden, som fällts under debatten.

Herr Råfs mening var det ganska svårt att komma under-fund med, beroende kanske på, att han »strävade efter sanningen» enligt vad han själv sade. Ett par föregående talare hava emel-ler tid redan påvisat ett misstag, som han gjorde sig skyldig till, då han talade om de många röstberättigade, som icke skulle få rum i omröstningslokalerna, om utskottets förslag antoges. Jag vill i anledning av samma yttrande göra en annan liten anmärkning. Herr Räf trodde, att det skulle bli för många röstande här i Stockholm vid omröstningar om lokalt veto. Men i samma anförande uttalade han den meningen, att det vore rik-tigare, om den kringliggande landsbygden finge rösta tillsam-mans med städerna. Om saken ordnades efter denna herr Råfs mening, skulle det, såvitt jag förstår, bli ännu större valkretsar med ännu flere röstberättigade och ännu värre lokalsvårigheter än enligt utskottets förslag.

Herr Räf lämnade även några upplysningar från Förenta Staterna och Norge, och det var närmast dessa upplysningar, som uppkallade mig. De voro nämligen avsedda att visa att det lokala vetot icke skulle ha den betydelse, som man trodde.

Vad då först Förenta Staterna beträffar, så anmärkte herr Räf, att alkoholkonsumtionen där är större än i Sverige, oak-tat man har lokalt veto i Förenta Staterna. Där ser man, menade han, att det icke är någon vinst med den institutionen. Herr Räf har nog rätt i, att medelkonsumtionen av alkoholhaltiga drycker per individ i Förenta Staterna är större än i Sverige, men herr Räf kunde gärna för fullständighetens skull ha till-lagt, att Förenta Staterna och Sverige äro två storheter, som äro mycket litet jämförbara. Jag vill blott erinra om att, medan Sverige är en stat med samma lagstiftning i alla landsdelar, äro Förenta Staterna ett statsförbund, där det förekommer mycket olika lagstiftning i olika stater; den ena staten har förbud, den andra local option och den tredje ett ganska fritt koncessionssy-stem. Man bör ej heller glömma, att Föranta Staternas befolkning

till stor del består av inflyttade personer, ofta icke mors bästa barn, ty det är icke alltid de bästa folkelementen i Europa, som fresta lyckan på andra sidan Atlanten. Förenta Staternas befolkning består vidare till åtskilliga miljoner av negrer, som äro mycket begivna på alkoholhaltiga drycker. Slutligen finnes det även en hel del andra omständigheter, som göra att i vissa av dessa stater verkligen förekommer en mycket stor alkoholkonsumtion. Men herr Räf kunde ha tillagt, att det förekommer amerikanska stater, där alkoholkonsumtionen är mycket ringa, och han kunde också ha nämnt, att opartiska forskare, som undersökt dessa förhållanden i Förenta Staterna i allmänhet givit det lokala vetot ett mycket gott vitsord. Även sådana, som bestämt uttalat sig emot totalförbudet, ha dock haft idel beröm för det lokala vetot, och det är också fastslaget, att i de kommuner, som genomfört detsamma, alkoholkonsumtionen är genomgående väsentligt lägre än i de kommuner, som icke hava sådan lagstiftning. Detta förhållande skulle också kunna vittna om det lokala vetot, fastän icke i den riktning herr Räf gjorde gällande.

Ang. brännvins-
anrot vin-
och ölhandels-
ordnande.
(Forts.)

Så talade herr Räf om Norge och menade, att domen över det lokala vetot kunde man ha färdig, när man fick veta att antalet förbrytelser på sista tiden ökats i nämnda land. Nog vet väl ändå herr Räf liksom vi andra, att ökningen och minskningen i antalet förbrytelser kan bero på åtskilliga omständigheter, även andra än konsumtionen av rusdrycker. Herr Räf kunde också ha tillagt att det dock är visat, att i de norska städer, som ha brännvinsförsäljning, förekommer det flere fylleriförseelser än i de städer, som icke ha sådan försäljning, och att det förekommer flera fylleriförseelser i de städer, som ha öl- och vinhandel, än i dem, som varken ha öl- och vin- eller brännvinshandel. Allt detta med undantag för två städer, där på grund av vissa särskilda omständigheter antalet fylleriförseelser ökats. Dessa uppgifter äro lämnade icke av någon »avhållsman», utan av den norska alkoholkommissionens statistiker, professor Rygg. Det synes mig således, att herr Räf förför något lättvindigt, när han med en enkel hänvisning på förhållandena i Förenta Staterna och Norge sökte motivera en förkastelsedom över det lokala vetot.

Herr Räf uttalade i förbigående också sin förvåning över, att man icke velat taga det lokala vetot i särskild lag. Han frågade, varför man ville ha det i samma lag som försäljningsbestämmelserna. Den frågan är mycket lätt att besvara. Skälet är, att man anser, att när man skall lagstifta för ett visst område av mänsklig verksamhet, så är det all anledning att föra tillsammans allt som hör tillsammans, och frågan om lokala vetot såsom villkor för försäljningsrättigheter är något, som hör tillsammans med försäljningslagstiftningen. Det skulle vara egenodligt, om man avskilde denna fråga och lagstiftade om den särskilt vid sidan av den övriga lagstiftningen.

Herr Berg i Staby hade ett milt och sorgset anförande an-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande.
(Forts.)

gående den olycka som drabbat oss, därigenom att vi råkat i strid för denna frågas skull; vi sticka och hugga och kasta giftiga pilar sade han och såsom ett uttryck av den där striden ha vi nu också fått bråket om det lokala vetot. Jag vill i anledning av denna klagan endast säga herr Berg såsom min mening, att han bestämt misstar sig, om han tror, att vi nu eller framdeles skola kunna uträtta något för nykterhets-saken utan strid. Kan han hitta på något medel härtill, så gör han vårt land och folk en mycket stor tjänst, men tills han påvisat något sådant får han väl finna sig i att vi andra anse att strid här är nödvändig. Varför kan man då ej undgå strid för nykterhets-saken? Jo, helt enkelt av det naturliga skälet, att här står intresse mot intresse, och när ett intresse står emot ett eller flera andra, blir det strid, när intressenas bärare icke vilja giva med sig. Mot nykterhetsintresset stå först och främst alla de mycket betydande intressen, som äro engagerade i starka dryckers tillverkning och försäljning, mot nykterhetsintresset stå vidare många redliga och präktiga människors intresse att icke bli störda i sina bordsvanor och mot nykterhetsintresset står slutligen det s. k. medborgerliga frihetsintresset, tillvarataget särskilt av det nybildade förbundet för medborgarfrihet. Därför att nu nykterhetsintresset motas och hindras av alla dessa andra intressen *måste* det bli strid i frågan. Det får herr Berg vara god att finna sig i, vill han icke deltaga i den striden, får han nöja sig med att se på.

Diskussionen här har rört sig mindre om själva det materiella innehållet i det föreliggande lagförslaget än om en del frågor, som ligga vid sidan av själva huvudfrågan. Detta torde ha berott på, att de flesta haft en känsla av att majoriteten i kammaren dock numera har klart för sig, vad den vill i fråga om nykterhetslagstiftning. Herr von Hofsten har bedyrat, att han och hans meningsfränder haft den goda viljan att med sitt förslag verkligen uträtta något för vårt folks nykterhet. Ja, det tror jag så hjärtans gärna, och det finns helt säkert ingen, som sätter herr v. Hofstens och hans meningsfränders goda vilja ifråga. Men det är nu en gång så med denna sak liksom med många andra, att det icke hjälper med välmening, utan det kräves att välmeningen leder till åtgärder, som uträtta något. Och nu ha vi verkligen såsom herr Byström och andra påvisat, i många år hållit på med att lappa på den gamla lagstiftningen och genomföra småreformer här och där, utan att egentligen komma någon vart; därför har det för en mycket stor del av vårt lands befolkning blivit klart, att här måste slås ett ordentligt slag, här måste vidtagas åtgärder, som verkligen hjälpa något, och därför kunna vi icke trots all välmening hos förslagsställaren finna oss tillfredsställda med palliativ.

I diskussionen har förekommit beklaganden av att denna fråga blivit gjord till en partifråga. Det är nu en invändning, som man alltid regelbundet får höra från högerens sida. Det synes

mig att den invändningen är bra litet grundad eller också förstår jag den icke alls. Såvitt jag förstår meningen med den, innebär den en förebråelse till vänsterpartierna att de tagit upp frågan på sitt program. Varför ha de gjort det? Jo, av det skälet, att det för nykterhetsfrågans lösning erfordras två saker, nämligen upplysning och lagstiftning. Det är märkvärdigt att man skall vara nödsakad att så ofta upprepa denna självklara sats, vars riktighet dock nu börjar erkännas även på högersidan. Därför att vi nu måste icke blott sprida upplysning utan också genomdriva vissa ändringar i lagstiftningen, är det nödvändigt att denna fråga blir föremål för riksdagens behandling. Och när den skall bli föremål för riksdagens behandling, är det icke nog att man talar om den och talar vackert om den och bedyrar, att man har en god mening med vad man gör, utan det kräves att det hela resulterar i beslut. Och för att det skall resultera i beslut måste riksdagsmännens övertygelse vinnas för saken. För det ändamålet ha nykterhetsvännerna vänt sig, dels till riksdagen och dess kamrar och dels till de särskilda partierna. Deras framställningar till socialdemokrater och liberaler ha slutligen haft den framgången, att de fått dessa båda partier att taga upp frågan på sitt program. Men jag är övertygad om, att de skulle icke ha det ringaste emot, om högerpartiet ville göra sammanledes.

För övrigt har ju redan herr Räf här i dag antytt, att den, som först motionerade i frågan i riksdagen, var en god högerman, herr Andersson i Tenhult, »den ståndaktige tennsoldaten». Jag är övertygad, att han skulle varit mycket glad, om högern tagit upp hans idé och fört den vidare.

Hur det står till för närvarande ha vi sett av pressens redogörelser för den stora deputation, som i dessa dagar uppvaktat Konungen, statsrådet och alla partier, och för resultatet av dessa uppvaktningar.

Jag har här i min hand ett avtryck av det upprop, som nykterhetsvännen i Västerbottens län riktat till allmänheten att understödja denna deputation. Uppropet börjar så: »Till länets nykterhetsvännen av alla politiska partier och inom alla läger riktas härmed en vördsam uppmaning att deltaga i den länsdeputation, som ifrån vårt län skall ansluta sig till nykterhetsfolkets stora riksdeputation.» Vidare heter det: »Vi anse, att det tillfälle, som nu erbjudes att genom personligt deltagande söka visa inför höga vederbörande vilken kraftig folkmening, som är rådande i denna folkets stora livsfråga, bör utnyttjas i största möjliga utsträckning.» Sedan riktas till nykterhetsvännerna inom högern en uppmaning att söka påverka sina meningsfränder inom regeringen och riksdagen, så att en lycklig lösning av frågan måtte kunna genomdrivas vid denna riksdag. Detta upprop är undertecknat av bland andra O. Ahnlund, teol. doktor, Umeå, C. Th. Åberg, kontraktsprost, Skellefteå, Alb. Markgren, kyrkoherde, Bygdeå, Elis Bratt, regementspastor, Umeå, P. A.

Ang. brännvins samt vinn- och ölhandelsordnande.

(Forts.)

Ang. bränn-
vina- samt vin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

Gustafsson, stadsmissionär, Umeå, T. H. Svartengren, kyrkoherde, Umeå, Ferd. Öberg, teol. doktor, kyrkoherde, Vännäs, R. Markgren, kyrkoherde, Burträsk och A. Lindström, pastor, Robertsfors. Enligt de uppgifter jag fått skulle åtminstone alla dessa undertecknare vara goda och trogna högermän.

Nu vill jag säga — och jag tror mig härvidlag kunna tala å hela vänsterns vägnar, både liberalers och socialdemokraters —, att intet skulle vara oss kärare, än om riktigt många, ja, flertalet av högerpartiet ville följa sina meningsfränders maning och gå med och rösta för vårt program i nykterhetsfrågan. Vi hålla icke på det såsom ett patent, som icke andra få syssla med, utan det vore oss tvärtom kärt, om högern ville ansluta sig till det. Huruvida högerns ledande män också skulle vara mycket glada åt en sådan händelse, vill jag lämna därhän.

Nu skall jag icke längre taga upp tiden, utan vill blott till sist rikta ännu ett ord till herr Berg. Han sade, att »vi», som nu arbeta för nykterhetsfrågan, ha tappat bort hänförelsen, den glödande nitälskan för arbetet. I det avseendet skulle jag vilja be herr Berg inskränka sig till att vittna om sig själv, d. v. s. tala i singularis och ej i pluralis. Jag kan försäkra honom, att bland dem, som f. n. deltaga i nykterhetsarbetet, finnes ännu så mycket kvar av den där glödande nitälskan för saken, att de icke ännu på länge ämna giva tappt, och jag är övertygad om, att denna nitälskan och detta arbete inom en icke långt avlägsen framtid komma att leda till seger.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Schotte* instämde häruti.

Herr *Lingström*: Herr talman! Jag skall icke länge taga kammarens tid i anspråk.

Då jag anser, att det är ett rättfärdighetskrav, att den svenska kvinnan, som har till uppgift att vårda hemmet, får sig tillerkänd rätten att i sista hand avgiva sin röst åtminstone i detta enda fall, när det gäller beviljandet av rättigheter till handel med dessa drycker, som hota att fördärva just de hem, som hon är satt att vårda, finner jag min plikt vara att giva min röst åt föreliggande utskottsförslag. Jag kan icke göra annat.

Om jag vore i samma olyckliga belägenhet som den arma kvinna, vars man och söner fördärvade sig själva och ruinerade det hem, som skulle vara det gemensamma, genom rusdryckerna, så skulle jag finna en tröst i att åtminstone äga den rätten att kunna få giva min röst emot dessa dryckers försäljning, när det gäller det sista avgörandet. De kvinnor, som ha det så illa ställt i hemmet — och jag är viss på, att det finnes många sådana i vårt land — skulle helt visst känna sig alldeles förtvivlade över sin vanmakt att som nu icke äga rättighet att säga ett enda ord, när det gäller att värna det älskade hemmet. Dock vore det

nog lyckligt, om detta lagförslag en gång bleve antaget, att folkomröstning komme till användning endast när det gällde en verklig ansökan, som föreläge. Jag menar, att om en ansökan till rusdrycksförsäljning inom en kommun gått igenom alla instanser, och Konungens befallningshavande skulle mot folkopinionen ha medgivit sådana rättigheter, då vore det nog gott att inom kommunen kunna få anställa en folkomröstning, så att just de, som lida av dessa dryckers följder, skulle ha rätt att giva sitt votum emot dem.

Nu är det nog så ställt, att utsikterna till att frågan skall kunna lösas i dag icke äro stora. Men med anledning av de anmärkningar, som herr Räf har framställt mot förslaget om kommunal folkomröstning och vid tanken på att kanhända liknande skäl varit avgörande för avslaget i första kammaren, har jag kommit att hysa liksom en svag förhoppning att, därest bevillningsutskottet, när det får frågan till sig återförvisad för sammanjämkning, kunde lägga lagförslaget så, att det, som stöter motståndarna till det lokala vetot, toges bort, men att i alla fall huvudpunkten, d. v. s. att varje till myndig ålder kommen man och kvinna i vårt land må äga rätt att säga sitt nej, när det gäller att avgöra, om rusdrycksförsäljning skall få äga rum i ett samhälle eller icke, frågan möjligen skulle kunna lösas på denna linje. Jag tänker, att Konungens befallningshavandes bifall till en ansökan om dylika rättigheter i så fall endast skulle vara villkorligt, så att det skulle gälla endast i händelse icke den kommunala folkomröstningen komme emellan och förbjöde rättigheten. Jag har velat peka på denna utväg, i händelse det skulle kunna visa sig möjligt att åstadkomma enighet om det s. k. lokala vetot, när man på det sättet tagit bort, vad som nu på vissa håll anses stötande, men ändock bevarat den stora grundtanken att alla våra män och kvinnor skulle hava rätt att säga ifrån bestämt, när det gäller beviljandet av rättighet till rusdryckshantering. Skulle det visa sig, att icke heller denna väg är framkomlig, så får jag säga, att jag skulle önska att bevillningsutskottet ville lägga sammanjämknings- och försäljningsförordning bleve den linje, kring vilken vi alla kunde samlas, så att verkligen något kunde bliva gjort vid denna riksdag och frågan icke behöfve uppskjutas år efter år.

Jag ber med dessa ord få yrka bifall till föreliggande punkt i utskottets förslag.

Herr Räf: Herr talman! Den som lyssnade till herr Byström, kunde lätt få den uppfattningen, att herr Byström vände sig mot högern i första eller andra kammaren, men så var icke förhållandet, utan han vände sig mot yrkandet om bifall till en reservation, som icke erhållit någon anslutning i denna kammar, såvitt jag vet.

Beträffande herr Petterssons i Södertelje svar på min fram-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölkundens
ordnande.
(Förta.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandlets
ordnande.

(Forts.)

ställning om att skilja det lokala vetot från försäljningsrefor-
men och hans uttalade mening om, att ej detta går an därför
att frågorna på ett naturligt sätt höra tillsammans, så beder
jag få erinra därom, att andra kammaren för några år sedan god-
känt det uttalandet att frågan om lokalt veto i huvudsak är en
fråga om kommunal självstyrelse. Men härmed har man också
erkänt att denna fråga hör till ett annat gebit än bevillnings-
utskottets. För övrigt gjorde herr Pettersson en i vissa avse-
enden ganska välbefogad anmärkning beträffande dessa förhål-
landen i Amerika. Men då han sade, att där man infört det
lokala vetot i Amerika, där super man icke så mycket, så svarar
jag: där man borttagit all krogrörelse genom det kommunala
vetot i Sverige, där super man — jag hoppas det åtminstone —
mycket mindre än på andra håll.

Vidare vill jag beträffande vad herr Eriksson i Grängesberg
yttrade framhålla, att han nog i det stenografiska referatet skall
få se, att jag har mycket väl reda på, att det erfordras två
tredjedelars majoritet för att få bort en krog, nämligen två tred-
jedelar av de röstande. Men då jag säger, att det i en stad, som
har 100,000 röstberättigade, därtill behövas 66,667 röster, bör
man också av uttrycket förstå, att jag menade, att alla dessa
100,000 personer verkligen skulle gå fram till valurnan. Även
om man i ett anförande understundom icke kan formulera ut-
trycken så väl, som när man skriver, bör dock en så pass begåvad
person som herr Eriksson i Grängesberg förstå meningen av sam-
manhanget.

Han sade vidare, att om herr Räf ville komma med ett för-
slag till fullt genomfört kommunalt veto, skulle han vara glad
däråt. Ja, det är just jag, som väckte motionen om kommunalt
veto här i kammaren. Och riksdagens båda kamrar antog också
ett skrivelseförslag härom. Men så har det hakats vid någon-
ting, som jag sade i jåns, när jag hade ordet, som man inte kan
anta, och på så sätt har man hållit tillbaka det kommunala
vetot. Om man icke så gjort, hade vi nu haft det, men nu stå vi
utan, och det är tack vare det där vidhänget, som vi fått.

För övrigt skall jag be att få uttrycka min synnerliga tack-
samhet för den särdeles milda kritik mitt ganska långa anförande
fått. Jag förstår därav resten, d. v. s., att däri icke fanns mycket
att kritisera.

Herr R u n e: Herr talman! Blott ett par ord till min vän herr
von Hofsten. Han tyckte, att jag använt för starka ord om hans
reservation, och ansåg, att det hade varit lämpligt, att jag mera
sakligt yttrat mig i frågan. Jag vill då säga, att de ord jag nämde
om hans reservation voro uttryck för min fullkomliga övertygelse,
och jag tror, att de orden är fullt berättigade. Jag vidhåller fort-
farande, att det är ur nykterhetssynpunkt så stor skillnad mellan
nykterhetskommittens förslag — jag kan säga även bevillnings-
utskottets förslag — och herr von Hofstens reservation, att man

inte kan tala därom samtidigt. Detta har förresten flera talare här påvisat. Jag vill, eftersom det är så sent, icke ytterligare ge mig in på den saken, jag vill bara säga herr Hofsten ännu en gång, att det är min fullkomliga övertygelse, att det förhåller sig på det sättet. Och jag vill också säga, att jag tror, att när herr von Hofsten talade om hur mycket som var gjort i denna sak, var det nog hans mening, att visa hur mycket man från högerhåll gjort för saken. Jag kan meddela, att jag nyligen i en tidning såg en förteckning över alla goda gärningar i nykterhetsavseende, som högern åtminstone medverkat till. Bland annat uppräknades, att den varit med om att lägga skatt på malt. Ja, jag undrar, om det var för nykterhetens skull, som man gick med på det. Jag undrar, om det inte var för att ta pengar ur de fattigas fickor. Detta om den saken. Vidare nämndes lagen om internering av alkoholister. Ja, det är bra att kunna skryta med det nu, men jag vet, att första kammaren, där högern hade majoritet, avtog denna lag två eller tre gånger — jag tror det var två — innan man antog lagen. Och jag får säga, att när ett parti anser sig flera år å rad kunna avslå en med hänsyn till dess värde ur nykterhetssynpunkt så klar lag som den om upprättandet av anstalter, där man kan internera olyckliga och otillräkneliga alkoholister, är inte mycket att skryta med att man medverkat till en sådan lags genomdrivande.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, 2:o avslag å utskottets förslag i vad det avsåge berörda paragraf samt 3:o bifall till det av herr Berg i Staby under överläggningen senast framsädda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i förstnämnda proposition.

Övriga delar av IV kap.

Godkändes.

För 1 § hade utskottet föreslagit följande lydelse:

1 §.

I denna förordning förstås

med spritdrycker: brännvin och andra alkoholhaltiga drycker, som hålla mer än 22 volymprocent alkohol, ävensom sprit och absolut alkohol;

med vin: alla alkoholhaltiga drycker, vilka ej äro tillagade av malt och som hålla mer än $2\frac{1}{4}$, men ej mer än 22 volymprocent alkohol; och

med öl: alla alkoholhaltiga maldrycker, med undantag av sådana, som enligt kungl. förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker äro att hänföra till svagdricka.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
ösk öfhandels-
ordnande.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt rin-
och ölhandels
ordnande.

(Forts.)

Spritdrycker, vin och öl kallas med en gemensam benämning
rusdrycker.

I § i det av herrar Nilsson i Bonarp och von Hofsten reserva-
tionsvis tillstyrkta författningsförslaget lydte sålunda:

1 §.

I denna förordning förstås
med spritdrycker: brännvin och andra drycker, som hålla mer
än 25 volymprocent alkohol, ävensom sprit samt, oberoende av al-
koholhalten, punsch och likör;

med vin: alla av malt ej tillagade drycker, som ej äro hänför-
liga till spritdrycker och vilka hålla mer än 3,6 volymprocent alko-
hol; och

med öl: alla maldrycker, som innehålla alkohol, med undantag
av sådana, som enligt förordningen angående tillverkning och be-
skattning av maldrycker äro att hänföra till svagdricka eller lagrat
dricka.

Spritdrycker, vin och öl kallas med en gemensam benämning
alkoholhaltiga drycker.

Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman! Jag skall be att få
yrka avslag å utskottets förslag till § 1 och i stället bifall till § 1
enligt det förslag, som åberopas i den av herr von Hofsten och
mig avgivna reservationen, vilken paragraf har följande lydelse:

»I denna förordning förstås

med spritdrycker: brännvin och andra drycker, som hålla mer
än 25 volymprocent alkohol, ävensom sprit samt, oberoende av
alkoholhalten, punsch och likör;

med vin: alla av malt ej tillagade drycker, som ej äro hänför-
liga till spritdrycker och vilka hålla mer än 3,6 volymprocent
alkohol; och

med öl: alla maldrycker, som innehålla alkohol, med undantag
av sådana, som enligt förordningen angående tillverkning och be-
skattning av maldrycker äro att hänföra till svagdricka eller lagrat
dricka.

Spritdrycker, vin och öl kallas med en gemensam benämning
alkoholhaltiga drycker.»

Herr Källman: Herr talman! Jag skall be att få yrka bi-
fall till paragrafen i den av bevillningsutskottet föreslagna lydelsen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propo-
sitioner å de därunder gjorda yrkandena; och godkände kammaren
paragrafen med den av utskottet föreslagna lydelsen.

Återstående delar av utskottets förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker.

Godkändes.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande.
(Forts.)

Övriga av utskottet framlagda författningsförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om författningsförslagen.

Punkten 2).

I sin allmänna motivering hade utskottet på sidan 8 i det tryckta betänkandet gjort följande uttalande:

»Med den utformning, som utskottet givit åt förslaget om förordning angående försäljning av rusdrycker, föreligger skäl att antaga, att ersättningsanspråk komma att resas vid genomförandet av denna förordning. Kungl. Maj:t och riksdagen hava också förutsett sådana framtida anspråk och i främsta rummet för att möta dem bildat statsverkets fond av rusdrycksmedel. Det hade givetvis varit önskvärt, att utskottet nu kunnat förelägga riksdagen förslag till lösande av ersättningsfrågan, men de utredningar, som härför erfordras, äro av den natur, att det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om deras verkställande. Utskottet vill därför uttala den förvissningen, att därest det förslag till förordning om försäljning av rusdrycker, som utskottet med detta betänkande framlägger, varder gällande lag, Kungl. Maj:t kommer att låta verkställa utredning av frågan, i vad mån ersättning bör utgå, ävensom förelägga riksdagen det förslag, vartill utredningen kan föranleda.»

Häremot hade reservation avgivits av herrar *Palmstierna, Christierson, Sandler, Källman* och *Petrén*, vilka yrkat, att denna del av motiveringen måtte utgå.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Sandler*: Herr talman! Jag har icke tänkt yttra mig om det yrkande, som finnes upptaget här under punkt 2, utan har endast tänkt fästa uppmärksamheten på en reservation, som är avgiven i avseende å utskottets motivering.

Som kammaren finner, har av herr *Palmstierna* m. fl. avgivits en reservation, vari yrkas, att den del av motiveringen på sid. 8, som handlar om ersättningsfrågan, skulle ur utskottsbetänkandet utgå. Jag tänker inte inlåta mig närmare nu på denna fråga. Jag vill bara bringa i kammarens erinran, att denna kammare har två gånger förut bifallit en liknande reservation, varigenom denna kammare har sagt ifrån, att den icke vill på något sätt binda sig i av-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och öihandels
ordnande.
(Forts.)

seende å de ersättningsanspråk, som kunna komma att resas i anledning av lagens antagande. Självfallet skulle ett bifall till det yrkande, som reservanterna ställt, icke innebära det, att man icke vill vara med om att vidtaga de åtgärder, som kunna komma att påkrävas i anledning av den eventuella arbetslöshet för vissa grupper, som kan komma att föranledas av lagen.

Ja, herr talman, jag skall inte ingå närmare på denna fråga, utan ber att nu helt kort få yrka bifall till den reservation, som är afgiven av herr Palmstierna med flera.

Herrar *Palmstierna* och *Källman* instämde häruti.

Herr *Rune*: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i vad det rör ersättningsfrågan.

Överläggningen var härmed slutad. Efter av herr talmannen till en början framställd proposition beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan blev densamma av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner först på godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till det av herr *Sandler* i avseende härå under överläggningen gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den sistnämnda propositionen.

§ 2.

Sedan herr vice talmannen nu övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årliga understöd åt vissa befattningshavare vid postverket; och blevo utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt vissa befattningshavare vid telegrafverket, ävensom i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. pension
åt interurban-
telefonisten
A. J. Larsson.

Punkten 2, angående pension åt interurbantefonisten *A. J. Larsson*.

I en till riksdagen avlåten, till bankoutskottet hänvisad propo-

sition, nr 5, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, bland annat, att interurbantefonisten *Amalia Josefina Larsson* finge, utan hinder däraf att hon kvarstode å den före 1908 års ingång gällande avlöningsstat, vid avgång ur telegrafverkets tjänst den 1 maj 1917 komma i åtnjutande av pension i enlighet med de bestämmelser, som enligt kungörelsen den 14 september 1914 angående ändrad lydelse av § 7 i avlöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket den 11 oktober 1907 gällde beträffande pensionering av interurbantefonist å nya avlöningsstaten.

Ang. pension
ått interurbantefonisten
A. J. Larsson.
(Forts.)

Till utskottets behandling hade vidare överlämnats en inom andra kammaren av herr *Helger* väckt motion, nr 170, vari motionären hemställt, att riksdagen ville bevilja interurbantefonisten *Amalia Larsson* i Filipstad en fyllnadspension av 350 kr. årligen under hennes återstående livstid från och med april månads utgång 1916, då hon efter uppnådda 67 års ålder och 32 tjänstår från sin tjänst avginge.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å förevarande motion i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Häremot hade herr *Berg* i Munkfors reserverat sig.

Punkten föredrogs, varefter

Herr *Berg* i Munkfors yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Som synes av betänkandet, har jag reserverat mig mot utskottets förslag rörande denna punkt. Skillnaden mellan utskottets och min ståndpunkt är helt enkelt, att jag yrkar bifall till den motion, som avgivits av min länskamrat, herr *Helger*, och som innebär en avvikelse från utskottets förslag icke ifråga om pensionsbeloppet men i avseende på den tidpunkt, då här ifrågavarande telefonist, *Amalia Josefina Larsson*, skulle komma i åtnjutande av pension. Utskottet har föreslagit, att detta skulle ske från den 1 maj 1917, medan motionären har yrkat, att hon skulle komma i åtnjutande av pension den 1 maj 1916. Det gäller härvidlag endast att söka göra en god gärning och att låta ett litet större mått av solljus tillkomma den kvinna, som det här är fråga om. Hon är nämligen gammal — 67 år — och mycket sjuklig, och enligt vad som meddelats av telegrafkommisariern i Filipstad och andra personer i trakten är det föga hopp om att hon skall kunna vidare tjänstgöra i telegrafverket.

Utskottet har fotat sitt förslag på principiell grundval, då det nämligen framhåller, att hon icke har tjänsteåren inne. Det fattas ett år för att hon skall kunna få pension den 1 maj 1916. Gentemot detta vill jag endast påpeka, att såväl departementschefen som övriga myndigheter i motiveringen till den kungl. propositionen framhålla, att det icke här lär kunna bli fråga om några farliga konsekvenser, alldenstund det icke finnes mera

Ang. pension
åt interurbant-
telefonisten
A. J. Larsson.
(Forts.)

än en enda kvinna i telegrafverkets tjänst, som kommer under samma förhållanden som Amalia Larsson. Då det vidare är så, att statsverket icke förlorar ekonomiskt utan snarare vinner något hundratal kronor därigenom att hon får sin pension 1916, är det sålunda många skäl, som tala för, att man går till mötes motionärens önskan. Jag skulle därför vilja rikta en vördsam vädjan till andra kammarens män att i detta fall göra en sådan god gärning, då det härigenom icke kan uppstå några farliga konsekvenser och då statsverket heller icke åsamkas någon ekonomisk utgift utöver vad det får vidkännas, om pensionstiden sättes till 1917. Det finns många flera skäl jag skulle kunna anföra för att riksdagen bör utöva denna välgärning, men jag vill icke upptaga tiden längre med någon utläggning i ämnet utan ber därför endast att få yrka bifall till motionen.

Härpå anförde

Herr Adelswärd: Herr talman! Såsom framgår av den ärade reservantens yttrande, är det synnerligen liten skillnad mellan hans ståndpunkt och utskottets. Reservationen går icke ut på något högre belopp, utan frågan gäller, huruvida vederbörande befattningshavare skall tillerkännas pension något tidigare än vad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet tillstyrkt. Som stöd för reservationen har, såvitt jag kunde höra, egentligen anförts det skälet, som alltid kan anföras, då man vill bereda någon en förmån, nämligen att det för pensionstagaren skulle medföra en lättnad, om hon komme i åtnjutande av pension tidigare än vad Kungl. Maj:t och utskottet tänkt sig. Det synes mig dock ej vara tillräckligt skäl för att i detta fall avvika från Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Helger: Herr talman! Jag skulle icke väckt denna motion, om icke särskilt ömmande omständigheter här förelagat. Jag har fått påstötning från förutvarande och nuvarande förmän till den ifrågavarande interurbantefonisten att göra denna framställning till riksdagen. Den föregående ärade talararen yttrade, att det just icke var andra skäl härför än de, som vanligen kunna anföras för tilläggs pension, men här föreligger verkligen också ett annat skäl. Det är nämligen så, att ifrågavarande befattningshavare visserligen fått rätt att kvarstå till 1917 och då erhålla pension, men efter de underrättelser jag fått är hon redan fullständigt utsliten i verkets tjänst och har icke kunnat tjänstgöra sedan nyår. Nu får hon visserligen behålla den del av avlöningen, som benämnes lön, men han får avstå från tjänstgöringspengarna, vilka utgöra 75 kronor av hela avlöningen, som uppgår till 120 kronor, om jag icke missminner mig. Det är sålunda en ganska avsevärd uppoffring hon måste göra. Jag hemställer därför, om icke kammaren skulle vilja be-

hjärta detta, så att icke hennes sista år, innan hon skall få pension, blir ett svältår, såsom det eljest måste bli. Jag har också fått intyg från pastor i församlingen och telegrafkommissarien, att hon är fullständigt obemedlad, och det gör saken ännu mera ömmande. Jag vill därför på det bevekligaste vädja till kammarens goda hjärta att icke rida upp på principerna. Ett bifall till framställningen medför, som herr Berg yttrade, icke några farliga principer alls. Det är i telegrafverkets tjänst icke mer än en enda person kvar, som står i samma ställning som hon, därigenom att hon av verket övertagits från ett enskilt telegrafverk. När det sålunda icke föreligger någon fara för vittgående konsekvenser, kan jag icke annat än hemställa om bifall till min motion.

*Ang. pension
åt inturban-
telefonisten
A. J. Larsson.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr vice talmannen framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren den i ämnet väckta motionen.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt biträdena hos mynt- och justeringsverket A. E. Holmström och E. A. Zetterberg; samt

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt myntgravören vid mynt- och justeringsverket J. A. Lindberg.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 5.

Härefter upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 17, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Andra kammarens protokoll 1910. Nr 39.

Punkterna 8—20.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.*

Punkten 21, angående tilläggspension åt justitierådet H. Billing.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t i punkten 24 under tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen medgiva, att justitierådet *Herman Billing* finge från och med månaden näst efter den, vari han efter uppnådd ålder av 67 år avginge från justitierådsämbetet, under sin återstående livstid åtnjuta, utöver den pension, som tillkomme honom enligt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att de båda pensionerna tillhopa uppginge till 8,000 kronor för år.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte medgiva — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — uppgå till 7,500 kronor för år.

Vid punkten voro emellertid fogade reservationer av:

herr *Kristensson*, som föreslagit, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning ej måtte av riksdagen bifallas; samt

herrar *Söderberg* i Stockholm, *Söderberg* i Hobborn och *Berg* i Munkfors.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr *Kristensson*: Herr talman, mina herrar! Som framgår av betänkandet är detta den enda punkt, där utskottet icke varit fullständigt enhälligt i sin framställning.

Det gäller här en tilläggspension åt justitierådet Billing. Han har, enligt vad statskontoret i sitt avgivna yttrande sagt, icke rätt enligt pensionslagen att få full pension utan endast avkortad sådan till $\frac{27}{35}$ av hela beloppet. Nu har han emellertid ingått till Kungl. Maj:t med begäran om att få full justitierådspension eller 8,000 kronor, och Kungl. Maj:t har tillmötesgått denna framställning och motiverat detta därmed, att han under den tid han icke varit statsanställd, vilken tid nu skulle läggas som pensionsgrund, ändå på visst sätt verkställt statstjänst. Det var nämligen så, att han först var anställd i departementen som e. o. kanslist och amanuens men sedan lämnade dessa befattningar och övergick till Stockholms rådhusrätt, där befattningen ej medförde rätt till pension från statsverket. Sedermera återkom han emellertid i statstjänst, då han blev utnämnd till justitieråd. Under mellantiden, då han var rådman i Stockholm, hade han emellertid varit ledamot dels av bolagskommittén och dels av nya lagberedningen och lagbyrån, och det är dessa kommittéupdrag, som nu skulle läggas till grund för pensionen. Jag har för min del ej kunnat vara med härom. Jag anser, att vi

då äro ute på ett fullständigt gungfly. Det är nog så, som statskontoret framhållit, att såväl lagbyrån som nya lagberedningen äro att jämföra med kungliga kommissioner. Sedan måste man räkna med en massa fall, som kunna tänkas i en framtid komma ifråga, om denna framställning nu bifalles och blir prejudicerande.

Mycket ofta, då Kungl. Maj:t lägger fram en framställning om fyllnadspension, åberopas ett annat motiv, nämligen ömmande omständigheter, och då brukar riksdagens bankoutskott, som har att behandla dessa frågor, ofta taga mycken hänsyn till dessa omständigheter. Sådana omständigheter ha emellertid icke i detta fall åberopats, och jag har i min reservation sagt, att de icke lära kunna åberopas heller. Jag vill meddela, att enligt 1915 års taxeringskalender justitierådet Billing taxerades för bevillning 20,340 kronor och för inkomst- och förmögenhetsskatt 27,300 kronor. Det är givet, att detta icke har någon inverkan på hans rätt till pension, men jag nämner detta för att styrka vad jag sagt i min reservation, att man härvidlag icke kan åberopa några ömmande omständigheter, som skulle motivera, att man ginge ifrån de allmänna bestämmelser, som i detta fall äro gällande, fränsett att det pensionsbelopp justitierådet är berättigad till, 6,180 kronor, naturligtvis icke är alldeles att förakta.

Jag kan alltså, herr talman, på de grunder jag anført, och då jag icke på denna sena timme vill gå längre in i rent principiella betraktelser, icke annat än yrka bifall till min reservation eller att såväl Kungl. Maj:ts framställning som utskottets förslag i denna fråga icke måtte vinna riksdagens bifall.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Berg* i Munkfors och *Söderberg* i Stockholm.

Vidare yttrade

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet *Hasselrot*: Herr talman, mina herrar! Om jag skall vara sanningsenlig, är jag för min del icke ens nöjd med det slut, vartill utskottet kommit. Då det emellertid är fullkomligt lönlöst att opponera sig däremot, skall jag inskränka mig till att med några ord söka bemöta den ärade reservanten.

Han har, tror jag, icke tillräckligt överskådat konsekvenserna av ett beslut i enlighet med hans önskan. Ett sådant beslut skulle kunna medföra menliga verkningar i olika avseenden. Klart är nämligen, att om man anlägger en formalistisk synpunkt på frågor av förevarande art, det kan visa sig omöjligt att på fullt tillfredsställande sätt rekrytera högsta domstolen. Utan tvivel finnas i våra rådstuvurätter allt emellanåt åtskilliga ledamöter, som äro synnerligen skickade att bli justitieråd och

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

skulle kunna vara en prydnad för högsta domstolen. Helt visst finnes ock inom advokatkretsen god tillgång på dylika män. Om man nu emellertid följer de principer, som reservanten vill göra gällande, och sålunda, då ett justitieråd icke innehar det fulla antalet år i statstjänst, som är föreskrivet, väsentligen reducerar pensionen, tro herrarna då, att det är möjligt, att någon framstående rådstuvurättsledamot eller advokat reflekterar på anbud att gå in i högsta domstolen? Det skall — vågar jag försäkra — bli omöjligt att på dylikt sätt ingjuta, om jag så får säga, välbövligt nytt blod i högsta domstolen.

Vad beträffar lagberedningen, där justitierådet Billing, såsom utskottet erinrat, varit ledamot, torde det vara tillfyllest att erinra därom, att det nästan alltid visat sig nödvändigt att hämta ordförande från högsta domstolen. Den nuvarande ordföranden i lagberedningen är förra justitierådet Westring, den förutvarande ordföranden var presidenten Afzelius, och bland andra, som jag nu erinrar mig, kan jag nämna Annerstedt och Orbom.

Vad särskilt justitierådet Billing beträffar tror jag eller vet jag, att alla, som något så när känna till hans verksamhet, äro ense om att han är en i utomordentlig grad förtjänt ämbetsman, att han är en sällspott skicklig och skarpsinnig domare. Han har under sin verksamhet i rättskipningens och lagstiftningens tjänst gjort en kulturgärning lika god som någon. Är det då skäl att vägra honom det erkännande, som ett bifall till utskottets förslag skulle innebära, allenast på den grund, att han är i lyckliga ekonomiska omständigheter?

Till sist vill jag erinra om att första kammaren nu utan någon som helst meningsskiljaktighet godkänt utskottets betänkande, och jag vågar hoppas, att denna kammare skall göra det samma.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag tror att de farhågor, som av herr justitieministern framfördes, äro något ogrundade. Om jag nämligen icke fattade de upplysningar, som meddelades i utskottet, alltför illa, är det så, att om ett justitieråd nu blir förordnat att utföra något uppdrag utanför justitierådsämbetet, så har han rätt att bibehålla sin tjänsteårsberäkning mot erläggande av vederbörliga pensionsavgifter. Under den tid justitierådet Billings rådmannaverksamhet inföll, funnos ju inga pensionsavgifter att erlägga, och därför behövde eller kunde icke en sådan bestämmelse tillämpas. Sålunda vågar jag för min del påstå att härvidlag för kommande förhållanden icke något sådant inflytande kan förutsättas, att icke regeringen skulle kunna begagna sig av möjligheten att få herrar justitieråd att åtaga sig uppdrag utom justitierådsämbetet.

Jag kan icke underlåta att säga, att man i bankoutskottet har tillfälle gång på gång att konstatera, beträffande de högre och de lägre ämbetsmännen, att överallt, när det visar sig nå-

gon möjlighet till att kunna få pensionerna förhöjda, man gör framställning därom. Om, när tjänstemannen står vid den stadgade pensionsåldern, det är möjligt att leta tillbaka i tiderna och peka på någon befattning, som möjligtvis kan karakteriseras som varande av statstjänsts natur och av beskaffenhet att förhöja meriterna, då uraktlåter man icke att begagna sig därav för att kunna få en högre pension. Man har i vissa fall ju ansett, att dels skälen varit så pass talande, att man kunnat gå med på en förhöjning, och dels att man ej fruktat några vidare konsekvenser av ett tillstyrkande. Herr Kristensson har dock redan uttryckt våra betänkligheter att gå för långt.

Jag tar för givet, att när det nuvarande justitierådet ifråga på sin tid åtog sig rådmansbefattning i Stockholm och tjänstgjorde vid Stockholms rådhusrätt, han väl då icke var alldeles omedveten om, att han därmed frånträdde rätten till statspension för de år, som skulle komma därefter. Sedan blev han upphöjd till justitieråd. Då han nu kommit i pensionsåldern, förefaller det, som han plötsligen skulle erinra sig, att den tiden dock skulle kunna räknas honom till godo. Om detta bifalles, är gärdet upprivet. Om vi hava en pensionslag, som fastställer de grunder, efter vilka tjänstemännen i direkt statstjänst skola erhålla pensioner, begär man dock icke någon mannamn, om man följer lagens bestämmelser, och då vederbörande vid sina tjänsters tillträdande varit medvetna om förhållandena.

Detta gör, herr talman, att jag för min del icke kan annat än biträda det avslagsyrkande, som här redan är framfört.

Herr A d e l s w ä r d: Herr talman! Det kan icke förnekas, att om man vill på denna fråga lägga den strängt juridiska, formella synpunkt, som den ärade reservanten gjort, man måste komma till det slut, som han kom till. Men jag är av den uppfattningen, att man vid sådana här frågors behandling icke bör och icke har rättighet att lägga denna synpunkt på dem. Om så vore förhållandet, skulle ju i själva verket följden bli, att Kungl. Maj:t aldrig skulle kunna tänka på att gå in med begäran om pensioner.

De allra flesta pensionsfrågor utskottet har att behandla äro sådana, att om man skulle strängt formellt tillämpa bestämmelserna, icke några sådana pensioner eller också mindre pensioner än begärts skulle beviljas. Vi se här såsom redan anförts, att statskontoret, som ju brukar lägga strängt juridiska och formella synpunkter på dessa frågor också visar att strängt taget ifrågavarande person icke skulle ha tillräckligt många tjänsteår att tillgodoräkna sig för erhållande av full pension, men ändå säger statskontoret, som brukar se dessa saker formellt och rent byråkratiskt, om jag så får säga, att det likvisst anser, att då justitierådet Billing under de felande åren i realiteten gjort statstjänst, det är starka skäl för att hos riksdagen begära den ökning av pensionen han skulle varit berättigad till, om han icke hade under några år beklätt annan tjänst än statstjänst. Det kan nämligen icke bestridas, att det arbete han under den tid.

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

då han formellt icke var i statstjänst, utfört, har varit arbete i stats-tjänst, och detta arbete vitsordas nu från statsrådsbänken såsom av allra bästa beskaffenhet. Det synes mig sålunda icke vara rättvist, att han på grund av denna, jag må säga, tillfällighet, skall förlora den pension han skulle kommit i åtnjutande av, om han på vanligt sätt hela tiden varit i statens tjänst.

Emellertid har nu utskottet ej gått med så långt som statskontoret, som av anförda skäl ansett, att justitierådet Billing borde tillerkännas full pension, vilken fulla pension Kungl. Maj:t också av samma skäl föreslagit. Bankoutskottet har gått strängare tillväga och beräknat pensionsbeloppet efter den tid han i realiteten fullgjort statstjänst och gjort avdrag för åren i icke-statstjänst, varigenom utskottet har kommit till ett 500 kronor lägre belopp eller 7,500 kronor.

Om det nu här gällde en liten pension och förhållandena i övrigt vore fullt jämförliga med här förevarande, tror jag icke, att andra kammaren skulle draga i betänkande att bevilja densamma. Vad som här stöter de flesta, som äro mot utskottets förslag, är, att det här gäller en stor pension. Jag tycker dock, att konsekvensen härvidlag bjuder, att man här icke ser på om pensionen är stor eller liten utan räknar efter samma grunder i båda fallen. Man borde då ha fulla skäl att bevilja den av utskottet föreslagna pensionen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman, mina herrar! Jag har i detta betänkande avgivit blank reservation, och jag ber därför att nu med några ord få ange min ståndpunkt i denna fråga.

Som herrarna se och som framgår av diskussionen går denna fråga fram på tre linjer: Kungl. Maj:ts förslag, utskottets förslag och reservationen. I den kungliga propositionen föreslås en pension till justitierådet Billing av 8.000 kronor. Utskottet har prutat 500 kronor på den summan, då icke hans tjänstetid i statstjänst uppgår till 35 år. Denna tid är, som herrarna torde finna, något över 27 år. Till denna tid anser nu utskottet böra läggas de 5 år, som justitierådet Billing arbetat i den nya lagberedningen, lagbyrån o. s. v.

För min del anser jag, att man bör vara mycket försiktig, då man beslutar utbetala de högsta pensioner, som kunna komma ifråga. Jag tror, att åtminstone denna kammare har en känsla utav, att de krav böra fyllas, som i författningarna äro angivna för erhållande av sådan hög pension. Jag får erinra om, att det verkligen icke är någon liten pension, som justitierådet Billing är berättigad till, den uppgår till 6,180 kronor.

Man bör nu icke i detta fall frångå principen. När det gäller mindre pensioner, som mera äro att hänföra till understöd, har ju denna kammare varit mycket frikostig, och kammaren har ju alldeles nyss beslutat i en fråga, där det gällde en mycket liten pension. Men i det nu förevarande fallet föreligga inga ömmande omständigheter. Jag anser, herr talman, att om man i en fråga som denna

skall frångå författningarna, synnerligen starka skäl böra föreligga. Huvudskälen äro två, det första att personen i fråga på ett utmärkt och förtjänstfullt sätt fullgjort sina åligganden — i det här föreliggande fallet äro, enligt de uppgifter vi fått, härvidlag villkoren fullständigt uppfyllda — det andra skälet är att ett behov föreligger, som kan motivera ett avsteg från författningarna. I detta avseende har från flera håll upplysts att icke sådant behov föreligger, och under sådana förhållanden tror jag verkligen, att man bör vara så försiktig, att man stannar vid det nu i författningarna bestämda pensionsbeloppet 6,180 kronor.

Det är av dessa skäl, herr talman, jag kan instämma med reservanten, herr Kristensson, och yrka avslag å såväl utskottets betänkande som den kungl. propositionen.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Då jag deltagit i det beslut, vartill utskottet kommit, skall jag nu tillåta mig att anföra de skäl, som föranlett mig att göra detta.

Jag liksom flera har nog ställt mig tveksam i frågan, framför allt gent emot Kungl. Maj:ts framställning, men efter närmare tagen del av jämförliga förhållanden har jag ansett mig böra gå med på det förslag, vartill utskottet nu har kommit.

Jag skall tillåta mig att härför åberopa mig på vad riksdagen i skrivelse år 1911 till Kungl. Maj:t anfört just rörande justitierådens pensionsfråga. I riksdagens skrivelse nr 10 det året läses: Riksdagen har medgivit att, om justitieråd eller regeringsråd avgått eller avgår från sitt ämbete för fullgörande av något Eders Kungl. Maj:t meddelat uppdrag, varmed rätt till pension icke är förenad, men för vilket ersättning av statsmedel utgår, Eders Kungl. Maj:t må äga förordna, att vad i fråga om justitieråds eller regeringsrådsämbete är stadgat angående rätt för innehavaren att erhålla pension av statsmedel mot uppfyllande av de för denna rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i avseende å berörda uppdrag, så länge den från sådant ämbete avgångne uppdraget innehar.» — Alltså, om justitierådet Billing, då han blev ledamot av lagberedningen och lagbyrån, hade varit justitieråd och sedan återigen inträtt i högsta domstolen som justitieråd, hade han som pensionsår fått räkna den tid han suttit i lagbyrån eller lagberedningen, dock med skyldighet att erlägga gällande pensionsavgifter. Vad sistnämnda skyldighet beträffar fanns emellertid på den tiden inga pensionsavgifter bestämda för justitieråden. Han hade därför icke kunnat göra några inbetalningar. Sålunda, om han varit justitieråd och avgått för att inträda i lagberedningen och sedan återvänt till justitierådsbefattningen, hade han fått räkna sig den mellanliggande tiden till godo. Nu är förhållandet, att han direkt förordnades till ledamot i lagberedningen och lagbyrån och först såsom sådan ledamot utnämndes till justitieråd. Därför skall han icke få räkna dessa år som tjänsteår. Mig synes att han bör få tillgodoräkna sig dessa år i lagbyrån och lagberedningen nu likaväl som om han från att vara justitieråd tillträtt nyssnämnda uppdrag och

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

sedan vänt tillbaka till justitierådsposten. Jag anser nämligen, att om man i det ena fallet kan medge rätt till tjänsteårsberäkning man även kan göra det i det andra. Därför har det också synt mig och utskottsmajoriteten rimligt, att han skulle få räkna dessa år i lagberedningen och lagbyrån jämväl som grundläggande för pensionen.

Men i alla fall, om nu herrarna icke anse, att ni vilja gå med härpå, tror jag att alla billighetshänsyn tala för att han skall få denna högre pension. Det är visserligen sant, att den av utskottet föreslagna pensionen icke är liten; men ett justitieråd har ju i vanliga fall 8.000 kronors pension. Det föreligger alltså med bifall till utskottets förslag en minskning på det belopp han med fulla tjänsteår skulle hava tillerkänts.

Jag tror därför att kammaren gör riktigast, om den följer utskottet, då utskottet först efter en synnerligen ingående prövning kommit till det nu föreliggande resultatet. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Olsson* i Blädinge och *Lindvall* instämde häruti.

Herr *Persson* i Stallerhult: Herr talman! Herr statsrådet har nu här anfört nya skäl, som skulle tala för bifall till den föreliggande framställningen, och när kammaren nu går att fatta beslut, så får den naturligtvis också taga dessa skäl med i beräkningen och se till, huruvida de äro så vägande, att därpå kan grundas ett bifall till utskottets eller Kungl. Maj:ts förslag.

Jag för min del har tänkt yttra mig blott rörande vad som beträffande denna fråga förekommer i utskottets utlåtande och Kungl. Maj:ts proposition. Av dessa handlingar framgår, att man beträffande denne man, som det här är fråga om, vill bevisa, att han har rätt till full justitierådspension, på den grund, att han bör få räkna såsom tjänstår den tid han, utan att då inneha statstjänst, fullgjort vissa offentliga uppdrag, varigenom de för pension beräknliga tjänståren skulle uppgå till 35. Det är endast från den synpunkten, jag har ämnat lägga mitt korta anförande, och med den utgångspunkten lär det icke eller borde åtminstone icke vara omtvistligt, att det icke är möjligt i detta fall att efter lagen få räkna så många tjänster, att det räcker för erhållande av full pension.

Statskontoret, som ju är den högsta auktoriteten, då det gäller att utreda sådana här frågor, har också i sitt utlåtande kommit till den uppfattningen, att den tid, under vilken denne man innehade rådmansbefattning i Stockholm, icke kan efter lagen få räknas såsom tjänstår för pension. Och till samma uppfattning kommer statskontoret också i fråga om hans övriga uppdrag, nämligen ledamotskapet av lagberedning och lagbyrån. Där om yttrar nämligen statskontoret: »Vad beträffade ledamotskapet av lagberedningen eller lagbyrån, vilket vore ett offentligt uppdrag, närmast jämförligt med deltagande i av Kungl. Maj:t tillsatta kommittéer eller kommissioner av sakkunniga, torde detsamma, lika litet som ledamotskapet av bolagskommittén, kunna betraktas såsom statstjänst

av beskaffenhet att författningsenligt grundlägga beräkning av tjänstår för pension.» Det säges således alldeles tydligt. Men så fortsättes det längre fram, att *om* han då innehaft statstjänst och för uppdragens fullgörande åtnjutit ledighet, så skulle avdrag vid tjänstårsberäkningen författningsenligt icke ha ägt rum. Ja, vem tvivlar på det? *Om* han hade innehaft statstjänst, ja! Men det gjorde han ju icke. Emellertid, på denna grund anser statskontoret fog finnas för att Kungl. Maj:t genom en framställning till riksdagen söker bereda honom hel pension såsom justitieråd. Således, han har ingen rätt, utan man måste försöka skaffa honom denna rätt.

Nu veta vi ju, att genom lagen angående civila tjänstnehavares rätt till pension infördes rätt till avkortad pension. Varför? Jo, därför att före tillkomsten av denna lag fingo civila statstjänare, som icke uppnådde full tjänst- och levnadsålder, ett obetydligt belopp från civilstatens pensionsinrättning, och nu ville man genom den nya lagen bereda dem en verklig rätt till avkortad pension från statsverket, även om de icke kunde få full pension. Orsaken härtill var ju den, att från privatlivet, från enskild och framför allt från kommunal tjänst personer sökte sig in till statstjänst vid så pass sen ålder, att de omöjligen kunde få tillräckligt många tjänstår för erhållande av full pension. Därför skulle de då få avkortad pension, och detta borde väl också för sådana statstjänare vara en stor förmån, som den nya lagen medfört. Men vad gör man nu? Jo, så snart en statstjänare icke kan få sin fulla pension, så söker man genast att få hos riksdagen utverkad rätt för honom att få full pension i alla fall. Man vill helt enkelt stryka ett streck över bestämmelserna om den avkortade pensionen. Man advocerar fram, att den och den personen har gjort landet den tjänsten eller den nyttan, varför skall han icke få räkna tjänstår även för den tiden? Är det så, att det skall fortsättas på den vägen, så är det väl bäst att ändra pensionslagen, så att riksdagen slipper att år efter år få framställningar om rätt till tjänstårsberäkning för sådant, som man enligt lagen icke har rätt att räkna tjänstår för.

Nu sägs det här, att rättvisa och billighet böra föranleda ett bifall till denna framställning. Ja, rättvisa är det väl, om man följer lagens föreskrifter. Och är det så, att tillämpningen av en lag förefaller orättvis, så är väl ändå själva tillämpningen rättvis, och då bör man väl söka ändra lagen så, att icke dess tillämpning synes innebära en orättvisa. Men det är det här icke alls fråga om, utan vad som föreslås är, att än den ena och än den andra personen skall få sin fulla pension, såsom hade han tjänstgjort sina 35 år och därunder inbetalt vederbörliga avgifter, ehuru han icke har gjort det.

Vad så billigheten beträffar, så undras det mig verkligen, hurvida man i detta fall kan tala om billighet. Hur ställer saken sig? Den högsta pension, som den civila pensionslagen medger — om jag undantar justitieråd och regeringsråd, vilka ju, som be-

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

kant, senare ha fått sina pensionsförhållanden något ändrade — är 6,000 kronor. Det är den pension, som tillkommer presidenterna i våra högsta rätter, landshövdingarna och cheferna för alla våra verk. Nu blir pensionen för denne man efter pensionslagen, som han genom att ingå i statstjänst underkastat sig, trots avkortningen större än denna högsta pension. Men då kan man väl här svårigen tala om billighetsskäl. Billighetsskäl brukar man ju vilja åberopa, när det gäller en pension på en 800 eller 900 eller högst 1,000 kronor och det där fattas några tjänsteår för erhållande av full pension. I sådana fall kan det ju föreligga billighetsskäl för beviljande ändå av hela denna låga pension. Men det går icke att komma med billighetsskäl, när pensionen såsom i detta fall överstiger det eljest högsta beloppet, eller 6,000 kronor. För mig åtminstone är det icke möjligt.

Att jag begärt ordet, är därför, att jag vill, att lagen skall upprätthållas i detta fall. Pensionslagen kan med sina höga avgifter i vissa fall vara ganska hård, men den är nog bra ändå på samma gång, och den innebär, som sagt, den stora förmånen, att även de, som sent komma i statstjänst, få, visserligen avkortade, pensioner för sina inbetalta avgifter. Men då böra de också ha skyldighet att rätta sig efter lagens bestämmelser, då de söka och erhålla statstjänst.

Jag har trots, att denna fråga skulle bedömas endast på grund av de skäl, som finnas anförda i utskottets utlåtande och Kungl. Maj:ts proposition, och då anser jag, att reservanterna ha de allra starkaste skälen för sin uppfattning, då de fullt stödjade sig på lagens föreskrifter, och därför kommer jag att rösta för reservationen.

Herr Wahlquist: Herr talman! Gentemot herr Carl Persson, som framhöll, att denna pension i alla fall blir högre än den eljest enligt pensionslagen högsta, nämligen 6,000 kronor, vill jag endast säga, att vi väl måste komma ihåg, att det här är fråga om pension till ett justitieråd och att denna pension är bestämd till 8,000 kronor. Det är väl från det beloppet man skall utgå, när det gäller att bedöma billighetsskäl i detta fall.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Hasselrot: Herr talman! Jag skall endast be att gentemot herr Carl Persson få erinra därom, att arbetet i lagberedningen är ett bland de allra viktigaste inom hela juridikens område. Att detta arbete verkligen anses särdeles ansvarsfullt, framgår ju därav, att, såsom jag förut nämnde, till ordförande i lagberedningen så gott som alltid tagits justitieråd. Är det då verkligen så obilligt att begära, att en person, som tjänstgjort i lagberedningen, skall, då denna tjänst är lika betungande och lika ansvarsfull som ett justitieråds, få räkna sig den tiden tillgodo i pensionshänseende? Om justitierådet Billing i stället för att gå såsom stadsnotarie i Stockholms rådstuvurätt, hade tjänstgjort några år till såsom extra notarie, så hade han ju obestriddligen varit berättigad till full pension.

Herr Kristensson: Gent emot herr Vahlquist, som åberopade 1911 års riksdagsskrivelse, vill jag invända, att den icke alls har något sammanhang med den föreliggande pensionsfrågan. Det gällde den gången möjligheten för justitieråd att bli ledamöter i lagberedningen och lagbyrån — vi veta ju, att för justitieråden gälla alldeles särskilda bestämmelser om att de icke få inneha annat ämbete. Det var det, som var orsaken till att den skrivelsen kom till. Men den saken har, som sagt, icke något som helst samband med den nu föreliggande frågan.

Då herr statsrådet här anförde, att det skulle bli omöjligt att på lämpligt sätt rekrytera högsta domstolen och att få in lämpliga män i de nämnda lagberedningarna, så vill jag säga, att den saken väl bäst torde ordnas på det sättet, att Kungl. Maj:t får komma in till riksdagen med förslag till de förändrade avlöningsförhållanden, som kunna finnas erforderliga — om så behöves. Men jag kan icke alls inse, att denna pensionsfrågas avgörande kan ha någon som helst inverkan i det hänseendet.

Då herr vice ordföranden i bankoutskottet framhöll, att denna kammare, om det hade varit fråga om en mindre pension, skulle ha gått med på saken, och att konsekvensen därför borde bjuda att även nu bifalla utskottets eller Kungl. Maj:ts framställning, så är det därvidlag den lilla skillnaden, att det, då det gäller den lilla pensionen, kommer till ett helt annat moment, nämligen just billighetsskäl och de ömmande omständigheterna, som icke föreligga i detta fall.

Gent emot herr Vahlquist skulle jag även vilja invända, att då justitierådet Billing ingick i lagberedningen, så hade han fortfarande pensionsrätt såsom rådman i Stockholm, och då han lämnade amanuensbefattningen i sitt verk, så var det väl därför att han tillträdde en bättre befattning såsom rådman i Stockholm.

Jag kan icke alls finna, att de skäl, som åberopats för bifall till utskottets hemställan, äro bärande, och jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Adelswärd: Jag upprepar vad jag nyss sade och erkände, nämligen att om man vill stödja sig utslutande på den formella rättvisan, så blir det så, att man icke kan komma till högre pension än vad reservanterna föreslå. Men jag upprepar också, att det under sådana förhållanden ju icke vore någon mening i att komma till riksdagen med framställningar om ökad pension. Vad man stöder sig på är naturligtvis allenast billighetshänsyn. Nu är det ju klart, att när man rör sig på ett sådant område och talar om billighet, så kommer det an på den rent personliga uppfattning man har om vad billigheten i det särskilda fallet verkligen kräver. Jag för min del ansluter mig till den ärade talaren här framför mig, som nyss påpekade, att man i detta fall måste utgå från den pension, som normalt skulle hava tillfallit honom, nämligen 8,000 kronor, och icke från den

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

eljest högsta förekommande pensionen för statstjänare, eller 6,000 kronor. När det här gäller frågan om billighetshänsyn, och vi ju veta, att han har gjort kanske ännu värdefullare och större arbete, än om han hela tiden hade varit justitieråd, så kan jag icke finna någon rimlig anledning att icke av billighetsskäl gå med på framställningen om den högre pensionen.

Att, såsom reservanten, säga, att ett bifall till utskottets förslag skulle kunna medföra »hart när överskådliga konsekvenser», det är, måste jag säga, en överdrift, ty fall liknande detta torde väl icke vara så ofta förekommande.

Jag vet icke, om det är riktigt, såsom herr Carl Persson tycktes vilja göra gällande, att tendensen är den, att man aldrig vill tillämpa pensionslagens föreskrifter rörande de avkortade pensionerna. Jag tror icke att det är regel, att Kungl. Maj:t i sådana fall föreslår, att fulla pensioner skola utgå, utan att det endast är i undantagsfall.

Inom utskottet var jag av den meningen, att Kungl. Maj:ts förslag borde bifallas och att billighetsskäl talade för, att han skulle få full justitierådspension, eller 8,000 kronor, men jag har icke reserverat mig, utan på de skäl, som utskottsmajoriteten i övrigt anfört, gått med på den föreslagna avkortningen till 7,500 kronor, till vilket förslag jag, herr talman, ånyo ber att få yrka bifall.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman! Herr vice ordföranden i bankoutskottet har nu åter anfört ett skäl, som blivit upprepat flera gånger under diskussionen, nämligen billighetssynpunkten. Jag tror icke, att man egentligen bör så starkt trycka på det skälet, och det av den enkla anledningen, att det förhåller sig alldeles tvärtom. Jag tror nämligen, att om justitierådet Billing icke hade kommit in i lagberedningen och lagbyrån, så hade han möjligen aldrig blivit justitieråd. Detta var just den väg han gick för att komma dit.

Den återopade författningen av år 1911, den lyder ju så, att om ett justitieråd nu övergår till att taga befattning med sådana här saker, då skall det icke läggas honom till last vid pensionsberäkningen, utan han skall ha full pension. Men i detta fall förhåller det sig tvärtom så, att han först blev rådman och under den tiden, 1884—97, tjänstgjorde i lagberedningen och lagbyrån och först därefter blev justitieråd. Och sammanlagt har han icke mer än 27 år och 9 månader varit i verklig statstjänst.

Det är, herr talman, på dessa skäl, som jag anser, att man i detta fall verkligen bör hålla på en princip, som andra kammaren åtminstone icke borde släppa, när det gäller så här pass höga belopp.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten av herr Kristens-

son fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Ang. tilläggs-
pension åt
justitierådet
H. Billing.
(Forts.)

Punkterna 22—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 38—40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41—56.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar biföllos av kammaren.

§ 6.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 38, till Konungen angående ändring i visst, jämlikt kungl. stadgan den 28 maj 1897 föreskrivet villkor för prövning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola.

§ 7.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till delar av riksdagsbeslutet:

nr 1, ingressen;

nr 2, slutmeningen;

nr 3, angående val av särskilda deputerade jämlikt § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen;

nr 4, rörande lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;

nr 5, angående förändrad lydelse av instruktionerna för riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna;

nr 6, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor;

nr 7, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken;

nr 8, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 9, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

nr 10, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

nr 11, angående förslag till lag om förbud i vissa fall mot överlåtelse av svenskt fartyg eller andel däri samt mot tidsbefraktning av fartyg;

nr 12, angående sättet för likviderande av förfallen skuld å statslån till Östra centralbanans järnvägsaktiebolag;

nr 13, angående lag, innefattande ändring i gällande stadganden om nattvardsgång;

nr 14, angående lag om ändrad lydelse av 3 mom. i förordningen den 30 maj 1759 om biskops- och superintendentsval;

nr 15, angående lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning av allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats av ämbets- eller tjänsteman;

nr 16, angående lag om ändrad lydelse av 15 kap. 3 § rättgångsbalken;

nr 17, angående lag om rätt domstol i vissa mål och ärenden angående frälsemän;

nr 18, angående lag om nyttjanderätt till gravplats m. m.; och

nr 19, rörande lag angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å vanligt oglaserat murtegel; och

nr 12, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 12 § 1 mom. tredje stycket i gällande förordning angående beviljning av fast egendom samt av inkomst;

bankoutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande författningar rörande jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckt motion om ändring i visst hänseende av gällande grunder för statens egnahemslånerörelse; och

nr 23, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huruvida staten bör lösa å sina domäner uppförda, för jordbruket nödiga hus; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av dels herr Åkermans m. fl. motion nr 194, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av mera likartade inkvarteringsförhållanden för arméns gifta underofficerare, dels herr Lindqvists m. fl. motion nr 209 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av inkvartering in natura åt vid Stockholms truppförband tjänstgörande underofficerare.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Erlansson</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 18 mars,
» <i>Kloo</i>	» 6 » » » 17 »
» <i>Svensson</i> i Betingetorp	» 6 » » » 16 »
» <i>Janson</i> i Bråten	» 5 » » » 16 »
» <i>Borggren</i>	» 9 » » » 16 »
» <i>Tysk</i>	» 10 » » » 16 »
» <i>Hallendorff</i>	» den 17 mars,
» <i>Vennerström</i>	» 8 dagar fr. o. m. den 16 mars,
» <i>Molin</i> i Dombäcksmark	» 9 » » » 16 »
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» 7 » » » 18 »
» <i>Persson</i> i Björsbyholm	» 8 » » » 17 »
» <i>Osberg</i>	» 6 » » » 17 »
» <i>Svensson</i> i Skönsberg	» 10 » » » 16 »
» <i>Karlsson</i> i Mo	» 5 » » » 16 »
» <i>Schotte</i>	» 2 » » » 18 » och
» <i>Johansson</i> i Trollhättan	» 2 » » » 17 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,38 på natten.

In fidem
Per Cronvall.